

**Комисия за енергийно и водно регулиране (КЕВР)
България**

**Годишен доклад
до Европейската комисия**

юли 2023 г.

СЪДЪРЖАНИЕ

1. ПРЕДИСЛОВИЕ	4
2. ОСНОВНИ ПРОМЕНИ В ПАЗАРИТЕ НА ГАЗ И ЕЛЕКТРОЕНЕРГИЯ	1
2.1. Оценка на развитието и регулирането на пазара	3
2.2. Доклад за изпълнението на пакета за чиста енергия	7
3. ПАЗАР НА ЕЛЕКТРИЧЕСКА ЕНЕРГИЯ	8
3.1. Регулиране на мрежата и техническо функциониране	8
3.1.1. Отделяне	8
3.1.2. Разширяване и оптимизация на мрежата	8
3.1.3. Мрежови тарифи	9
3.1.4. Регулиране на сигурността и надеждността	12
3.1.5. Мониторинг на баланса между търсене и предлагане	14
3.1.6. Трансгранични въпроси	16
3.1.7. Изпълнение на мрежовите кодекси и насоки	20
3.2. Конкуренция и функциониране на пазара	20
3.2.1. Пазари на едро	20
3.2.2. Пазар на дребно	29
3.2.3. Защита на потребителите и уреждане на спорове	31
4. ПАЗАР НА ПРИРОДЕН ГАЗ	33
4.1. Регулиране на мрежата	33
4.1.1. Мрежови и ВПГ тарифи за присъединяване и достъп на клиентите	33
4.1.2. Балансиране	35
4.1.3. Трансгранични въпроси	36
4.1.4. Изпълнение на мрежовите кодекси и насоки	36
4.2. Конкуренция и функциониране на пазара	39
4.2.1. Пазар на едро	43
4.2.2. Пазар на дребно	50
4.2.3. Мониторинг на нивата на цените, нивото на прозрачност, степента и ефективността на отваряне на пазара и конкуренцията	54
4.2.4. Защита на потребителите и уреждане на спорове	56
4.3. Сигурност на доставките (ако и доколкото НРО има правомощия)	61

СПИСЪК НА ИЗПОЛЗВАНИТЕ СЪКРАЩЕНИЯ

АСЕР	Агенция за сътрудничество на енергийните регулатори
БНЕБ ЕАД	„Българска независима енергийна борса“ ЕАД
ВЕКП	Високоэффективно комбинирано производство на топлинна и електрическа енергия
ВИ	Възобновяеми източници на енергия
ВТТ	Виртуална търговска точка
ВяЕЦ	Вятърна електрическа централа
ГРД	Газоразпределителни дружества
ГРМ	Газоразпределителна мрежа
ЕЕС	Електроенергийна система
ЕПМ	Електропреносна мрежа
ЕС	Европейски съюз
ЕСО ЕАД	„Електроенергиен системен оператор“ ЕАД
ЕЦ	Електрическа централа
ЗЕ	Закон за енергетиката
Комисия, КЕВР	Комисия за енергийно и водно регулиране
КЗК	Комисия за защита на конкуренцията
КЗП	Комисия за защита на потребителите
НЕК ЕАД	„Национална електрическа компания“ ЕАД
НЛДЕ	Наредба № 3 за лицензиране на дейностите в енергетиката
НРЦЕЕ	Наредба № 1 от 18 март 2013 г. за регулиране на цените на електрическата енергия
НРЦПГ	Наредба № 2 от 19 март 2013 г. за регулиране на цените на природния газ
НПО	Независим преносен оператор
ОП	Оперативна програма
ОПС	Оператор на преносна система
ПДН	Пазар „ден напред“
ПОИ	Проект от общ интерес
ПТЕЕ	Правила за търговия с електрическа енергия
РИПС ЮИЕ	Регион за изчисляване на преносната способност Югоизточна Европа
СЕЕР, CEER	Съвет на европейските енергийни регулатори
СТП	Стандартизирани товари профили
ФЕЦ	Фотоелектрическа централа
ЦДУ	Централно диспечерско управление
ENTSOE	Европейска мрежа на операторите на преносни системи за електроенергия
ENTSOG	Европейска мрежа на операторите на газопреносни системи
CEREMP	Централизиран европейски регистър на пазарните участници
PPAT	Лице, организиращо сделки с енергийни продукти на едро по занятие
REMIT	Регламент (ЕС) № 1227/2011 на Европейския парламент и на Съвета от 25 октомври 2011 г. относно интегритета и прозрачността на пазара за търговия на едро с енергия
UMM	Спешни пазарни съобщения

1. ПРЕДИСЛОВИЕ

Приоритет на Комисията в сектор „Електроенергетика“ през 2022 г. беше минимизиране на последиците от драстичния скок на цените на електрическата енергия и природния газ, предизвикан от започналия военен конфликт и пандемията от COVID-19. Икономическите и геополитическите последици за България и Европа наложиха необходимостта да бъдат осигурени алтернативни доставчици на енергийни ресурси.

За да отговори на предизвикателствата, Комисията предприе редица съществени стъпки. Приети бяха изменения и допълнения в Правилата за търговия с електрическа енергия и в Правилата за работа на организиран борсов пазар на електрическа енергия, с които беше реформиран пазарът на балансиращи услуги. Въведени бяха 15-минутен интервал на сетълмент и 15-минутни продукти за търговия на пазара „в рамките на деня“. Промените доведоха до по-справедливо разпределение на разходите за небаланси между търговските участници на пазара и до постигане на енергийни доставки при минимални разходи. Новата нормативна уредба допринася за изпълнението на основната цел на ЕС в областта на електроенергетиката - създаване на напълно работещ и взаимосвързан вътрешен енергиен пазар, допринасящ за сигурността на енергийните доставки, повишаване на конкурентоспособността и гарантиране възможността всички потребители да закупуват енергия на поносими цени. Промените дадоха тласък за обединяване на балансиращите пазари в ЕС и създадоха допълнителни възможности за обмен на услуги по балансиране, както и за повишаване на експлоатационната сигурност на електроенергийната система.

В ценовите си решения през периода Комисията последователно приложи балансиран и консервативен подход, с който да не допусне резки ценови изменения, като отчиташе интересите на всички участници. Тарифите на електрическата енергия за регулирания пазар през 2022 г. останаха без значителна промяна – цените за битовите клиенти се увеличиха с 3,4%. За да не бъдат формирани финансови загуби за доставчиците на балансиращи услуги, Комисията продължи да прилага възприетия през 2021 г. подход при определянето на пределна цена за сключване на сделки на пазара на балансираща енергия за регулиране надолу. Цената на тази енергия беше обвързана с постигнатите почасови цени на електрическата енергия на пазара „ден напред“ и с регулираната цена на производителите, участващи в микса на обществения доставчик.

През 2022 г. усилията на регулатора в сектор „Природен газ“ бяха насочени към осигуряване на необходимите количества за нуждите на страната и овладяване на рязко нарастващите цени на природния газ поради спирането на доставките от Русия. В резултат на спешните мерки на национално и европейско ниво цените на природния газ през последните месеци на 2022 г. започнаха да се нормализират. Важна роля за това имаха високото запълване на газовите хранилища, доставките на втечен природен газ (LNG) и спадът на потреблението. След преустановените през м. април 2022 г. доставки по дългосрочния договор с ООО „Газпром экспорт“, страната ни започна да осигурява алтернативни маршрути и доставки на природен газ. Договорени бяха необходимите алтернативни количества за потреблението и не беше допусната газова криза. КЕВР включи тези количества в ценовия микс при утвърждаването на цената на природния газ за съответните месеци.

В условията на криза със затруднени доставки и високи цени ключово значение за осигуряването на най-благоприятни цени за българските потребители имаше въвеждането в търговска експлоатация на междусистемния газопровод IGB „България – Гърция“ на 1 октомври 2022 г. КЕВР даде своя значим принос в тази насока, като в изключително кратки срокове прие важни регулаторни решения, с които бяха изпълнени необходимите изисквания и се създаде правната възможност за старта на интерконектора. По новата междусистемна връзка България започна да получава на конкурентни цени договорените количества от Азербайджан в размер на 1 млрд. куб. м годишно. Тези количества, покриващи близо една трета от нуждите на страната, повлияха благоприятно на ценовия микс, утвърждаван ежемесечно от КЕВР.

Успоредно с приемането на ценовите решения Комисията продължи издаването на лицензии за търговия с природен газ. През 2022 г. бяха лицензирани 31 търговеца, с което техният общ брой достигна 75. Увеличеният брой на участниците повиши ликвидността и конкуренцията на пазара на природен газ.

ДОЦ. Д-Р ИВАН Н. ИВАНОВ

Председател на КЕВР

2. ОСНОВНИ ПРОМЕНИ В ПАЗАРИТЕ НА ГАЗ И ЕЛЕКТРОЕНЕРГИЯ

През 2022 г. усилията на регулатора в сектор „Електроенергетика“ бяха насочени към смекчаване на последиците от драстичния скок на цените на електрическата енергия на свободен пазар.

В ценовите си решения Комисията продължи да прилага балансиран подход и не допусна резки ценови изменения. През 2022 г. среднопретегленото повишение на общите цени на електрическата енергия за битови клиенти на регулиран пазар възлиза на 3,40%. Утвърдени бяха средно с 29,73% по-високи цени на топлинната енергия, в сравнение със сезон 2021 г. – 2022 г., това се дължи основно на преференциалните цени на електрическата енергия на топлофикационните дружества и повишените разходи за гориво и за пренос на топлинна енергия. С намалението на ДДС върху топлинната енергия от 20% на 9% реалното увеличение на цената беше сведено до 17,84%.

В областта на контролната дейност през 2022 г. Комисията ще продължи дейността по одобряване на общи условия на енергийни дружества с цел привеждането им в съответствие с промените в нормативната уредба. В съответствие с установената практика регулаторът ще извършва проверки по всеки получен сигнал за нарушение на лицензионни задължения. По отношение разглеждането на жалби и работата с потребителите Комисията предприема мерки за строг контрол за спазване на законоустановените срокове за разглеждане и решаване на спорове и за подобряване на комуникацията между клиенти и доставчици.

През 2022 г. беше въведен 15-минутен период на сетълмент на пазара на балансираща енергия съгласно изискванията на Регламент (ЕС) 2019/943 на Европейския парламент и на Съвета от 5 юни 2019 година относно вътрешния пазар на електроенергия. Целта на тези изменения е да се осигури възможност за участниците на пазара сами да се балансират, колкото е възможно по-близо до реално време съгласно часовете на затваряне на пазара на балансираща енергия. По този начин ще се улесни работата на борсовия пазар на електрическа енергия на пазарен сегмент „в рамките на деня“. Чрез въвеждането на по-кратък период на сетълмент ще се осигури и подкрепа за търговията на борсовия пазар на електрическа енергия на пазарен сегмент „в рамките на деня“, както и ще се насърчи разработването на редица търговски продукти с еднакви времеви интервали за доставка.

Световният пазар на **природен газ** претърпя голямо сътресение през 2022 г., тъй като Русия намали значително доставките по тръбопроводите за Европа, което доведе до безпрецедентен натиск върху доставките и предизвика глобална енергийна криза. Това се отрази силно върху цените на природния газ, които достигнаха рекордно високи нива в Европейския съюз и България. Цената на най-големия и най-ликвиден газов хъб в Европа, холандския Title Transfer Facility (TTF), който сам по себе си представлява почти 90% от общия обем в търговията с газ, достигна рекорд от 346 евро/MWh през м. август 2022 г. Цената на природния газ в България достигна също рекордни нива, като най-високата утвърждавана от КЕВР на „Булгаргаз“ ЕАД цена в размер на 353,21 лв./MWh беше за м. септември 2022 г. Въпреки това европейските държави успяха да запълнят своите подземни газови хранилища значително над средните исторически стойности, за което допринесе комбинацията от целенасочени политически мерки, рекордно количество LNG и рязък спад на потреблението. В края на м. декември 2022 г. бяха отчетени рекордно високи температури, което доведе до значително по-ниски цени на природния газ спрямо достигнатите по-рано рекордни нива.

До 27 април 2022 г. основните количества природен газ за България се осигуряваха от внос от Руската федерация по дългосрочния договор между „Булгаргаз“ ЕАД и ООО „Газпром экспорт“, като след тази дата руският доставчик преустанови доставките на природен газ за България.

След преустановените доставки на природен газ, „Булгаргаз“ ЕАД осигури от различни търговци алтернативни доставки за България с цел осигуряване на заявените от неговите клиенти количества природен газ основно чрез доставки на втечен природен газ.

През 2022 г. „Булгаргаз“ ЕАД осигуряваше количества природен газ и от внос от Азербайджан съгласно сключения дългосрочен договор с азербайджанска компания, като до края на м. септември поради незавършеното строителство на междусистемния газопровод България – Гърция (IGB) тези доставки се извършваха в точка на доставка Неа Месимврия – точка на междусистемно свързване на Трансадриатическия газопровод (TAP) и гръцката газопрееносна мрежа на територията на Република Гърция. За доставка на азербайджанските количества до България се извършваше пренос чрез гръцката газопрееносна мрежа от точката на доставка Неа Месимврия до Кулата/Сидирокастро – точка на междусистемно свързване на българската и гръцката газопрееносни мрежи. Точката на доставка в сключения договор между „Булгаргаз“ ЕАД и азербайджанската компания е точката на междусистемно свързване на TAP и IGB. Доставката на азербайджанските количества в точката на междусистемно свързване Неа Месимврия се извършваше при условия, различни от тези в договора между „Булгаргаз“ ЕАД и азербайджанската компания. От началото на м. януари до края на м. юни 2022 г. азербайджанските количества се доставяха в намален обем при цена, различна спрямо тази в договора между двете дружества, поради това че не се доставяха чрез междусистемния газопровод IGB заради незавършеното му строителство. В периода от началото на м. юли до края на м. септември количествата се доставяха в пълен обем, но отново и поради същата причина при различна цена спрямо тази в договора между двете дружества. С въвеждането на 1 октомври 2022 г. в търговска експлоатация на междусистемния газопровод IGB, България започна да получава пълните договорени азербайджански количества природен газ в размер на 1 млрд. куб. м годишно при цена, определена в договора между „Булгаргаз“ ЕАД и азербайджанската компания. IGB е от ключово значение за повишаване на сигурността на доставките и за осигуряване на диверсификация на източниците на природен газ за България, Гърция и региона на Югоизточна Европа. IGB позволява осъществяването на сигурни доставки от разнообразни източници до редица страни в Централна и Югоизточна Европа и Западните Балкани, с възможност за доставки включително до Молдова и Украйна. Ключова е и ролята на КЕВР във влизането в експлоатация на IGB. КЕВР прие няколко важни решения, с които се изпълниха необходимите регулаторни изисквания и се създаде правната възможност газовият интерконектор с Гърция да влезе в експлоатация на 1 октомври. КЕВР със свое решение даде разрешение за започване на лицензионна дейност на IGB, като беше одобрен и бизнес план на „Ай Си Джи Би“ АД за периода 2022 – 2026 г., който е неразделна част от лицензията. Приети бяха съвместно от КЕВР и регулаторния орган за енергия на Гърция (RAE) окончателно съвместно Решение за сертифициране на „Ай Си Джи Би“ АД като независим преносен оператор на природен газ; Решение за одобряване на промени в Мрежови кодекс за газопровода IGB и неговите приложения, в т.ч. Тарифен кодекс и Споразумение за пренос на газ; Решение за промяна на датата на търговската експлоатация на газопровода от 1 юли на 1 октомври 2022 г., което се наложи предвид забавяне на изграждането на IGB; Решение за одобряване на Методика за определяне на дневна такса за дисбаланс в междусистемния газопровод „Гърция – България“.

Чрез газопровода IGB се доставяха количества природен газ до България както от „Булгаргаз“ ЕАД, така и от други търговци на природен газ, което допринесе за разнообразяване на доставките на природен газ.

2.1. Оценка на развитието и регулирането на пазара

През 2022 г. КЕВР предприе необходимите действия за развитие и усъвършенстване на подзаконовите актове в съответствие със законовите си правомощия и предвид динамично развиващите се обществени отношения в областта на енергетиката. Целта на тази дейност е съобразяване на актовете на КЕВР с националното и европейското законодателство в съответните области, създаване на условия за развитие на пазарите на електроенергия, както и преодоляване на проблеми, установени в практиката по прилагане на актовете на КЕВР. През 2022 г. КЕВР прие следните подзаконовни нормативни актове:

Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 3 от 2013 г. за лицензиране на дейностите в енергетиката, обн., ДВ, бр. 25 от 29.03.2022 г., в сила от 29.03.2022 г. (НИД на НЛДЕ)

С оглед прецизиране на разпоредбите от Наредба № 3 от 2013 г. за лицензиране на дейностите в енергетиката (НЛДЕ), касаещи задължението на участниците на пазара да водят дневник на сключваните сделки с енергийни продукти на едро, през 2022 г. бе инициирана процедура по приемане на НИД на НЛДЕ.

С НИД на НЛДЕ се цели въвеждането на ясни правила относно вида и характера на информацията, която следва да съхраняват пазарните участници и се отменя дублиращата функция на воденето на дневник с информацията, докладвана към Агенцията за сътрудничество между регулаторите на енергия. По този начин се премахва допълнителната административна тежест за пазарните участници и се намаляват финансовите им разходи. На следващо място, с приетите изменения и допълнения на НЛДЕ, се създават нормативни условия за точно прилагане на Закона за енергетиката (ЗЕ), Регламент (ЕС) № 1227/2011 на Европейския парламент и на Съвета от 25 октомври 2011 година относно интегритета и прозрачността на пазара за търговия на едро с енергия (Регламент 1227/2011), Регламент за изпълнение (ЕС) № 1348/2014 на Комисията от 17 декември 2014 година за прилагане на член 8, параграфи 2 и 6 от Регламент (ЕС) № 1227/2011 на Европейския парламент и на Съвета относно интегритета и прозрачността на пазара за търговия на едро с енергия по отношение на докладването на данни (Регламент за изпълнение (ЕС) № 1348/2014), Директива 2009/72/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 13 юли 2009 година относно общите правила за вътрешния пазар на електроенергия и за отмяна на Директива 2003/54/ЕО (Директива 2009/72/ЕО), Директива 2009/73/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 13 юли 2009 година относно общите правила за вътрешния пазар на природен газ и за отмяна на Директива 2003/55/ЕО (Директива 2009/73/ЕО) и Директива (ЕС) 2019/944 на Европейския парламент и на Съвета от 5 юни 2019 година относно общите правила за вътрешния пазар на електроенергия и за изменение на Директива 2012/27/ЕС (Директива (ЕС) 2019/944). Чрез установяването на ясни и точни изисквания за вида и начина на съхранение на информацията в съответствие с посочените актове, ще се създаде възможност КЕВР да може своевременно да получава информация при разглеждане на конкретни случаи, при които е налице съмнение за нарушение на чл. 3 и чл. 5 от Регламент 1227/2011, като по този начин ще се постигне целта на закона и европейското законодателство българският енергиен пазар да функционира на конкурентен принцип и да е неделима част от единния енергиен пазар в Европейския съюз.

Правила за изменение и допълнение на Правилата за управление на електроенергийната система, обн., ДВ, бр. 62 от 05.08.2022 г., в сила от 5.08.2022 г. (ПИД на ПУЕЕС)

Привеждането на Правилата за управление на електроенергийната система (ПУЕЕС) в съответствие със Закона за изменение и допълнение на Закона за енергетиката (ЗИД на ЗЕ, обн. ДВ, бр. 9 от 2021 г.) и със законодателството на Европейския съюз в областта, както и установените непълноти и неточности в настоящата редакция на акта, обусловиха необходимостта от приемане на Правила за изменение и допълнение на ПУЕЕС (ПИД на ПУЕЕС, обн., ДВ, бр. 62 от 2022 г., в сила от 5.08.2022 г.).

Изменени са разпоредби в глави първа, втора и трета от ПУЕЕС. Измененията и допълненията в глава четвърта от ПУЕЕС целят привеждане в съответствие със ЗЕ и Регламент (ЕС) 2017/2195 на Комисията от 23 ноември 2017 година за установяване на насоки за електроенергийното балансиране (Регламент (ЕС) 2017/2195) на условията и начина за ползване на електропреносната мрежа, както и за предоставянето на допълнителни услуги и за получаване на системни услуги.

С измененията в глава пета и глава шеста са създадени необходимите предпоставки, свързани с техническите изисквания, при които операторът на електропреносната мрежа сключва сделки за допълнителни услуги. Също така относимите към допълнителните услуги разпоредби от ПУЕЕС се привеждат в съответствие с действащото национално и европейско законодателство.

Приетите изменения и допълнения на ПУЕЕС ще допринесат за реалното прилагане на нормите на националното и европейското законодателство в сектор „Електроенергетика“, висока степен на сигурност на доставките на електрическа енергия и достъп на нови видове производствени и преносни технологии до електроенергийната система на Република България.

Правила за изменение и допълнение на Правилата за работа на организиран борсов пазар на електрическа енергия (ПИД на ПРОБПЕЕ)

По предложение на „Българска независима енергийна борса“ ЕАД (БНЕБ ЕАД), през месец ноември 2021 г., Комисията откри процедура по изменение и допълнение на Правилата за работа на организиран борсов пазар на електрическа енергия (ПРОБПЕЕ). В резултат от натрупаната практика от работата на борсовия пазар и неговото администриране е установена необходимост от преуреждане на някои отношения, възникващи в хода на търговията с електрическа енергия на организиран борсов пазар на пазарен сегмент „двустранни договори“ и на пазарен сегмент „ден напред“, поради което с Правила за изменение и допълнение на Правилата за работа на организиран борсов пазар на електрическа енергия, обн., ДВ, бр. 2 от 07.01.2022 г. (ПИД на ПРОБПЕЕ, обн., ДВ, бр. 2 от 07.01.2022 г.) са изменени и допълнени следните разпоредби на Правилата: чл. 34, чл. 139, чл. 147, чл. 153, чл. 239 и чл. 244. С приетите изменения и допълнения се урежда процедурата по оттегляне от борсовия пазар на електрическа енергия на търговските участници по собствено желание, внесена е яснота относно механизма на формиране на клиринговата цена и са прецизирани сроковете за подаване на оферти, публикуване на клиринговите цени за деня на доставка, съответните търгувани обеми, кривите на търсене и предлагане, обхващащи подадените оферти за търсене и предлагане в българската пазарна зона, нетната позиция на обмен (внос/износ) за съответния интервал на доставка, както и за публикуване на резултатите от търговията за търговските участници, сключили сделки в ЕСТ-ДН. Редактиран е и текстът на чл. 153 с оглед защита на борсовия оператор от неоснователни възражения, водещи до прекомерна административна ангажираност. В допълнение, БНЕБ ЕАД е изразило становище, че „застраховка-гаранция“ следва да отпадне като вид обезпечение за плащане и/или добро изпълнение на пазарен сегмент „двустранни договори“, тъй като при неизпълнение на задълженията на посочения сегмент за изправната страна ще се създадат затруднения при усвояването на този вид обезпечение, поради сложността на процеса по удовлетворяване на претенциите от застраховка в сравнение с удовлетворяването от банкова гаранция и/или паричен депозит. В тази връзка са изменени текстовете на чл. 239 и чл. 244 и е отменен § 1, т. 18 от Допълнителната разпоредба на акта. С приетите промени се цели за безпротиворечивото прилагане на ПРОБПЕЕ от пазарните участници и осигуряване на по-надеждни условия и предпоставки за сключване на сделки за дългосрочни продукти на участниците на сегмент „двустранни договори“.

Динамично променящите се условия на пазара на електрическа енергия, наблюдаваният се ръст на цените на електроенергията и необходимостта от ефективно управление на финансовия риск наложиха необходимостта от приемане на изменения и

допълнения в Правилата за работа на организиран борсов пазар на електрическа енергия (ПРОБПЕЕ).

С оглед въвеждане на изискванията на чл. 8, пар. 4 от Регламент (ЕС) 2019/943 на Европейския парламент и на Съвета от 5 юни 2019 година относно вътрешния пазар на електроенергия (Регламент 2019/943), както и поради специфични изисквания за фактуриране на сделките, регламентирани в данъчното законодателство, с Правилата за изменение и допълнение на Правилата за работа на организиран борсов пазар на електрическа енергия (ПИД на ПРОБПЕЕ, обн. ДВ, бр. 74 от 2022 г., в сила от 16.09.2022 г.) е въведена възможността за търговия с 15-минутни продукти на пазарен сегмент „в рамките на деня“.

С ПИД на ПРОБПЕЕ е въведено самофактуриране от страна на борсовия оператор, тъй като за целите на данък добавена стойност самофактурирането следва да се осъществява чрез самостоятелен документ (споразумение), подписано от страните, за което следва да бъде уведомена Националната агенция за приходите. За целта са изменени чл. 13 и други свързани с него разпоредби от ПРОБПЕЕ и е създадено основанието за сключване на такова споразумение между „Българска независима енергийна борса“ ЕАД и търговските участници. По този начин сключването на споразумение за самофактуриране се превръща в елемент от фактическия състав на регистрацията на търговски участник на борсовия пазар на електрическа енергия на пазарните сегменти „ден напред“ и „в рамките на деня“.

С приемането и прилагането на измененията и допълненията на ПРОБПЕЕ се допринася за по-ефективната работа на борсовия оператор, по-малки колебания в цените на електрическата енергия, по-голяма конкуренция между производителите/търговците, но и по-голям потенциален пазар за продажбите/покупките им ще направи българския пазар на електрическа енергия много по-надежден и ще бъде от полза и в интерес на всички търговски участници, в т.ч. и на крайните клиенти.

Правила за изменение и допълнение на Правила за търговия с електрическа енергия, обн., ДВ, бр. 76 от 2022 г., в сила от 23.09.2022 г. (ПИД на ПТЕЕ)

Изменението и допълнението на Правилата за търговия с електрическа енергия (ПТЕЕ) е иницирано с оглед привеждането им в съответствие с правилата, съдържащи се в Регламент (ЕС) 2019/943 на Европейския парламент и Съвета от 5 юни 2019 г. относно вътрешния пазар на електроенергия (Регламент 2019/943), Регламент (ЕС) 2017/2195 на Комисията от 23 ноември 2017 г. за установяване на насоки за електроенергийно балансиране, Регламент (ЕС) 2017/1485 от 2 август 2017 г. за установяване на насоки относно експлоатацията на системата за пренос на електроенергия, както и със ЗИД на ЗЕ, обн. ДВ, бр. 9 от 2021 г.

С ПИД на ПТЕЕ е въведен 15-минутен период на сетълмент на пазара на балансираща енергия съгласно изискванията на Регламент 2019/943. Целта на тези изменения е да се осигури възможност за участниците на пазара сами да се балансират, колкото е възможно по-близко до реално време съгласно часовете на затваряне на пазара на балансираща енергия. По този начин ще се улесни работата на борсовия пазар на електрическа енергия на пазарен сегмент „в рамките на деня“. Чрез въвеждането на 15-минутен период на сетълмент ще се осигури и подкрепа за търговията на борсовия пазар на електрическа енергия на пазарен сегмент „в рамките на деня“ и ще се насърчи разработването на редица търговски продукти с еднакви времеви интервали за доставка.

Измененията на ПТЕЕ разширяват функциите на балансиращия пазар. В тази връзка, с цел създаване на възможност за по-детайлна уредба на балансиращия пазар и включването на повече търговски участници, е извършено изменение и допълнение в съответните части на ПТЕЕ, регламентиращи този вид обществени отношения, като са изменени отделни разпоредби, а в Глава девета „Балансиращ пазар“ е уредено по нов начин функционирането на балансиращия пазар. Изменени и допълнени са и разпоредбите на Методика за определяне на цени на балансираща енергия, която е приложение към ПТЕЕ. По този начин се постига по-справедливо разпределение на разходите за небаланси между търговските участници на

пазара на електрическа енергия, което от своя страна, ще доведе до постигането на енергийни доставки при минимални разходи - една от целите, въведени в чл. 2, ал. 1, т. 4 от ЗЕ.

Приетите изменения и допълнения на ПТЕЕ са свързани с основната цел на Европейския съюз в областта на електроенергетиката, а именно създаване на напълно работещ и взаимосвързан вътрешен енергиен пазар, който е от решаващо значение за поддържането на сигурността на енергийните доставки, повишаването на конкурентоспособността и гарантирането на възможност за всички потребители да купуват енергия на поносими цени.

Възобновяеми енергийни източници

През 2022 г. КЕВР определи преференциални цени за изкупуване на електрическата енергия, произведена от ВИ, за енергийните обекти по чл. 24, т. 1 от ЗЕВИ, а именно, с обща инсталирана мощност до 30 kW включително, които се предвижда да бъдат изградени върху покривни и фасадни конструкции на присъединени към електроразпределителната мрежа сгради и върху недвижими имоти към тях в урбанизирани територии.

На следващо място, през 2022 г. Комисията извърши актуализация на преференциалните цени на електрическата енергия, произведена от биомаса, с коефициент, който отразява изменението на стойността на ценообразуващите елементи – разходи за суровини за производство на енергия, разходи за горива за транспорт и разходи за труд и работна заплата.

По силата на §28, ал. 3 от ПЗР на ЗИД на ЗЕ (обн. ДВ, бр. 9 от 2021 г.) КЕВР определи премии за електрическа енергия от ВИ, произведена от централи с обща инсталирана електрическа мощност 500 kW и над 500 kW, като разлика между определената до влизането в сила на същия закон преференциална цена, съответно актуализираната преференциална цена на обекта, и определената за този период прогнозна пазарна цена за електрическа енергия, произведена от ВИ в зависимост от първичния енергиен източник.

През 2022 г. Комисията отчита продължаващ засилен инвестиционен интерес към изграждането и въвеждането в експлоатация на по-мощни проекти за ФЕЦ, в резултат на отчетените високи цени на пазара „ден напред“ на БНЕБ ЕАД за второто полугодие на 2022 г. и постигнатите нива на фючърсите за българския пазар на Европейската електроенергийна борса (ЕЕХ) за 2023 г.

Предвид високите цени на електрическата енергия на борсовия пазар на електрическа енергия продължи и интересът от индустриалните консуматори да предпочитат да инвестират в съоръжения от подобен тип, от една страна, за да намалят разходите си, като покрият нуждата от електрическа енергия на собствени обекти и/или заводи, или да реализират същата на някоя от платформите на БНЕБ ЕАД, а от друга, това дава възможност инвеститорите да възвърнат вложените инвестиционни средства в по-кратки срокове, което прави проекти от подобен тип още по-привлекателни.

Електронни сертификати за произход на електрическата енергия, произведена по високоефективен комбиниран начин.

На основание чл. 21, ал. 1, т. 18 от ЗЕ Комисията издава, прехвърля и отменя месечни сертификати на производителите на електрическа енергия за произхода на стоката електрическа енергия, произведена от високоефективно комбинирано производство (ВЕКП) на електрическа и топлинна енергия. С подзаконовите нормативни документи са уредени начинът за определяне на количеството електрическа енергия, произведена от комбинирано производство в зависимост от вида на технологичния цикъл, изискванията към техническите средства за измерване и регистриране на електрическата енергия от комбинирано

производство и критериите за определяне на комбинираното производство като високоефективно.

Сертификатът за произход е електронен документ, който се издава по искане на производителя, за минимално нетно количество (1 MWh) електрическа енергия, измерено на изхода на централата и подадено към съответната електрическа мрежа, при спазване на изискванията за точност, надеждност и невъзможност за подправяне. За всяка единица произведена електрическа енергия от ВЕКП на електрическа и топлинна енергия може да бъде издаден само един сертификат за произход, който е със срок на валидност 12 месеца от производството на съответната единица енергия и се използва от производителя, за да докаже пред купувача на електрическата енергия, че е произведена от ВЕКП.

Основни приоритети за сектор „Природен газ“ в Република България са обезпечаване сигурността на доставките, осигуряване на ликвиден и конкурентен пазар на природен газ и свързване на българския пазар с пазарите на природен газ на страните членки в региона и в Европа, с оглед реализиране на европейската енергийна политика за изграждане на единен взаимосвързан общоевропейски пазар на природен газ. Либерализацията и конкурентността на газовия пазар в България зависят от разнообразяване на източниците на доставка и от развитието на газотранспортната инфраструктура.

Дейността на регулатора в сектор „Природен газ“ през 2022 г. беше насочена към създаване на предпоставки за постигане на ликвиден и конкурентен пазар на природен газ и свързване на българския пазар с пазарите на природен газ на страните членки в региона и в Европа. През изтеклата година КЕВР лицензира 31 търговеца на природен газ, като общият им брой достигна 75. С увеличаване на броя на пазарните участници се повиши ликвидността и конкуренцията на пазара на природен газ.

С предприетите от Комисията стъпки през 2022 г. се насърчи конкуренцията на пазара, както и развитието на процесите на либерализация в сектора.

Търговията на организиран борсов пазар на природен газ през 2022 г. се осъществява успешно, като нараства и броят на регистрираните участници. Търгуваните количества са по-високи спрямо 2021 г., което показва, че са налице възможности за развитие на пазара и повишаване на конкуренцията.

Приоритетна задача на КЕВР през 2022 г. беше упражняване на правомощията по **Регламент (ЕС) № 1227/2011** на Европейския парламент и на Съвета от 25 октомври 2011 г. относно интегритета и прозрачността на пазара за търговия на едро с енергия (REMIT). През 2022 г. регулаторът разшири капацитета си за разследване на потенциални манипулации на организираните пазари за търговия на едро с енергия, включително чрез разработване на нови инструменти за мониторинг. Прието бе първото решение, с което КЕВР установи нарушение на чл. 5 от Регламента и наложи имуществени санкции на шест енергийни дружества в общ размер 1 258 419 лв. - НЕК ЕАД, „Интерпром“ ЕООД, „Енерджи МТ“ ЕАД, „Мост Енерджи“ АД, „Гранд Енерджи Дистрибушън“ ЕООД и „Интерелектрик“ ЕООД.

2.2. Доклад за изпълнението на пакета за чиста енергия

Съгласно разпоредбата на чл. 59, пар. 1, б. „ф“ от Директива (ЕС) 2019/944 на Европейския парламент и на Съвета от 5 юни 2019 година относно общите правила за вътрешния пазар на електроенергия и за изменение на Директива 2012/27/ЕС (Директива (ЕС) 2019/944), КЕВР има задължението да наблюдава прилагането на правилата за функциите и задачите на операторите на преносни системи, операторите на разпределителни системи, доставчиците и клиентите и другите участници на пазара съгласно Регламент (ЕС) 2019/943 на Европейския парламент и на Съвета от 5 юни 2019 година относно вътрешния пазар на

електроенергия. Тази разпоредба от директивата към настоящия момент не е транспонирана в законодателството на Република България. В тази връзка следва да се има предвид, че КЕВР няма законодателна инициатива.

3. ПАЗАР НА ЕЛЕКТРИЧЕСКА ЕНЕРГИЯ

3.1. Регулиране на мрежата и техническо функциониране

3.1.1. Отделяне

Съгласно разпоредбата на чл. 59, пар. 1, б. „й“ от Директива (ЕС) 2019/944 на Европейския парламент и на Съвета от 5 юни 2019 година относно общите правила за вътрешния пазар на електроенергия и за изменение на Директива 2012/27/ЕС (Директива (ЕС) 2019/944), КЕВР следва да гарантира, че няма кръстосано субсидиране между дейностите по пренос, разпределение и доставка, както и от други дейности. В тази връзка в чл. 39, ал. 1 от ЗЕ са описани видовете дейности, подлежащи на лицензиране. КЕВР издава лицензия за всяка от посочените дейности, за определен период и с конкретни условия, които са неразделна част от решението за издаването ѝ.

Съгласно чл. 37 от ЗЕ енергийните предприятия водят отделна счетоводна отчетност за всяка дейност, подлежаща на лицензиране, дейностите, подлежащи на лицензиране и други дейности, за всеки клон и предприятие, както и за дейности при регулирани и свободно договорени цени. Правилата за водене на разделното счетоводство от енергийните предприятия, включително активите за целите на ценообразуването по групи клиенти, както и формата и съдържанието на счетоводните отчети за регулаторни цели, се определят с решение на Комисията. В допълнение следва да се отбележи, че енергийните предприятия, които подлежат на независим финансов одит, представят на Комисията одиторски доклад за спазването на правилата за водене на отделната счетоводна отчетност.

3.1.2. Разширяване и оптимизация на мрежата

Съгласно чл. 59, пар. 1, б. „к“ от Директива (ЕС) 2019/944 КЕВР наблюдава инвестиционните планове на операторите на преносни системи и предоставя в годишния си доклад оценка на инвестиционните планове на операторите на преносни системи по отношение на съответствието им с десетгодишния план за развитие на мрежата в ЕС, включително, по целесъобразност, като тази оценка може да включва препоръки за изменение на тези инвестиционни планове.

Във връзка с горното, с Решение № ДПРМ-1 от 17.11.2022 г. на КЕВР, е одобрен План за развитие на преносната електрическа мрежа на България за периода 2022 – 2031 г. Десетгодишният план за периода 2022 – 2031 г. съдържа основната инфраструктура за пренос на електрическа енергия, която се предвижда за изграждане, разширяване, реконструкция и модернизация през следващите десет години. С него се осигурява своевременно и хармонично изграждане и въвеждане в експлоатация на нови елементи на електропреносната мрежа за икономична и сигурна работа на електроенергийната система (ЕЕС), при спазване критериите за сигурност и действащите стандарти за качество на снабдяването с електрическа енергия.

Годишните прогнозни стойности на всички разходи за изграждане, разширяване, реконструкция и модернизация на обектите от електропреносната мрежа и на системите за защита и управление на ЕЕС за периода на Десетгодишния план за периода 2022-2031 г. са в

размер на 1 848 760 хил. лв. ЕСО ЕАД за периода 2022-2024 г. възнамерява да направи инвестиции в размер на 580 667 хил. лв. или 31 % от общия размер на инвестициите.

С оглед горното, след проучване на необходимостта от инвестиции, Комисията е приела, че представеният от независимия преносен оператор План за развитие на преносната електрическа мрежа на България за периода 2022-2031 г. обхваща всички нужди от инвестиции, както и че същият е в съответствие с десетгодишните планове за развитие на мрежите в Европейския съюз. Планът е изготвен при съобразяване с наличната информация за предстоящи изменения в производството, доставките, потреблението и обмена с други държави, като са взети предвид и инвестиционните планове за регионални мрежи и мрежи на територията на Европейския съюз.

3.1.3. Мрежови тарифи

Съгласно чл. 21, ал. 1, т. 8 от ЗЕ, КЕВР осъществява регулиране на цените в случаите, предвидени в този закон. По силата на чл. 30, ал. 1, т. 1, 6, 9, 10, 13 и 17 от ЗЕ на регулиране от Комисията подлежат цените:

- за достъп и/или за пренос през електропреносната мрежа;
- за достъп и/или за пренос през електроразпределителните мрежи.

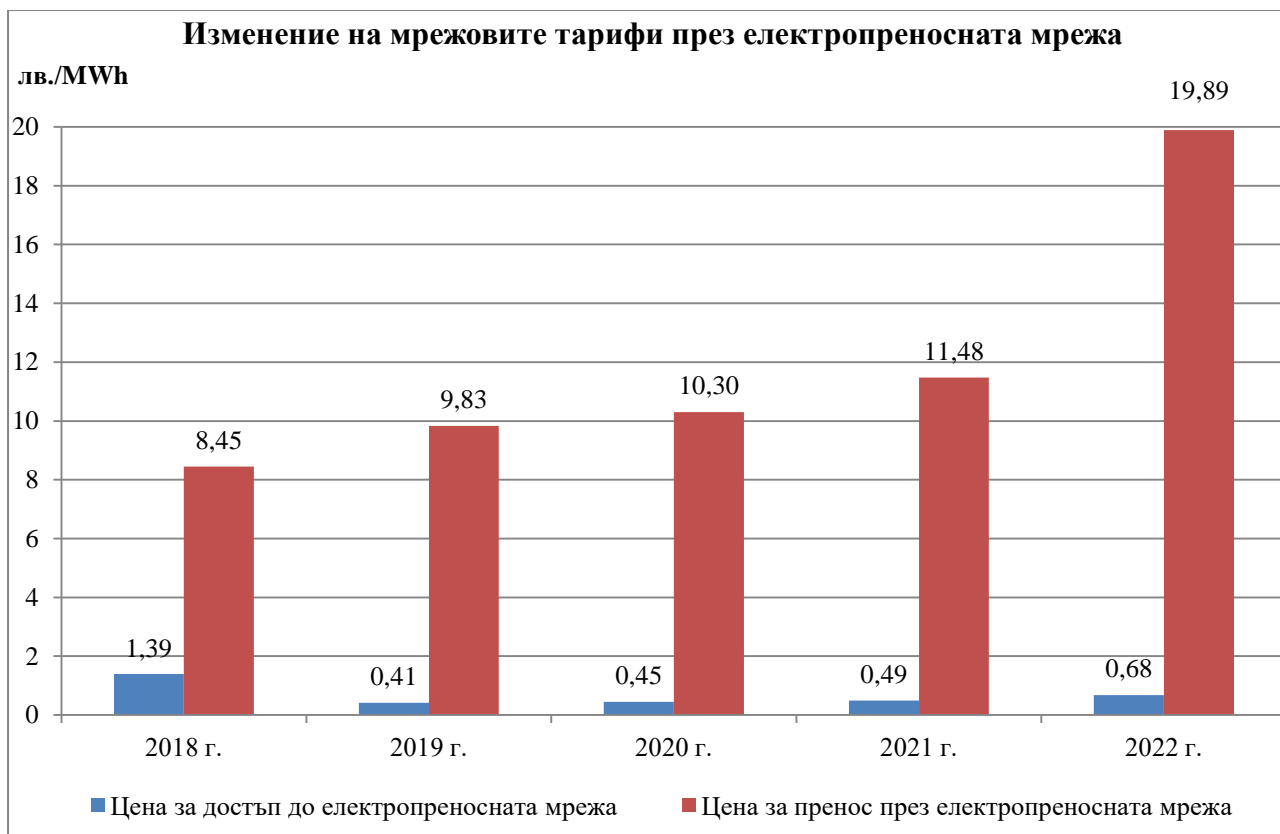
В ценовите решения през периода Комисията последователно прилагаше балансиран подход, отчитащ интересите на всички участници, с цел да не се допускат резки ценови изменения.

Развитието на мрежовите тарифи за периода от 2018 г. до 2022 г. е представено в таблицата по-долу:

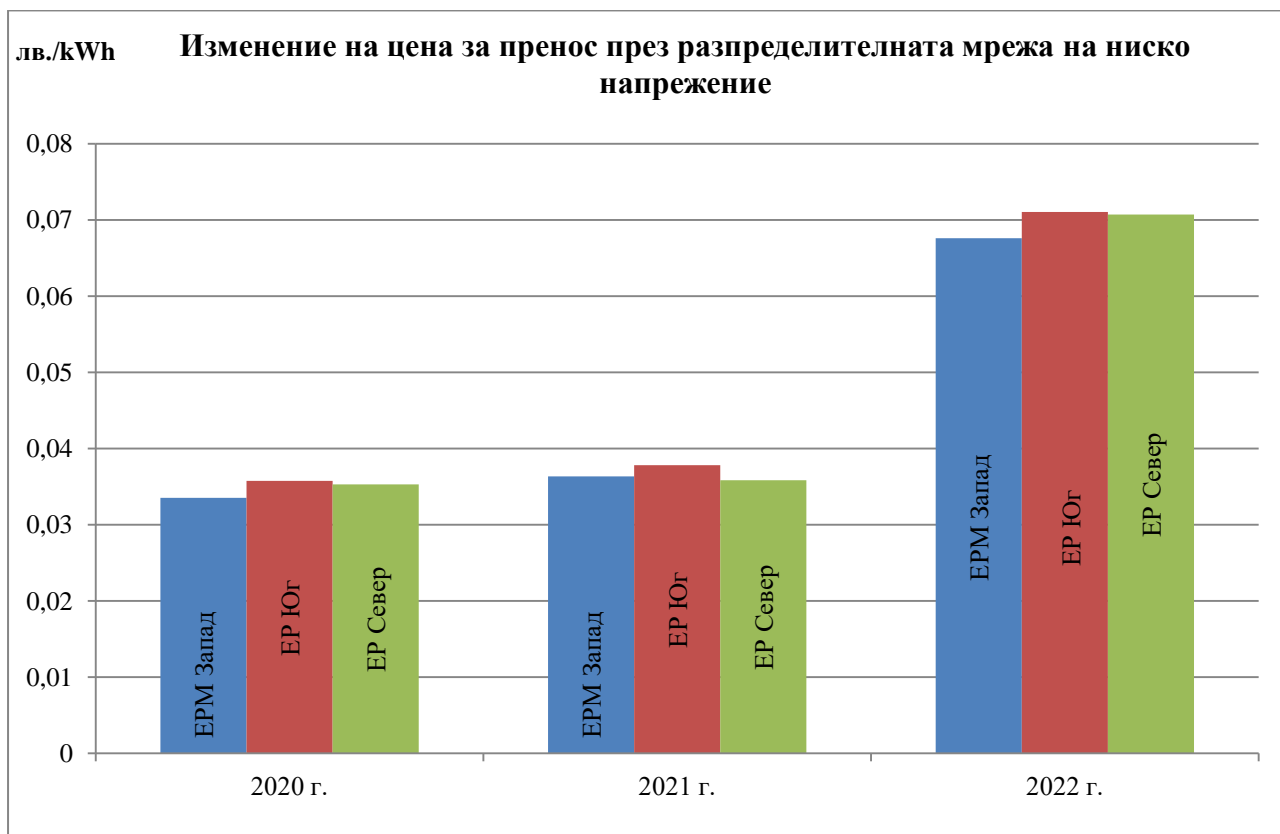
			2018 г.	2019 г.	2020 г.	2021 г.	2022 г.
ЕСО ЕАД	Цена за достъп до електропреносната мрежа	лв./MWh	1,39	0,41	0,45	0,49	0,68
	Цена за пренос през електропреносната мрежа	лв./MWh	8,45	9,83	10,30	11,48	19,89
	Цена за достъп до електропреносната мрежа за ФЕЦ и ВяЕЦ	лв./MWh	3,02	5,14	5,28	5,40	5,26
	Цена за достъп до електропреносната мрежа за производители на електрическа енергия, с изключение на производители от ФЕЦ и ВяЕЦ	лв./MWh	-	2,12	2,26	2,42	2,30
„Електроразпределителни мрежи Запад“ ЕАД	Цена за пренос през разпределителната мрежа на средно напрежение	лв./kWh	0,00971	0,01002	0,00980	0,01076	0,01653

	Цена за пренос през разпределителната мрежа на ниско напрежение	лв./kWh	0,03245	0,03426	0,03355	0,03636	0,06759
	Цена за достъп за небитови клиенти	лв./kWh/ден	0,01796	0,01989	0,01989	0,02151	0,02151
	Цена за достъп за битови клиенти	лв./kWh	0,00519	0,00577	0,00568	0,00605	0,00648
„Електроразпределение Юг“ ЕАД	Цена за пренос през разпределителната мрежа на средно напрежение	лв./kWh	0,00884	0,0095	0,00915	0,00994	0,01643
	Цена за пренос през разпределителната мрежа на ниско напрежение	лв./kWh	0,03253	0,03576	0,03574	0,03783	0,07105
	Цена за достъп за небитови клиенти	лв./kWh/ден	0,01733	0,01981	0,01977	0,0206	0,02256
	Цена за достъп за битови клиенти	лв./kWh	0,00516	0,00599	0,00529	0,00598	0,00598
„Електроразпределение Север“ АД	Цена за пренос през разпределителната мрежа на средно напрежение	лв./kWh	0,0117	0,01274	0,01285	0,01312	0,02648
	Цена за пренос през разпределителната мрежа на ниско напрежение	лв./kWh	0,03278	0,03478	0,03531	0,03583	0,07073
	Цена за достъп за небитови клиенти	лв./kWh/ден	0,00854	0,00896	0,02053	0,02073	0,02311
	Цена за достъп за битови клиенти	лв./kWh	0,00854	0,00896	0,00890	0,00885	0,00885
„Електроразпределение Златни Пясъци“ АД	Цена за пренос през разпределителната мрежа на ниско напрежение	лв./kWh	0,03303	0,03125	0,04429	0,06035	0,0453
	Цена за достъп за небитови клиенти	лв./kWh	0,00675	0,00644	0,01349	0,01325	0,00828
	Цена за достъп за битови клиенти	лв./kWh	0,00675	0,00644	0,01349	0,01325	0,00828

На графиката по-долу е показано изменението на цените за пренос и достъп до електропреносната мрежа за последните пет години. От нея е видно, че цената за достъп значително намалява през 2019 г. и успява да запази сравнително стойността си през следващите три години. През 2022 г. цената за достъп до електропреносната мрежа нараства с 38,8 %. Цената за пренос през електропреносната мрежа запазва една тенденция на покачване, като през 2022 г. спрямо 2021 г. се е повишила със 73 %, през 2021 г. спрямо 2020 г. се е повишила с близо 11,5%, а през 2020 г. спрямо 2019 г. се е повишила с едва 4,78%.

Значително увеличение бележи цената за пренос през електроразпределителната мрежа на ниско напрежение през 2022 г. спрямо 2021 г., което достига 86% за „Електроразпределителни мрежи Запад ЕАД, 88% за „Електроразпределение Юг“ ЕАД и 97 % за „Електроразпределение Север“ АД.

На графика по-долу е изобразено движението на цената за достъп за битови клиенти за последните три години. От нея е видно, че през 2022 г. няма почти никаква промяна в таксата на трите големи електроразпределителни дружества, с изключение на „Електроразпределителни мрежи Запад“ ЕАД, където увеличението е съвсем малко, със 7%.

3.1.4. Регулиране на сигурността и надеждността

Достъп до трансграничната инфраструктура, включително и процедурите за разпределение на капацитет и управление на претоварването

Тръжните правила относно условията за достъп до мрежата за трансграничен обмен на електрическа енергия (Правилата за разпределение на преносни способности) и регионално сътрудничество между операторите на преносни системи са разработени в съответствие с изискванията на Регламент (ЕС) 2019/943 на Европейския парламент и на Съвета от 5 юни 2019 година относно вътрешния пазар на електроенергия (Регламент (ЕС) 2019/943) във връзка с въвеждане на общи правила и процедури за разпределяне и предоставяне на разполагаема преносна способност (капацитет) в двете посоки по междусистемните сечения на електроенергийната система на Република България и съседните електроенергийни системи и във връзка с Регламент (ЕС) 2016/1719 от 26 септември 2016 г. за установяване на насока относно предварителното разпределяне на преносна способност (Регламент 2016/1719) и Регламент (ЕС) 2015/1222 на Комисията от 24 юли 2015 година за установяване на насоки относно разпределянето на преносната способност и управлението на претоварването (Регламент (ЕС) 2015/1222). Целта е осигуряване оптимално управление на тесните места на електропреносните мрежи, насърчаване развитието на енергийния обмен и координираното разпределение на трансграничния капацитет чрез недискриминационни пазарно обусловени решения.

Правилата за разпределение на преносни способности се представят ежегодно от ЕСО ЕАД за одобрение от КЕВР, като Хармонизираните правила за разпределение на дългосрочните преносни способности на общите граници между страните-членки на ЕС са одобрени на 29.10.2019 г. от АСЕР. На сайта на ЕСО ЕАД са публикувани тръжните правила, регистрите на ползвателите и съгласуваните преносни способности за разпределение. Резултатите от годишните, месечните и дневни търгове, организирани от ЕСО ЕАД, са публично достъпни на сайта на ЕСО ЕАД и в публичната секция на системата за администриране на пазара с електрическа енергия. Съгласно гореописаните правила ЕСО ЕАД изпълнява ролята на тръжен оператор за разпределяне на 50% в двете посоки на съгласуваните преносни способности на българо-турската граница, както и на дневните преносни способности на българо-македонската граница. Чрез Единната платформа за разпределение се разпределят преносните способности на годишна, месечна и дневна база на българо-гръцката и българо-сръбската граница, и на годишна и месечна база – на българо-румънската граница. TRANSELECTRICA (Румъния) е тръжен оператор за разпределение на дневните преносни способности на българо-румънската граница, а МЕРСО (Северна Македония) – на годишните и месечни преносни способности на българо-македонската граница. ЕСО ЕАД докладва данните за търговете, за които е тръжен оператор, в системата ARIS (ACER REMIT Information System). Данните за останалите търгове се докладват от ЈАО или от съответния тръжен оператор.

Сътрудничество във връзка с прилагането на регламенти на ЕК

В началото на месец октомври „Електроенергиен системен оператор“ ЕАД започна провеждането на изцяло дневни тръжни процедури за доставка на следващия ден на нормативно изискуемите оперативни резерви за управление на електроенергийната система. Услугата за регулиране на честотата и обменните мощности за осигуряване на резерви в реално време се въвежда в изпълнение на чл. 6, пар. 9 от Регламент (ЕС) 2019/943 на Европейския парламент и на Съвета от 5 юни 2019 година относно вътрешния пазар на електроенергия. Европейските електропреносни оператори въвеждат услугата за регулиране на честотата и обменните мощности за осигуряване на резерви в реално време в отговор на обединението на европейските електроенергийни пазари, което налага необходимостта от нов подход в балансирането на електроенергийните системи. Тенденцията към ръст в производството на електроенергия от ВИ също налага необходимостта от развитие на услугите за осигуряване на оперативни резерви в реално време. В съответствие с изискванията на европейския регламент за експлоатация на електропреносните системи ЕСО ЕАД е разработило правила и електронна платформа за провеждане на тръжни процедури за предоставяне на резерви за първично и вторично регулиране на честотата и обменните мощности. Кандидатите за предоставяне на тези услуги преминават технически тестове за доказване на способността си да предоставят резерви за първично регулиране на честотата, които се активират в рамките до 30 секунди, и за вторично автоматично и ръчно регулиране на честотата и обменните мощности, които се активират в рамките до 15 минути. Доставчици на такива оперативни резерви могат да бъдат термични мощности с доказана работоспособност, които имат търговски графици, както и мощности с бърза синхронизация, като например ВЕЦ или агрегатори, които могат да променят генерацията си в рамките на 15 минути.

Една от основните задачи, свързани с изпълнението на изискванията, произтичащи от Регламент (ЕС) 2015/1222 за установяване на насоки относно разпределянето на преносната способност и управлението на претоварването (САСМ), беше изготвянето на обща за региона на Югоизточна Европа методология за изчисление на междузонова преносна способност за пазарния интервал за „ден напред“ и „в рамките на деня“, както и съпътстващите я други методики. Изпълнението на методиката е тясно свързано с работата на Регионалния център по координиране на сигурността в нашия регион. Поради закъснения, свързани с учредяването

на Регионалния център по координиране на сигурността в Солун, изпълнението на тази методика ще търпи забавяне. Друга важна задача, свързана с изпълнението на изискванията, произтичащи от чл. 35 на Регламент 2015/1222, беше изготвянето на Методика за редиспечирание и насрещна търговия и Методика за поделяне на разходите.

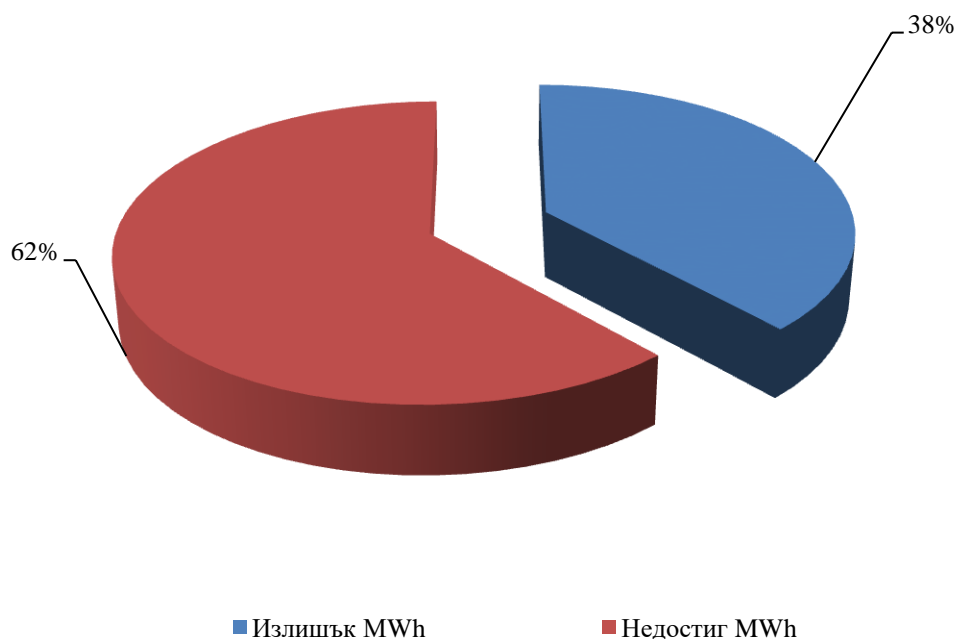
Както се изисква от чл. 76 и чл. 77 на Регламент (ЕС) 2017/1485 на Комисията от 2 август 2017 година за установяване на насоки относно експлоатацията на системата за пренос на електроенергия (Регламент (ЕС) 2017/1485), беше изготвена обща за региона на Югоизточна Европа методика за координиране на анализа на експлоатационната сигурност. Тази методика беше изготвена в съответствие с вече готовата Методика за редиспечирание и насрещна търговия и Методика за поделяне на разходите, както се изисква от чл. 76, пар. 1 на Регламент 2017/1485.

Една от основните задачи, свързана с изпълнението на изискванията, произтичащи от Регламент (ЕС) 2016/1719 относно предварителното разпределяне на преносна способност, е изготвянето на обща за региона на Югоизточна Европа методология за изчисление на междузонова преносна способност за дългосрочните пазарни времеви интервали съгласно чл. 10, както и съпътстващите я други методики, и изготвянето на методика за изчисляване на разбивка на дългосрочната преносна способност. От трите оператора беше приет методът за пресмятане на междузоновата преносна способност при тази методика да бъде въз основа на координираната нетна преносна способност.

3.1.5. Мониторинг на баланса между търсене и предлагане

Общият енергиен недостиг за 2022 г. е 1 499 995 MWh в сравнение със 731 963 MWh за 2020 г., който бележи двойно увеличение със 105%. Общият енергиен излишък за 2022 г. е 927 466 MWh в сравнение със 764 943 MWh за 2021 г., което е увеличение с 21%. Процентното съотношение на електрическа енергия недостиг и електрическа енергия излишък за 2022 г. е показано на следващата фигура.

Съотношение електрическа енергия недостиг и електрическа енергия излишък за 2022 г., %

Съгласно чл. 21, ал. 1, т. 8, предл. 2 от ЗЕ, Комисията определя ежегодно пределна цена за сключване на сделки на пазара на балансираща енергия.

С Решение № Ц-44 от 30.12.2021 г. КЕВР е определила, считано от 01.01.2022 г., пределна цена за сключване на сделки на пазара на балансираща енергия за предоставяне на системна услуга за регулиране нагоре в размер на Цпдн + 100 лв., където Цпдн е равна на почасовата цена на пазара „ден напред“ на „Българска независима енергийна борса“ ЕАД (БНЕБ ЕАД) и пределна цена за сключване на сделки на пазара на балансираща енергия за предоставяне на системна услуга за регулиране надолу в размер на 30%*Цпдн, където Цпдн е равна на почасовата цена на пазара „ден напред“ на „Българска независима енергийна борса“ ЕАД, но не по-висока от регулираната цена на водноелектрическите централи, собственост на „Национална електрическа компания“ ЕАД (НЕК ЕАД). Според Решение № Ц-44 от 30.12.2021 г. КЕВР, в частта по т. 3, посочените пределни цени не се прилагат при сключване на сделки за балансираща енергия, която е закупена/продадена от/на съседни енергийни системи по двустранни споразумения или от регионален балансиращ пазар.

С Правила за изменение и допълнение на ПТЕЕ, обн. ДВ, бр. 76 от 2022 г., считано от 01.10.2022 г., е въведен 15-минутен период на сетълмент на пазара на балансираща енергия в съответствие с изискванията на Регламент (ЕС) 2017/2195 на Комисията от 23 ноември 2017 г. за установяване на насоки за електроенергийно балансиране и Регламент (ЕС) 2019/943 на Европейския парламент и Съвета от 5 юни 2019 г. относно вътрешния пазар на електроенергия. Това изменение води до четирикратно увеличение на броя на периодите на сетълмент, съответно може да окаже значително влияние върху начина и точността на прогнозиране на количествата електрическа енергия за покупка/продажба. Към настоящия момент, липсата на достатъчно реални данни от прилагането на 15- минутния интервал на сетълмент не позволява извършването на анализ на постигнатите нива на цените за излишък и недостиг. В тази връзка, до натрупването на достатъчен обем от реални данни за отчетените количества небаланси на балансиращите групи и постигнатите нива на цените, не може да се обоснове необходимост от промяна на подхода, който КЕВР е използвала при определянето

на прилаганата към момента пределна цена за сключване на сделки на пазара на балансираща енергия.

С Решение № Ц-27 от 30.12.2022 г. на КЕВР се определя, считано от 01.01.2023 г., пределна цена за сключване на сделки на пазара на балансираща енергия, както следва:

1. Пределна цена за сключване на сделки на пазара на балансираща енергия за предоставяне на системна услуга за регулиране нагоре в размер на Цпдн + 100 лв., където Цпдн е равна на почасовата цена на пазара „ден напред“ на „Българска независима енергийна борса“ ЕАД;

2. Пределна цена за сключване на сделки на пазара на балансираща енергия за предоставяне на системна услуга за регулиране надолу в размер на $30\% * \text{Цпдн}$, където Цпдн е равна на почасовата цена на пазара „ден напред“ на „Българска независима енергийна борса“ ЕАД, но не по-висока от регулираната цена на водноелектрическите централи, собственост на „Национална електрическа компания“ ЕАД;

3. Пределните цени по т. 1 и т. 2 не се прилагат при сключване на сделки за балансираща енергия, която е закупена/продадена от/на съседни енергийни системи по двустранни споразумения или от регионален балансиращ пазар.

3.1.6. Трансгранични въпроси

По отношение на техническото сътрудничество между операторите на преносни системи от Съюза и от трети държави ЕСО ЕАД е в тясно сътрудничество с операторите - членове на Европейската мрежа на операторите на преносни системи за електричество (ЕМОПС-Е). Във връзка с влизането в сила на Регламент (ЕС) 2019/943 ЕСО ЕАД е изпратило писма с предложение за сътрудничество с трети страни от Региона на Югоизточна Европа (членки на ЕМОПС-Е, които не са членки на ЕС: Турция, Северна Македония и Сърбия) за координирано изчисляване на междузоновия капацитет съгласно методиките на ACER за определяне на 70% праг на междузоновия капацитет и за координирано изчисляване на експлоатационната сигурност.

Проекти за пазарни обединения във времеви сегмент „ден напред“

Проект за пазарно обединение с пазарната зона на Северна Македония

В началото на м. януари 2017 г. БНЕБ ЕАД се присъедини пълноправно към WB6 (West Balkan 6) и всички дейности, декларирани като негови цели и координирани от “Energy Community”, заедно с ЕСО ЕАД и КЕВР. По време на първата среща на представителите на всички страни по проекта, която се проведе на 12.04.2018 г. в София, БНЕБ ЕАД подписа меморандум за разбирателство с Македонски електропреносен системен оператор (МЕПСО), Енергийна регулаторна комисия на Република Македония и „Електроенергиен системен оператор“ ЕАД (ЕСО) на Република България, с който беше поставено началото на осъществяването на обединение на пазарите „ден напред“ на двете страни. Същата година се изработи и беше одобрен документ, съдържащ общите условия за управление и структурата на проекта (Terms of Reference), на основата на който беше избран Управляващ комитет, представящ всички участници в проекта, както и пет работни групи със съответни задачи и проведени физически срещи на работните групи и стартирани дейности в група „Правна“ и група „Финанси“ с цел стартиране на работата по разработка на т.нар. “Legal GAP analysis”, както и споразумение за разпределяне на общи разходи и изготвяне на бюджет на проекта. Също така е създаден, съгласуван и одобрен от Управляващия комитет на проекта детайлен график на дейностите по проекта, заедно с отговорните страни и предпоставките за изпълнение на задачите (Gantt chart) и съгласувано и подписано споразумение за конфиденциалност (NDA) между всички участници, позволяващо обмен на информация по

всички задачи, без значение дали тя е публично известна. През м. януари 2019 г. е финализирано споразумение за споделяне на общи разходи по проекта (Cost sharing agreement), което да послужи за основа при други подобни проекти на страните от WB6. Основен проблем на проекта е липсата на лицензиран македонски борсов оператор. Този процес е със закъснение, като беше предварително анонсирано, че такъв ще функционира от началото на 2019 г., но към момента все още не е активен.

В началото на 2020 г. беше потвърдено намерението на македонската страна да завърши процеса по номиниране на НОПЕ за пазарната зона до края на м. април 2020 г. (т.е. преди парламентарните избори), като с това проектът беше обновен и стана възможно стартирането на дейностите според одобрената от страните пътна карта. Беше решено, също така, Македонската страна да осъвремени членовете в проекта (т.е. нов член на Управляващия комитет, нови членове от страна на вече съществуващото MEMO и т.н.).

През м. септември 2020 г. регулаторният орган на Република Северна Македония прие решение за номиниране на MEMO (Macedonian Electricity Market Operator) за NEMO (Nominated Electricity Market Operator) съгласно частично имплементирания в македонското законодателство SACM (Regulation 1222/2015). Това позволи проектът за пазарно обединение да бъде рестартиран. След преразглеждане на MoU и ToR и изготвяне на нова пътна карта (с хоризонт за завършване на проекта – Q1 2022), проектът стартира отново. Беше определен график и започна провеждането на редовни заседания на работните групи и работа по задачите, определени в пътната карта. След проведено заседание на групата на министрите на страните-членки на Energy Community (EnC) на 17.12.2020 г. не беше постигнато съгласие за задължително инкорпориране в законодателствата на страните-членки на EnC на регламент 1222/2015 (SACM), с което единствената алтернатива пред проекта е получаването на изрични препоръки от страна на ЕК по отношение на преодоляването на правните проблеми пред участието на страна, която не е членка на ЕС в пазарно обединение със страните-членки на ЕС. Очаква се подобни препоръки да дойдат в отговор на писмо от страна на проекта до ЕК и EnC, което е вече изготвено. Подобни препоръки би могло да включват междудържавно споразумение между Република Северна Македония и ЕК, по примера на Швейцария и страните от ЕИО (Норвегия, Исландия и Люксембург). В края на месец март 2021 се публикува процедура (по закона на ОП) за избор на доставчик на платформа от страна на Северна Македония. За съжаление процедурата беше неуспешна поради липса на участници, които да изпълнят заложените критерии, като нова такава се проведе през м. февруари 2022 г. Това беше изключително важен етап от проекта, който ще позволи същинската работа по обединението заедно с избрания доставчик на услуга и възможност за планиране на техническа готовност през 2023 г. Относно нормативната рамка се очаква от страна на ЕК да бъде направен последен опит за промени в “Energy Community Treaty”, за което да се постигне съгласие до м. декември 2022 г. Ако това не се случи, БНЕБ ЕАД ще работи в посока на решение “border per border”, за което имаме принципна подкрепа от ЕК.

Проект за пазарно обединение с пазарната зона на Република Сърбия

В края на 2018 г. БНЕБ ЕАД предприе стъпки към стартирането и участието в проект за тристранно пазарно обединение на пазарите „ден напред“ на пазарните зони на Република България, Република Сърбия и Хърватска. След първоначална, неформална среща през м. септември в Белград с представители на пазарните оператори на трите страни, SEEPEX (на Република Сърбия), CROPEX (на Република Хърватска) и IBEX (БНЕБ ЕАД), беше решено проектът да стартира с обща тристранна среща на пазарните, преносните оператори, както и на съответните енергийни регулатори на трите страни.

Последва подписване на общо писмо до регулаторите на трите страни, с което беше получена подкрепата им за проекта, а през април 2019 г. хърватската страна представи резултатите от направен анализ за приложимост и конкретни следващи стъпки за реализацията на проекта. Документът беше коригиран и потвърден от останалите страни и

окончателно финализиран. Предстои изготвяне на План за действие (Roadmap) на проекта, който да отразява готовността на Република Сърбия относно прилагането на нормативната рамка на ЕС във връзка с оперирането на пазарите на електрическа енергия.

Проекти за пазарни обединения във времеви сегмент „в рамките на деня“

Локален проект LIP 14

Във връзка със задължения и цели по Регламент (ЕС) 2015/1222 на Комисията от 24 юли 2015 година за установяване на насоки относно разпределянето на преносната способност и управлението на претоварването, БНЕБ ЕАД и ЕСО ЕАД са вече страни по подписаното между всички пазарни и преносни оператори споразумение за опериране на интегрирания пазар „в рамките на деня“ в Европа (IDOA - Intraday Operational Agreement), като заедно с разпоредбите на SACM GL това споразумение определя и задълженията и целите на всички НОПЕ (номинирани оператори на пазарите на електроенергия) и преносни оператори, свързани с оперирането на единното пазарно обединение на пазарите „в рамките на деня“. В тази връзка БНЕБ ЕАД предприе официално инициатива за присъединяване към проекта XBID за пазарно обединение на пазарите „в рамките на деня“ първоначално през 2019 г. чрез включване в т.нар. LIP 15 (Local implementation project включващ българо-румънска граница), в който вече членуват пазарните и преносните оператори на Румъния, Унгария, Чехия, Словения, Хърватска, Австрия и Германия и който проект беше част от т.нар. втора вълна за присъединяване към XBID, а впоследствие на 29.11.2022 г. и чрез LIP 14, включващ българо-гръцка граница.

Инициативата на БНЕБ ЕАД за присъединяване към “LIP 14” се реализира успешно отново благодарение на сътрудничеството с ЕСО ЕАД, като и в този проект БНЕБ ЕАД ще бъде в ролята на доставчик (Shipper) по смисъла на IDOA, като в резултат от присъединяването чрез втора граница към XBID, БНЕБ ЕАД е вече в ролята и на т.нар. “Transit Shipper”.

Цялостната реализация на проекта беше възможна благодарение на активното участие на БНЕБ ЕАД във всички работни групи на ниво регионален проект LIP 14 (Testing WG, Project Team WG, LIP 14 Steering Committee) и на ниво XBID (QARM group, XTG WG, ID SC, SIDC GL Preparation TF).

Проект за въвеждането на петнадесет минути MTU, времеви пазарни единици/продукти в локалния и междузонов пазар в рамките на деня SEE CCR 15 min MTU Implementation Project

Разпоредбата на чл. 8 от Регламент (ЕС) 2019/943 на Европейския парламент и на Съвета от 05.06.2019 г. относно вътрешния пазар на електроенергия (Регламент 2019/943) предвижда, че НОПЕ (БНЕБ ЕАД за пазарната зона на Република България) следва да предоставят възможност на участниците на пазара да търгуват с енергия възможно най-близо до времето на физическа доставка, като същевременно осигуряват възможност за търговия с енергия във времеви интервали, с размерност не по-малка от тази на периода на сетълмент на балансиращия пазар, администриран от ЕСО ЕАД, в качеството си на преносен оператор.

В допълнение, съгласно чл.8, параграф 4 от Регламент 2019/943, е въведено задължение периодът за уреждане на небаланса (“Imbalance Settlement Period” или ISP) да е с размерност от 15 минути във всички зони за съставяне на графици към 01.01.2021 г., освен ако регулаторните органи са предоставили дерогация от посоченото задължение.

След изпратено искане от страна на БНЕБ ЕАД и ЕСО ЕАД до КЕВР на 28.05.2021 г. за дерогация съгласно предвидените в Регламента срокове, КЕВР определи крайна дата за въвеждане на 15 мин. ISP и 15 мин. MTUs (на сегмент „в рамките на деня“) най-късно до 31.12.2022 г.

Вследствие от дерогацията ЕСО ЕАД и БНЕБ ЕАД стартираха проект за въвеждане на 15 мин. MTUs на вътрешния пазар „в рамките на деня“ и на българо-румънска граница, както

и на 15 мин. ISP (Imbalance settlement period) на балансиращия пазар с планирана дата на стартиране в реална работа 01.10.2022 г. RfC (Request for Change) към SIDC OPSCOM (Single Intraday Coupling Operational Steering Committee) от страна на страните по проекта (БНЕБ ЕАД, ЕСО ЕАД, OPCOM, Transelectrica) беше изпратено още на 23.07.2021 г., като през м. ноември 2021 г. бяха проведени всички общи тестове на ниво SIDC OPSCOM.

Работата по проекта приключи успешно и на 1.10.2022 г. стартира предлагането на продукти с 15-минутна резолюция на сегмент „в рамките на деня“.

Реализиран търговски обмен с електрическа енергия по графици от търговските участници

ОБМЕНИ		
Реализиран търговски обмен с електрическа енергия по графици от търговските участници		
Граница/посока	2021 г.	2022 г.
	MWh	MWh
България - Румъния	4 671 117	5 583 182
Румъния - България	1 658 555	736 899
България - Сърбия	2 210 124	2 803 087
Сърбия - България	771 887	524 640
България - Македония	2 912 277	2 934 309
Македония - България	229 562	135 414
България - Гърция	3 657 455	3 351 023
Гърция - България	562 620	707 714
България - Турция	94 534	438 847
Турция - България	1 560 125	847 624
Физически обмен с електрическа енергия между българската ЕЕС и ЕЕС на съседни страни		
Граница/посока		
	2021 г.	2022 г.
Внос	MWh	MWh
Физическа граница - общо	1 857 126	1 469 114
в т.ч.		
- Румъния	1 485 974	1 183 656
- Сърбия	39 392	42 295
- Македония	8 204	22 025
- Турция	259 218	126 035
- Гърция	64 338	95 103
Износ		
Физическа граница - общо	10 634 410	13 664 298
в т.ч.		
- Румъния	2 330 182	3 651 934
- Сърбия	2 708 246	3 222 131
- Македония	2 561 358	2 530 371
- Турция	1 063 456	2 293 437
- Гърция	1 971 167	1 966 425
Физически обмен с разпределителните дружества		
	2021 г.	2022 г.
	MWh	MWh

Между ЕСО ЕАД и Електроразпределителни мрежи Запад ЕАД	9 366 852	9 019 917
Между ЕСО ЕАД и Електроразпределение Север АД	5 135 643	4 825 929
Между ЕСО ЕАД и Електроразпределение Юг ЕАД	8 466 282	8 084 296
Между ЕСО ЕАД и ЕЛЕКТРОРАЗПРЕДЕЛЕНИЕ ЗЛАТНИ ПЯСЪЦИ АД	48 382	59 122
Между ЕСО ЕАД и ДП "НКЖИ"- подделение Електроразпределение	309 354	333 207

3.1.7. Изпълнение на мрежовите кодекси и насоки

В изпълнение на европейската нормативна уредба и с цел осигуряване на пълна прозрачност и публичност през 2022 г. КЕВР продължи да изпълнява своите задължения по мрежовите кодекси и регламенти. През периода се извършваха дейности по приемане на методики и съпътстващи документи в изпълнение на Европейските регламенти с цел осигуряване на безпроблемната работа по дейностите за единно свързване на пазарите и осигуряване на необходимата разполагаема трансгранична преносна способност.

3.2. Конкуренция и функциониране на пазара

3.2.1. Пазари на едро

Данните за произведената електрическа енергия и инсталираните мощности за периода от 2021 г. до 2022 г. са обобщени по години в таблицата по-долу:

Произведена енергия по енергийни източници	Инсталирана мощност в MW		Произведена ел. енергия в MWh		Изменение
	2021 г.	2022 г.	2021 г.	2022 г.	%
1. АЕЦ	1 893	1 893	15 650 833	15 615 000	-0,23%
2. ТЕЦ на лигнитни въглища	3 585	3 585	16 076 443	19 920 231	23,91%
3. ТЕЦ на черни и кафяви въглища	240	240	344 140	413 285	20,09%
4. ТЕЦ на газ	1 044	1 076	2 136 970	1 461 015	-31,63%
5. ВЕЦ в т. ч.	2 867	2 867	4 149 484	2 975 860	-28,28%
5.1. ПАВЕЦ производство	1 386	1 386	816 829	444 333	-45,60%
5.2. ПАВЕЦ помпи *	932	932	383 221	51 621	-86,53%
6. ВЕИ в т. ч.	725	930	1 230 356	1 514 767	23,12%
6.1. Вятърни ЕЦ	358	358	739 923	769 315	3,97%
6.2. Фотоволтаични ЕЦ	342	548	403 654	647 006	60,29%
6.3. ЕЦ на Биомаса	25	25	86 779	98 447	13,45%
Общо: 1+2+3+4+5+6	10 354	10 592	39 588 226	41 900 158	5,84%

* работата на ПАВЕЦ в полпен режим е потребление на ел.енергия и количествата ел.енергия по т. 5.2. не участват в сумата по т. 5

В таблицата са обобщени данни за инсталираните мощности, присъединени към преносната мрежа и произведената нетна електрическа енергия през 2021 г. и 2022 г., предоставени от ЕСО ЕАД. Общо произведената от тези мощности електрическа енергия е 41 900 158 MWh.

При анализ на разликите между произведените количества електрическа енергия на присъединените към електропреносната мрежа централи за 2022 г., в сравнение с 2021 г., се забелязват следните тенденции: нарастване на производството от ТЕЦ на лигнитни въглища с 23,91%, нарастване на производството на електрическа енергия от ТЕЦ на черни и кафяви въглища с 20,09%, спад в производството от ТЕЦ на газ с 31,63%, ВЕЦ с 28,28%. Забелязва се увеличение на производството на електрическа енергия от ВЕИ с 23,21%, което се дължи на нови мощности от фотоволтаични централи. С най-високи дялове за периода по години е електрическата енергия от въглища и ядрената енергия.

В следващата таблица са представени инсталирани мощности в MW, присъединени към електроразпределителните мрежи и произведената енергия за 2022 г. в MWh.

	ЕРМ Запад		ЕР Юг		ЕР Север		ЕР Златни пясъци	
	Инст. Мощности	Прозв. Енергия	Инст. Мощности	Прозв. Енергия	Инст. Мощности	Прозв. Енергия	Инст. Мощности	Прозв. Енергия
Въглища	37,22	26 607	0,00	0,00	0,00	0		
Природен газ	0,00	177 415	21,01	52035,63	225,28	119 624		
ВЕЦ	222,16	563 406	95,79	231626,14	14,78	24 387		
ВяЕЦ	18,57	23 053	47,90	57893,85	295,35	648 863		
ФЕЦ	269,84	305 844	662,91	826773,11	219,44	227 466	0,71	93
Други	13,65	49 233	28,62	87385,13	5,91	28 551		
Общо	561,44	1 145 557	856,23	1 255 714	760,76	1 048 891	0,71	93

Общото количество произведена електрическа енергия в България през 2022 г. е 45 350 413 MWh, разпределено в зависимост от източника на първична енергия и използваната производствена технология, е систематизирано на следващата фигура. Най-голям дял в производството на електрическа енергия имат Кондензационни ТЕЦ в размер на 19 820 829 MWh или 44%, АЕЦ 15 615 000 MWh или 34% и следвани от ВЕИ в размер на 5 435 299 MWh или около 12%.

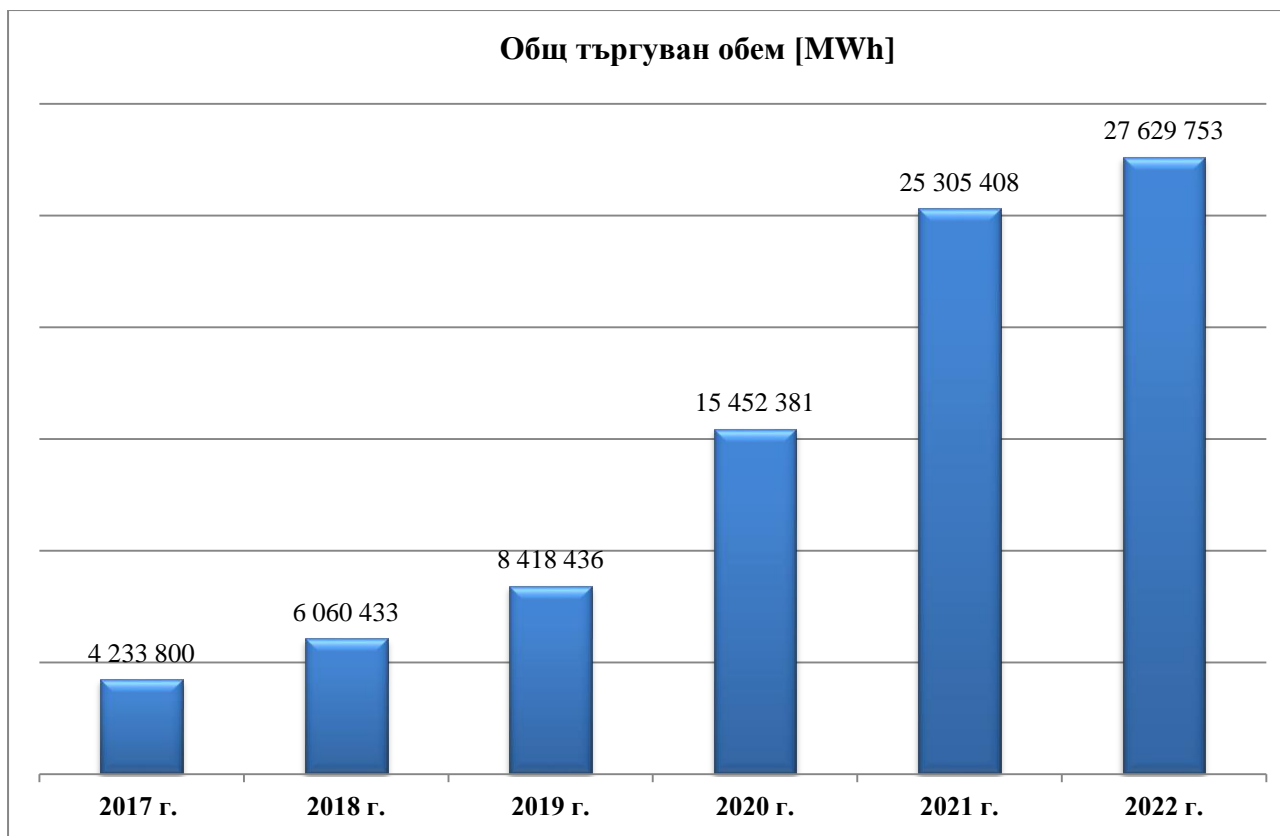
Мониторинг на нивата на цените, нивото на прозрачност, степента и ефективността на отварянето на пазара и конкуренцията

Във връзка със задължението по чл. 59, пар. 1, б. „н“ от Директива (ЕС) 2019/944, КЕВР наблюдава равнището на прозрачност, включително на цените на едро, и гарантира, че електроенергийните предприятия изпълняват задълженията за прозрачност. В тази връзка е направен анализ на търговията на едро с електрическа енергия.

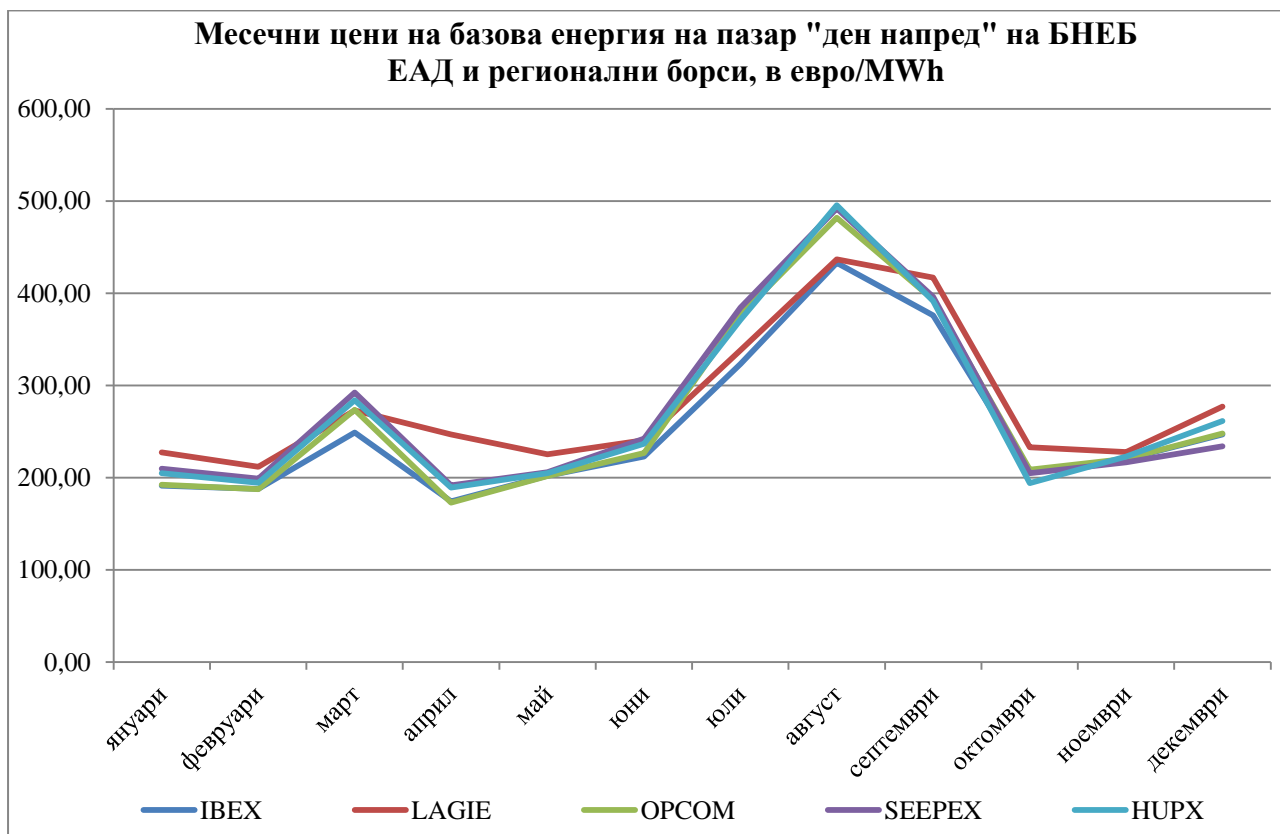
Основната търговия на едро се осъществява чрез трите сегмента на „Българска независима енергийна борса“ ЕАД (БНЕБ ЕАД), а именно - пазар „ден напред“, пазар „в рамките на деня“ (ПРД) и „двустранни договори“.

Пазар „ден напред“

През 2022 г. търгуваните обеми базова енергия на пазар „ден напред“ (фиг. 2) нарастват с 2 324 345 MWh или с 9% спрямо 2021 г. Най-големият ръст на обема в абсолютна стойност е отчетен през 2021 г. с близо 64%, като за предишните години нарастването бе със 7 033 945 MWh за 2020 г. спрямо 2019 г., 2 358 003 MWh за 2019 г. спрямо 2018 г. и с 1 826 633 MWh за 2018 г. спрямо 2017 г.

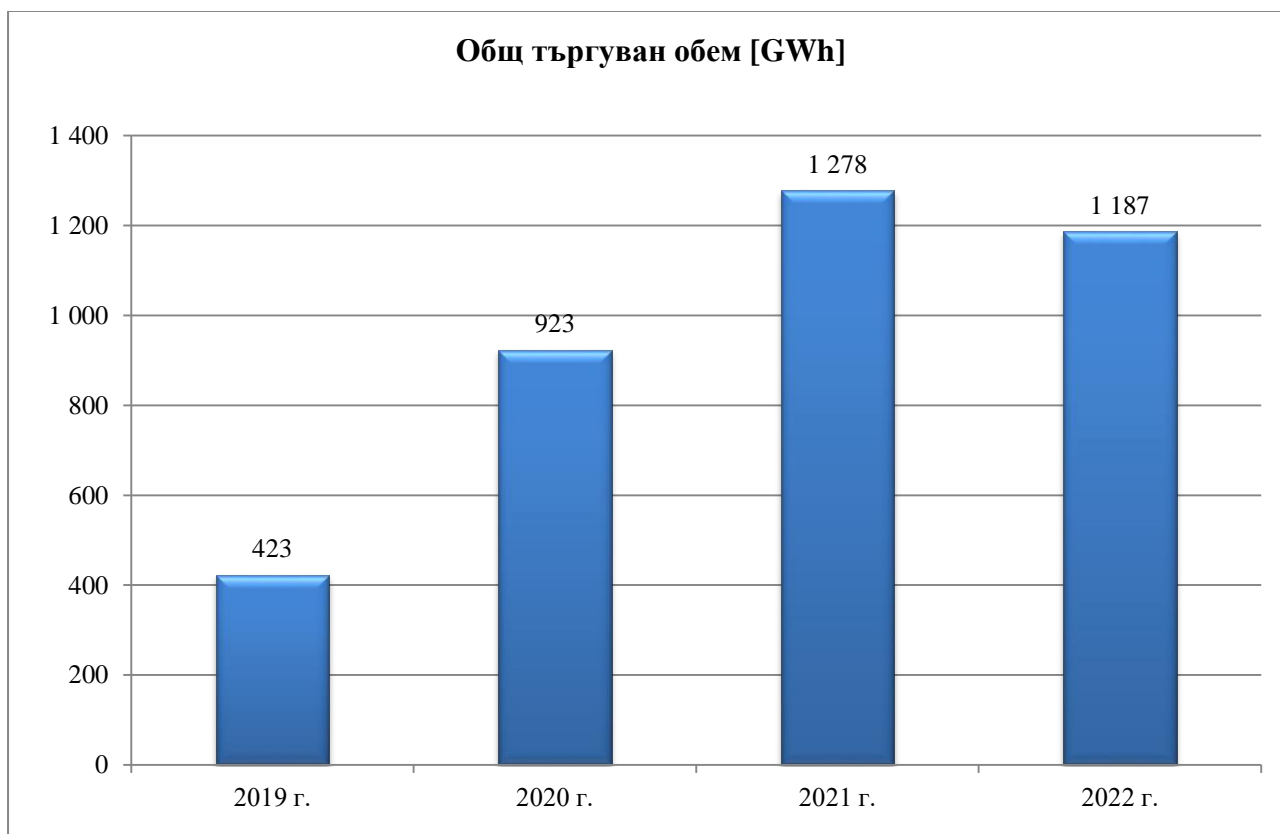
Сравнителен анализ на цените на пазар „ден напред“ на БНЕБ ЕАД и на регионалните борси е представен на следващата фигура.

Сравнителният анализ включва средните месечни цени за базов товар евро/MWh на търгувани количества на пазар „ден напред“ за 2022 г. на следните регионални борси: IBEX (България), LAGIE (Гърция), OPCOM (Румъния), SEEPEX (Сърбия) и HUPX (Унгария).

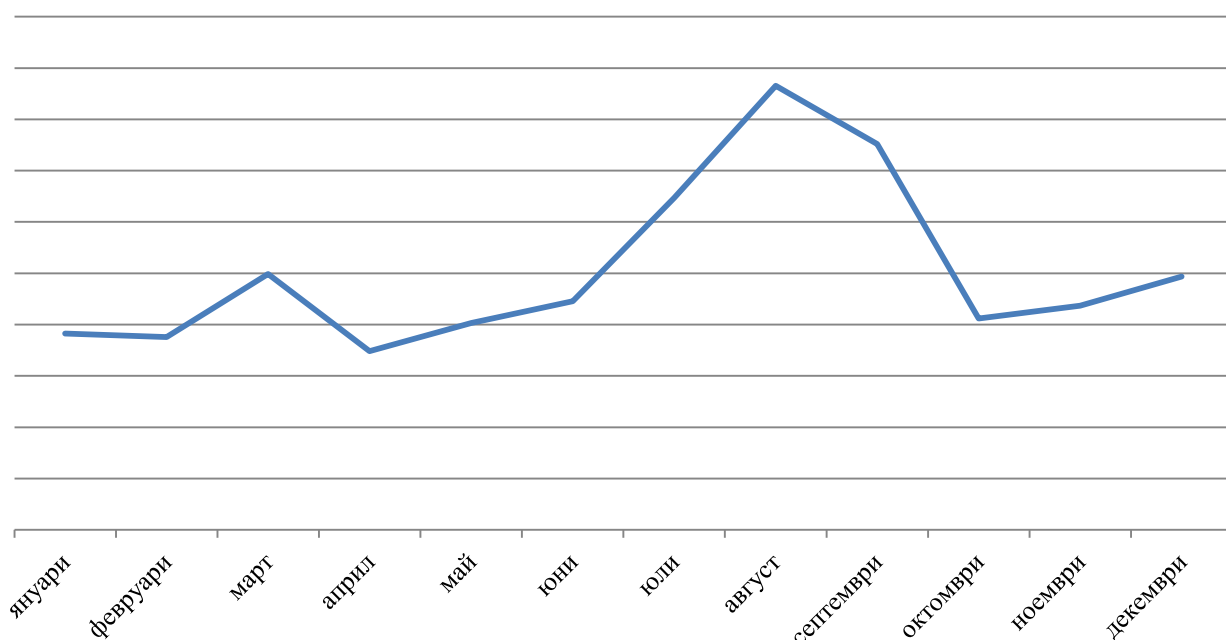
Пазар „в рамките на деня“

През 2022 г. общият търгуван обем на електрическа енергия на пазара „в рамките на деня“ е 1 187 GWh в сравнение с 1 278 GWh през 2021 г., 923 GWh през 2020 г. и 423 GWh през 2019 г.

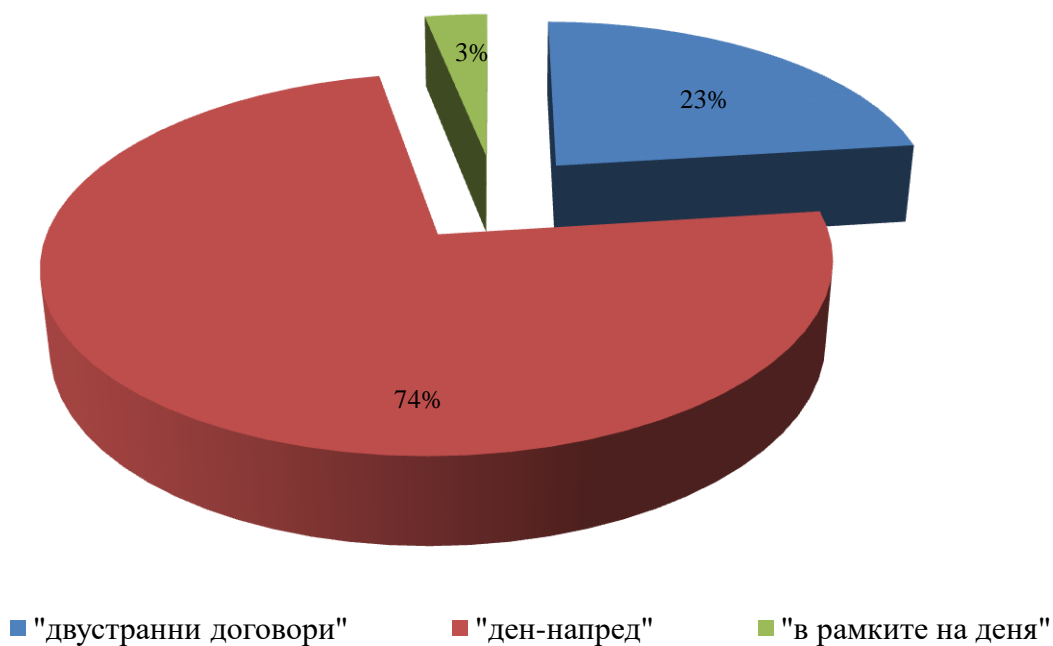
На графиката по-долу са показани средните месечни цени на базова енергия, търгувана на пазар „в рамките на деня“ на БНЕБ ЕАД.

Месечни цени на базова енергия на пазар "в рамките на деня" на БНЕБ, в EUR/MWh

Общото количество електрическа енергия, търгувана на платформите на БНЕБ ЕАД, за 2022 г., е 37 842 GWh, като на пазар „ден напред“ е 27 954 GWh, за пазар „в рамките на деня“ - 1 187 GWh, „двустранни договори“ е 8 700 GWh. Процентното съотношение на количествата е изобразено на следващата фигура.

Процентно разпределение на търгуваните обеми електрическа енергия на платформите на БНЕБ ЕАД за 2022 г.

Обобщените индикатори, които характеризират динамиката на развитието на пазара на едро за електрическа енергия за периода 2016 г. до 2022 г., са посочени в таблица по-долу:

Индикатори на пазара на едро с електрическа енергия	2016 г.	2017 г.	2018 г.	2019 г.	2020 г.	2021 г.	2022 г.
Общо производство на електрическа енергия, GWh	45 040	45 430	46 531	39 476	36 799	42 521	41 900
Общ брой на активните търговци на електрическа енергия, бр.	90	97	89	85	38	40	65
Общо потребление на електрическа енергия, без помпи, GWh	37 714	38 864	38 218	37 794	36 723	38 631	29 653
Обем на вноса, GWh	3 754	3 425	3 118	4 026	3 707	1 857	1 469
Обем на износа, GWh	10 120	8 906	10 931	9 822	7 115	10 634	13 664

Статистически данни за деня през годината с най-високо електропотребление в страната

Ден с най-високо електропотребление за:	Електропотребление (бруто), GWh	Дата на регистриране
2016 г.	148	четвъртък, 21 януари 2016 г.
2017 г.	164	вторник, 10 януари 2017 г.
2018 г.	148	вторник, 27 февруари 2018 г.
2019 г.	150	вторник, 08 януари 2019 г.
2020 г.	137	вторник, 21 януари 2020 г.
2021 г.	143	вторник, 19 януари 2021 г.
2022 г.	151	сряда, 26 януари 2022 г.

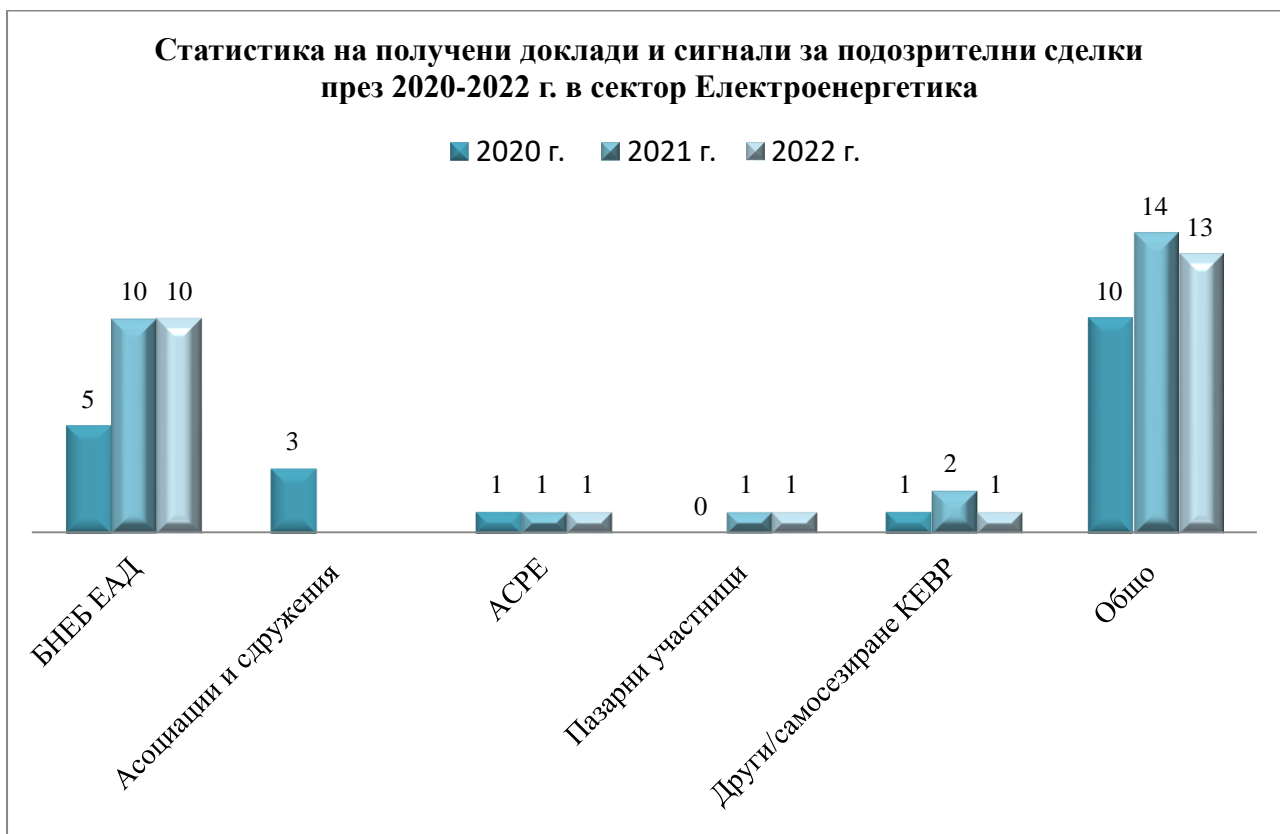
Прилагане на Регламент (ЕС) № 1227/2011

Работата на Комисията беше насочена към осигуряването на равнопоставен достъп до пазарите за търговия с електрическа енергия и капацитет за пренос, прозрачност на търговията и на информацията от значение за определяне на цените и търгуваните обеми, както и елиминиране на пазарните злоупотреби в изпълнение на Регламент (ЕС) № 1227/2011 на Европейския парламент и на Съвета от 25 октомври 2011 г. относно интегритета и прозрачността на пазара за търговия на едро с енергия (REMIT, Регламент (ЕС) № 1227/2011).

Една от основните дейности на дирекция „Мониторинг и контрол по изпълнение на Регламент (ЕС) № 1227/2011 на Европейския парламент и на Съвета от 25 октомври 2011 г. относно интегритета и прозрачността на пазара за търговия на едро с енергия“ (дирекция REMIT) е установяване на нарушения на чл. 3 и чл. 5 от Регламент (ЕС) № 1227/2011 по реда на Глава седма “а” от Закона за енергетиката.

През 2022 г. в съответствие с чл. 15 от REMIT в дирекцията са постъпили 10 бр. доклади за подозрителни сделки от „Българска независима енергийна борса“ ЕАД (БНЕБ ЕАД). Общо за периода от 2019 г. до 2022 г. от БНЕБ ЕАД са получени 34 бр. доклади за подозрителни сделки, отнасящи се до пазара на електрическа енергия. През 2022 г. в съответствие с чл. 16 от REMIT в дирекцията е получен един сигнал от АСЕР. През 2022 г. в Комисията не са получени сигнали за подозрителни сделки от асоциации и сдружения. От

пазарни участници е получен един сигнал за подозрителни сделки. Един сигнал е подаден от физическо лице.

При установени първоначални данни за извършена манипулация на пазара по смисъла на чл. 3 и чл. 5 от REMIT длъжностните лица от дирекцията имат правомощие да извършват предварително проучване. След приключване на предварителното проучване, ако се установят достатъчно данни за извършено нарушение, КЕВР с решение може да образува производство за установяване на нарушение на чл. 3 и/или чл. 5 от Регламент (ЕС) № 1227/2011. Следва да се отбележи, че тези проучвания се извършват в партньорство с АСЕР, в съответствие с чл. 16 от Регламента. За всеки отделен случай КЕВР следва да обменя регулярно информация за развитието на случаите с АСЕР. При този обмен се спазват строги правила за гарантиране на пълна конфиденциалност и недопускане на изтичане на информация по текущи случаи извън служителите на дирекцията.

С оглед посочените изисквания за гарантиране на пълна конфиденциалност при проучването на текущите случаи, в ЗЕ е предвидено решенията и протоколите от заседанията на Комисията, свързани с предварителното проучване и установяването на нарушение по чл. 3 и/или чл. 5 от Регламент (ЕС) № 1227/2011, да не се публикуват на интернет страницата на Комисията. Въз основа на посоченото, КЕВР не може да предостави конкретна информация за хода и резултата от текущи разследвания, тъй като ще бъде в нарушение на изискванията на АСЕР и на чл. 74а, ал. 8 от ЗЕ.

Въз основа на всички постъпили доклади за подозрителни сделки и сигнали в дирекцията са образувани общо 42 бр. предварителни проучвания по реда на чл. 74а от ЗЕ за периода 2019-2022 г., отнасящи се до пазара на едро на електрическа енергия. Образуваните предварителни проучвания са по-малко от броя на постъпилите доклади и сигнали за същия период, тъй като за едни и същи подозрителни сделки в дирекцията постъпват по няколко сигнала. С цел процесуална икономия и за постигане на пълно изясняване на проучваните случаи, тези сигнали се обединяват в едно предварително проучване. Предварителното

проучване има за цел да установи дали в сигнала има достатъчно данни, въз основа на които може да се направи обосновано предположение за извършено нарушение на чл. 3 и/или 5 от Регламент (ЕС) № 1227/2011. Когато КЕВР прецени, че подозрението за извършено нарушение се подкрепя от изложените в доклада от предварителното проучване факти, образува производство за установяване на нарушение на чл. 3 и чл. 5 от Регламент (ЕС) № 1227/2011.

През 2022 г. Комисията образува две производства за установяване на нарушение на чл. 3 и/или чл. 5 от Регламент (ЕС) № 1227/2011, а поради липса на данни за извършени нарушения прекрати 8 бр. предварителни проучвания.

През 2022 г. в съответствие с чл.74н от ЗЕ, КЕВР взе първото решение, с което установи нарушение на чл. 5 от Регламент № 1227/2011 и наложи имуществени санкции на:

1. „Национална електрическа компания“ ЕАД – 625 097 лв.;
2. „Интерпром“ ЕООД - 336 237 лв.;
3. „Енерджи МТ“ ЕАД - 144 984 лв.;
4. „Мост Енерджи“ АД - 34 289 лв.;
5. „Гранд Енерджи Дистрибушън“ ЕООД - 27 337 лв.;
6. „Интерелектрик“ ЕООД - 90 475 лв.

В решението КЕВР установи, че през първото шестмесечие на 2019 г. НЕК ЕАД е търгувало на двата пазарни сегмента – „в рамките на деня“ и „ден напред“ на БНЕБ ЕАД изключително с „Интерпром“ ЕООД, „Енерджи МТ“ ЕАД, „Гранд Енерджи Дистрибушън“ ЕООД, „Интерелектрик“ ЕООД и „Мост Енерджи“ АД. В решението КЕВР подробно описва видовете сделки и нареждания, които са осъществени от дружествата през периода и прие, че дружествата са осъществили манипулация на пазара на едро на електроенергия, като са прилагали модел на търговия, който представлява „предварително уговорена търговия“. Дружествата са осъществили изпрани сделки тип АВА, блокова търговия и кръстосани сделки, които попадат в категорията на сделки, даващи лъжливи/подвеждащи сигнали, довели до манипулация на пазара за търговия на едро с електроенергия, в нарушение на забраните срещу пазарна злоупотреба съгласно член 5 от REMIT.

Във връзка с констатациите от приключилото производство КЕВР изпрати сигнал до Софийска градска прокуратура по компетентност.

КЕВР оценява високо ролята и подкрепата на АСЕР в процеса на разследване на случая, включително за предоставените разяснения, насоки и идеи относно тълкуването на разпоредбите на Регламент (ЕС) № 1227/2011.

През 2022 г. бе увеличен капацитетът на Комисията за разследване на потенциални манипулации на организирания пазари за търговия на едро с енергия, включително чрез развитие на човешките ресурси, участие в работни групи на АСЕР и СЕЕР, усъвършенстване на работните процеси и подобряване на методологията. Дирекцията сериозно разшири обхвата на проверките, като разработи нови инструменти за мониторинг и контрол на енергийните пазари на едро. Работата значително ще се подобри с предстоящото въвеждане на разработения съвместно с „Ай Би Ем България“ специализиран софтуерен пакет за статистически анализи и обработка на данни, с който се автоматизират дейностите за мониторинг и контрол на енергийния пазар. Това ще повиши точността и обективността на оценките за поведението на участниците на борсата.

С работата си при разследвания на случаите за установяване на нарушения по Регламент (ЕС) № 1227/2011, КЕВР се стреми да отговори на очакванията на обществото и да гарантира, че потребителите и другите участници на пазара могат да имат доверие в интегритета на пазарите на електроенергия и природен газ, както и че цените, определени на пазарите за търговия на едро с енергия, отразяват взаимодействието между търсенето и предлагането в условията на ефективна конкуренция, и по този начин участниците на пазара не биха могли да извлечат неправомерни печалби от пазарни злоупотреби.

На основание чл. 74о от Закона за енергетиката (ЗЕ) и чл. 155х, ал. 2 от Наредба № 3 от 21.03.2013 г. за лицензиране на дейностите в енергетиката длъжностни лица от дирекция REMIT осъществяваха превантивен, текущ и последващ контрол за спазване на задълженията по чл.4, 8, 9 и 15 от Регламент (ЕС) № 1227/2011.

В края на м. декември 2022 г. КЕВР публикува съобщение на интернет страницата си, с което напомни на пазарните участници да актуализират регистрацията си в CEREMP във връзка с изпълнение задължението им да оповестяват вътрешна информация по смисъла на чл. 4 от Регламент (ЕС) № 1227/2011. Това е свързано с обстоятелството, че от 1 януари 2023 г. разкриването на вътрешна информация се извършва само чрез платформи за вътрешна информация, което означава, че участниците на пазара вече не могат да използват своите корпоративни уебсайтове за тази цел като основно или резервно решение.

През 2022 г. дирекцията е извършила общо 21 регистрации и актуализации на данните на вече регистрирани пазарни участници в Централизирания европейски регистър на пазарните участници – CEREMP, като заявките се одобряват от експертите на дирекцията. След като заявката се одобри и изпрати на АСЕР, пазарният участник получава уникален АСЕР код, който е необходим за осъществяване на сделки на организирания пазари.

Осъществен е текущ контрол по спазване на задълженията по чл. 15 от Регламента на следните лица, които извършват сделки с енергийни продукти на едро по занятие (PPAT):

- „Българска независима енергийна борса“ ЕАД (БНЕБ ЕАД);
- ЕСО ЕАД.

Съставени са констативни протоколи със съответните предписания, вкл. за изграждане на независимо звено за пазарен надзор и процедури при наблюдение, контрол и анализ при съмнение/наличие на пазарни манипулации, осигуряване и достъп на дирекцията до данни за търговията на съответния пазар (организиран борсов пазар или пазар на балансиращи услуги). На БНЕБ ЕАД са дадени и указания във връзка със сертифицирането на платформата за публикуване на вътрешна информация съгласно изискванията на АСЕР. На ЕСО ЕАД е дадено предписание да създаде звено, което да наблюдава балансиращия пазар и дейността във връзка с търговете за преносна способност и да осигури своевременното подаване на спешни пазарни съобщения (UMM) към платформата за прозрачност на ENTSO-E.

3.2.2. Пазар на дребно

На пазара на дребно осъществяват дейност четири оператора на електроразпределителни мрежи, които са лицензирани да разпределят електрическа енергия на клиенти, присъединени към разпределителната мрежа на ниво ниско и средно напрежение на съответните обособени територии:

- „Електроразпределителни мрежи Запад” ЕАД оперира на територията на 10 области в Западна България;
- „Електроразпределение Север” АД оперира на територията на 9 области в Северна България;
- „Електроразпределение Юг” ЕАД оперира на територията на 9 области в Южна България;
- „Електроразпределение Златни пясъци“ АД има ограничен географски район на дейност в регион Варна.

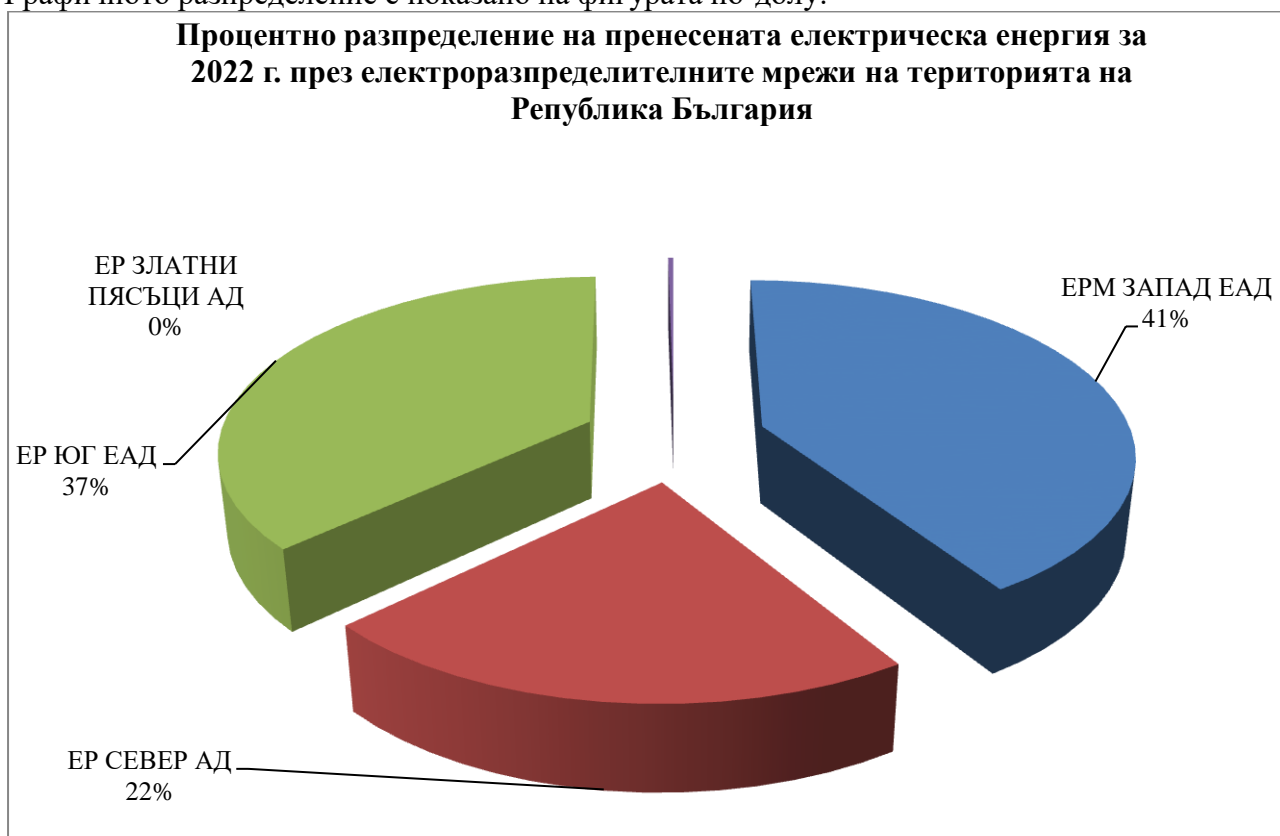
От гледна точка на предлагането на електроенергия, пазарът се състои от три групи доставчици:

- Доставчик на свободен пазар – търговец/производител/борса, който доставя електрическа енергия на битови и небитови клиенти по цени, определени въз основа на търсенето и предлагането;

– Доставчик от последна инстанция (ДПИ) – доставчик, който гарантира предоставянето на универсална услуга в краен случай, в съответствие с получен лиценз от КЕВР, има задължение да снабдява с електрическа енергия клиенти, които са присъединени към мрежата и не са избрали доставчик на електрическа енергия или когато избраният от тях доставчик не извършва доставка по независещи от клиента причини. Крайните продажни цени на ДПИ се определят по Методика на КЕВР за определяне на цените на електрическата енергия на доставчик от последна инстанция;

– Краен снабдител (КС) на електрическа енергия – снабдява с електрическа енергия по регулирани цени, утвърдени от КЕВР, обекти на битови и небитови крайни клиенти, присъединени към електроразпределителната мрежа на ниво ниско напрежение;

Пазарните дялове на електроразпределителните дружества, като количества електрическа енергия, разпределена през собствените им мрежи, са изчислени въз основа на предоставени отчетни данни за тях за 2022 г. от ЕСО ЕАД. Най-голям дял от пренесената електрическа енергия традиционно е за дружеството „Електроразпределителни мрежи Запад“ ЕАД с 41% или 9 019 917 MWh, на второ място, „Електроразпределение Юг“ ЕАД с 37% или 8 084 296 MWh и на трето, „Електроразпределение Север“ АД с 22% или 4 825 929 MWh. Графичното разпределение е показано на фигурата по-долу:

От гледна точка на търсенето, пазарът на дребно се състои от два сегмента: битови клиенти и небитови клиенти. Общият брой клиенти, присъединени към разпределителните предприятия през 2022 г., е 5 243 173, от които битови клиенти – 4 664 328. Общият брой на клиентите с доставчик краен снабдител е 4 660 949, а общият брой клиенти на свободен пазар, включително с доставчик ДПИ, е 582 197.

Индикатори за развитието на пазара на дребно

Битови клиенти

Потреблението на пазара на битовите клиенти намалява през 2022 г. спрямо 2021 г. с 1,85%. Отчетеното намаление показва, че значителна част от малките стопански потребители вече са сключили договор с търговец на електрическа енергия и закупуват необходимите им количества на организирания борсов пазар.

Броят на битовите клиенти нараства от 4 479 397 през 2017 г. до 4 664 328 през 2022 г. Незначителен е броят на битовите клиенти, сменили доставчика.

Индикатори на пазара на дребно (битови клиенти)	2017 г.	2018 г.	2019 г.	2020 г.	2021 г.	2022 г.
Потребление на електрическа енергия, в MWh	11 068 228	10 965 494	14 729 883	13 979 423	12 088 565	11 865 505
Общ брой битови клиенти на електрическа енергия	4 479 397	4 495 926	4 513 355	4 544 739	4 586 448	4 664 328
Брой Клиенти по регулирани тарифи	4 476 283	4 493 660	4 511 737	4 541 659	4 581 982	4 660 949
Брой клиенти, снабдявани от доставчик последна инстанция	618	213	114	1 233	4 644	3 101
Брой работни дни между уведомяването да заплати сметката и прекъсването в случаите на неплащане	от 3 до 40	от 3 до 40	от 3 до 41	от 3 до 40	от 3 до 40	от 3 до 40

Небитови клиенти

Броят на небитовите клиенти нараства от 497 007 през 2016 г. на 631 433 за 2021 г., а през 2022 г. се отчита намаление с 8,33%. Средното време за смяна на доставчика е между 20 и 30 дни за различните електроразпределителни предприятия.

Индикатори на пазара на дребно (небитови клиенти)	2016 г.	2017 г.	2018 г.	2019 г.	2020 г.	2021 г.	2022 г.
Брой клиенти	496 007	605 990	611 588	624 910	629 863	631 433	578 845
Брой клиенти сменили доставчика	64 707	86 055	101 932	79 290	20 754	23 920	171 672
Активни търговци	48	45	46	45	40	40	65
Средно време за смяна на доставчика (дни)	18	18	18	18	18	18	18

3.2.3. Защита на потребителите и уреждане на спорове

Условията и редът за подаване и разглеждане на жалби са регламентирани в ЗЕ и НЛДЕ. Комисията разглежда жалби на: ползватели на мрежи и съоръжения срещу оператори на преносни и разпределителни мрежи, добивни предприятия, оператори на съоръжения за съхранение на природен газ и оператори на съоръжения за втечен природен газ, свързани с изпълнението на задълженията им по ЗЕ; клиенти срещу доставчици на енергия и природен газ, включително крайни снабдители, свързани с изпълнението на задълженията им по ЗЕ; лицензианти срещу лицензианти, свързани с изпълнението на лицензионната дейност по ЗЕ.

В двумесечен срок от подаване на жалба Комисията може да съдейства за доброволно уреждане на спора. Срокът може да бъде продължен с още два месеца, ако естеството на спора налага събиране на допълнителни данни и информация от Комисията. Процедурата е

доброволна и поверителна. При доброволното уреждане на спорове Комисията не се произнася с решение, а процедурата завършва със споразумение.

Когато не е постигнато доброволно уреждане на спора или при отказ на страна от доброволно уреждане, Комисията взема решение по жалбата в срок два месеца след получаването ѝ. Този срок може да бъде удължен с още два месеца, ако естеството на спора налага събиране на допълнителни данни и информация от Комисията. Със съгласие на жалбоподателя удълженият срок може да бъде продължен с още два месеца. В случаите, когато Комисията приеме жалба за основателна, тя с решението дава задължителни указания по прилагането на закона. Решенията на Комисията могат да бъдат обжалвани относно тяхната законосъобразност пред Административен съд София – град, в 14-дневен срок от съобщаването им.

През 2022 г. в КЕВР бяха регистрирани общо 1 539 броя заявления. За 1 354 бр. от тях, които са срещу лицензирани дружества от сферата на електроенергетиката, на основание чл. 22, ал. 1 от ЗЕ, бяха образувани административни производства.

Най-голям е броят на жалбите срещу „Електроразпределителни мрежи Запад“ ЕАД и „Електрохолд Продажби“ ЕАД. На второ място са жалбите срещу „Електроразпределение Север“ АД и „ЕНЕРГО-ПРО Продажби“ АД, следвани от „Електроразпределение Юг“ ЕАД и „ЕВН България Електроснабдяване“ ЕАД. Срещу „Електроразпределение Златни пясъци“ АД и „ЕСП Златни пясъци“ ООД не са постъпили жалби.

Жалбите срещу лицензирани за дейността „търговия с електрическа енергия“ дружества са свързани предимно с договорните отношения между страните.

През 2022 г. постъпиха 13 броя жалби срещу „Електроенергиен системен оператор“ ЕАД (ЕСО ЕАД). Не са регистрирани оплаквания срещу НЕК ЕАД.

През 2022 г. в Комисията бяха получени 672 броя жалби от битови клиенти срещу лицензирани дружества от сектор „Електроенергетика“.

В ЗЕ, Глава трета „Регулиране на дейностите в енергетиката“, Раздел VI „Мерки за защита на потребителите на енергийни услуги“, са регламентирани мерки за защита на потребителите на енергийни услуги, които включват и:

- регламентирано задължително съдържание на договорите, сключвани с потребители на енергийни услуги;
- информация, предоставяна от енергийните предприятия – страни по договорите на потребители на енергийни услуги;
- енергийните предприятия изготвят и представят за одобрение от Комисията правила за работа с техните потребители на енергийни услуги;
- енергийните предприятия, извършващи доставка на енергия, осигуряват центрове за предоставяне на информацията на потребителите на енергийни услуги, както и за работа с тях;
- енергийните предприятия, предоставящи услуги от обществен интерес, в общите условия за снабдяване и ползване на мрежите и в правилата за работа с потребителите на енергийни услуги, определят специални процедури за предоставяне на уязвими клиенти на информация, свързана с потреблението, и за преустановяване снабдяването на уязвими клиенти;
- крайният снабдител информира клиента, заедно с фактурата за последния месец на всяко шестмесечие, когато отчетената консумация на електрическа енергия на крайните клиенти за това шестмесечие е по-висока с над 50 на сто от отчетената консумация за съответното шестмесечие на предходната календарна година;
- клиентът може да поиска от оператора на електроразпределителната мрежа да се извърши метрологична експертиза на средството за търговско измерване;
- когато по инициатива на крайния снабдител ще бъде преустановено снабдяването на клиента с електрическа енергия, крайният снабдител е длъжен да уведоми клиента, по заявен от него начин, не по-късно от три дни преди датата на преустановяване на

снабдяването. В случай че клиентът не е заявил начин за уведомяване, той се уведомява по начин, определен от крайния снабдител.

В изпълнение на правомощията си КЕВР наблюдава прилагането на регламентираните законови мерки за защита на потребителите на енергийни услуги.

Съгласно чл. 59, пар. 1, б. „у“ от Директива (ЕС) 2019/944 на Европейския парламент и на Съвета от 5 юни 2019 година относно общите правила за вътрешния пазар на електроенергия и за изменение на Директива 2012/27/ЕС, регулаторният орган има задължението да гарантира недискриминационен достъп до данни за потреблението на клиентите, за предоставянето, за незадължително ползване в лесно разбираем, хармонизиран на национално равнище формат на данните за потреблението, както и бърз достъп за всички клиенти до такива данни съгласно членове 23 и 24.

Според чл. 38б, ал. 1, т. 3 и т. 8 от ЗЕ, енергийните предприятия – страни по договорите, предоставят на своите потребители на енергийни услуги информация за: реално потребените количества и стойността на предоставената услуга в съответствие с договорената периодичност на отчитане без задължение за допълнително плащане за тази услуга; условията за предоставяне на електронна информация за фактурирането и електронни фактури.

Съгласно чл. 38б, ал. 2 от ЗЕ доставчикът на енергия осигурява на клиентите широк избор на методи на плащане, включително системи за авансови плащания, които са справедливи и отразяват адекватно вероятното потребление.

В чл. 38б, ал. 3 от ЗЕ е регламентирано, че доставчикът на енергия предоставя на друг доставчик на енергия данни за потреблението на битов клиент, когато това е предвидено в изрично споразумение между клиента и доставчика на енергия.

Тези разпоредби гарантират за клиентите достъп до данни за потреблението на енергия, предоставянето и ползването им в лесно разбираем формат.

4. ПАЗАР НА ПРИРОДЕН ГАЗ

4.1. Регулиране на мрежата

При изпълнение на регулаторните си правомощия КЕВР се ръководи от следните основни принципи: развиване на конкурентни и добре функциониращи регионални пазари в рамките на Европейския съюз; предотвратяване и недопускане на ограничаване или нарушаване конкуренцията на енергийния пазар; създаване на стимули за развитието на конкурентен пазар за дейности в енергетиката, където има условия за това; създаване на стимули за ефективно развитие на сигурни, надеждни и ефикасни мрежи в съответствие с интересите на клиентите. Комисията извършва контрол за развиването на газовите мрежи в полза на всички участници, което гарантира достатъчен и разполагам за всички капацитет, следи за недопускане ограничаването и нарушаването на конкуренцията на пазара и за ефективното му функциониране, наблюдава степента и ефективността на отваряне на пазара на природен газ. КЕВР осъществява наблюдение върху сигурността на снабдяването, като следи за баланс между търсенето и предлагането на природен газ на националния пазар, нивото на очакваното бъдещо потребление и предвижданите допълнителни капацитети, които са в процес на планиране или изграждане, и качеството и нивото на поддържане на мрежите и преодоляване на дефицита на доставчици или търговци.

4.1.1. Мрежови и ВПП тарифи за присъединяване и достъп на клиентите

На регулиране от Комисията подлежат цените за присъединяване към мрежите, за достъп и пренос на природен газ през преносни и/или разпределителни мрежи освен в случаите, когато Комисията по своя преценка одобрява методика за определяне на цена за

достъп и пренос през преносна мрежа.

КЕВР регулира и определя условията и реда за образуване на цените за присъединяване към газопреносните и газоразпределителните мрежи.

По отношение на цените за достъп и пренос на природен газ през преносната мрежа, Комисията одобри Методика за определяне на цена за достъп и пренос през газопреносните мрежи, собственост на „Булгартрансгаз“ ЕАД. Съгласно чл. 18а, ал. 1 от Методиката за всеки ценови период в срок до 1 март, операторът внася в Комисията предложение за: входни и изходни точки/зони, за които се определят цените за достъп и пренос; коефициенти за определяне на цените за достъп за резервиране на краткосрочни капацитетни продукти на база на цената за референтен твърд капацитет; сезонни множители за определяне на цените за резервиране на краткосрочни капацитетни продукти; отстъпка при образуване на цени за достъп за резервиране на прекъсваеми капацитетни продукти; отстъпка при определяне на цени за достъп за входни/изходни точки към/от съоръжения за съхранение на природен газ; отстъпка при образуване на цени за достъп за входни точки от съоръжения за втечен природен газ (ВПГ) и за входни точки от и изходни точки към инфраструктура, разработена с цел преодоляване на изолацията на държави членки по отношение на техните преносни системи. Комисията приема решение за одобряване на отстъпките, множителите и сезонните коефициенти след провеждане на консултация по реда на чл. 28 от Регламент (ЕС) 2017/460 на Комисията от 16 март 2017 година за установяване на Мрежов кодекс относно хармонизирани структури на тарифите за пренос на газ (Регламент (ЕС) 2017/460, Регламента) – чл. 18а, ал. 2 от Методиката. С Решение № М-1 от 21.06.2022 г. КЕВР утвърди на „Булгартрансгаз“ ЕАД ценообразуващи параметри за периода 01.10.2022 – 30.09.2023 г. Съгласно чл. 21 от Методиката, тарифната структура на цените за достъп и пренос на природен газ през газопреносната система се определя от оператора. Въз основа на утвърдени с решения № НПП-1 от 02.10.2020 г. и № М-1 от 21.06.2022 г. на Комисията необходими приходи и ценообразуващи параметри, „Булгартрансгаз“ ЕАД определи цени за достъп и пренос през газопреносните мрежи, собственост на „Булгартрансгаз“ ЕАД, за газова година 01.10.2022 – 30.09.2023 г. Цените за достъп и пренос са публикувани на интернет страницата на „Булгартрансгаз“ ЕАД – https://www.bulgartransgaz.bg/files/useruploads/files/prozrachnost-tarifi/TAR%20Period%202022_2023/Prices_2022-2023.pdf.

По отношение на междусистемния газопровод IGB КЕВР съвместно с регулаторния орган за енергия на Гърция прие решение за одобряване на промени в Тарифния кодекс на IGB, по който се определя тарифата на „Ай Си Джи Би“ АД, която се използва за изчисляване на таксите за капацитет по заявки за резервиран капацитет. Тарифата зависи от заявения продукт за капацитет и входната или изходната точка, в която е резервиран капацитет.

Цената за достъп и пренос на природен газ по газоразпределителната мрежа може да включва компонентите: цена за достъп (цена за капацитет) и цена за пренос (цена за пренесени количества природен газ) съгласно условията на сключен договор за пренос на природен газ през газоразпределителната мрежа. Цената за пренос на природен газ по разпределителната мрежа се образува въз основа на утвърдените необходими годишни приходи към утвърденото прогнозно количество природен газ за разпределение. Съгласно чл. 44, ал. 4 от ЗЕ на лицата, на които е издадена лицензия за разпределение на природен газ, не се издават лицензии за други дейности, подлежащи на лицензиране по ЗЕ, освен лицензия за снабдяване с природен газ от краен снабдител, ако присъединените към газоразпределителната мрежа на тази територия клиенти са по-малко от 100 000. На дружествата титуляри на лицензия за дейността „разпределение на природен газ“, КЕВР е издала и лицензии за дейността „снабдяване с природен газ от краен снабдител“. Цените за продажба на природен газ от крайните снабдители на клиенти, присъединени към съответните газоразпределителни мрежи, се определят въз основа на разходите за покупка на природен газ и утвърдените прогнозни необходими годишни приходи за снабдяване с природен газ. При изпълнение на регулаторните си правомощия за ценово регулиране

Комисията се ръководи от принципите по чл. 23 и чл. 31 от ЗЕ. Съгласно чл. 3, ал. 2, т. 2 от НРЦПГ, при прилагане на метода за регулиране на цените „горна граница на цени“, който се прилага за газоразпределителните дружества, регулаторният период е с продължителност от 2 до 5 години. Регулаторният период на цените на ГРД дава възможност за избягване на големи флукуации на цените през годините и предвидимост за крайните клиенти на дружествата. Енергийните предприятия подават заявления за утвърждаване на цени не по-късно от три месеца преди изтичането на стария ценови период.

На територията на България функционира едно подземно газово хранилище „Чирен“ (ПГХ „Чирен“), изградено на мястото на изтощеното газокондензатно находище край село Чирен, област Враца. Собственик и оператор на ПГХ „Чирен“ е „Булгартрансгаз“ ЕАД, като дружеството предоставя услуги по съхранение на природен газ въз основа на Лицензия № Л-214-10 от 29.11.2006 г., издадена от КЕВР. ПГХ „Чирен“ е свързано към газопреносната мрежа на „Булгартрансгаз“ ЕАД. Основно предназначение на ПГХ „Чирен“ е покриване на сезонните неравномерности в потреблението и гарантиране сигурността на доставките на природен газ. Тарифната структура на цените за достъп и съхранение на природен газ в съоръженията за съхранение се предлага от оператора съгласно чл. 53 от Указания за образуване на цени за достъп и съхранение на природен газ в съоръжения за съхранение при прилагане на метод на регулиране „норма на възвръщаемост на капитала“, обн. ДВ, бр. 2 от 9 януари 2015 г. С Решение № Ц-34 от 13.08.2020 г. КЕВР е утвърдила на „Булгартрансгаз“ ЕАД цени за достъп и съхранение на природен газ в съоръжение за съхранение.

4.1.2. Балансиране

Балансирането на пазара на природен газ се извършва въз основа на приетите от КЕВР Правила за търговия с природен газ, Правила за балансиране на пазара на природен газ и Методика за определяне на дневна такса за дисбаланс и такса за неутралност при балансиране (Методиката за дисбаланс).

С Правилата за балансиране на пазара на природен газ е регламентиран режим на балансиране в съответствие с изискванията на Регламент (ЕС) № 312/2014 на Комисията от 26 март 2014 г. за установяване на Мрежов кодекс за балансиране на газопреносни мрежи (Регламент (ЕС) № 312/2014). Създадени са условия за оператора на газопреносна мрежа и за всички пазарни участници да сключват сделки за краткосрочни стандартизирани продукти чрез платформа за търговия с природен газ. Осигурена е възможност за предлагане на природен газ за покупка и продажба чрез пазарни механизми, така че ползвателите на мрежата да могат да балансират балансовите си портфейли ефикасно, а операторът на преносната система да може да използва гъвкави продукти за природен газ при балансирането на преносната мрежа, с цел повишаване ликвидността и прозрачността на пазара на природен газ при сделки с краткосрочни продукти. Методиката за дисбаланс гарантира формиране на недискриминационни такси за дисбаланс за ползвателите на газопреносните мрежи, създавайки условия за ефикасно управление на балансовите им портфолия, както и за отговорното им балансиране на входящите и изходящите количества природен газ. Постигнато е пълно съответствие с разпоредбите на Регламент (ЕС) № 312/2014 в неговата цялост, по-конкретно изпълнение на изискванията относно таксата за дисбаланс и таксата за неутралност при балансиране и механизмите за управление на кредитния риск. Създадени са ясни условия за прилагането на таксата за дисбаланс и таксата за неутралност, както по отношение на оператора на газопреносна мрежа, така и за всички пазарни участници. Ползвателите на мрежата имат възможност да балансират балансовите си портфейли, като са създадени предпоставки за дисциплинирането им. Прозрачните, недискриминационни правила и прозрачните такси за дисбаланс, отразяващи действителните разходи за балансиране, водят до повишаване ликвидността на краткосрочния пазар на природен газ на територията на страната.

4.1.3. Трансгранични въпроси

В чл. 18 от Регламент (ЕО) № 715/2009 на Европейския парламент и на Съвета от 13 юли 2009 година относно условията за достъп до газопреносни мрежи за природен газ и за отмяна на Регламент (ЕО) № 1775/2005 са регламентирани изисквания за прозрачност по отношение на операторите на преносни системи. Част от тези изисквания е задължението на операторите да оповестяват публично информация за техническия, договорения и наличния капацитет в числово изражение за всички важни точки, включително входни и изходни, редовно и периодично по стандартизиран и удобен за ползване начин. Съгласно чл. 18, параграф 4 от Регламент (ЕО) № 715/2009 г., важните точки от преносната система, за които трябва да се оповестява публично информация, се одобряват от регулаторния орган след консултация с ползвателите на мрежата. В тази връзка КЕВР с Решение № ВТ-1 от 30.09.2022 г. одобри актуализиран списък с важни точки от газопреносната мрежа на „Булгартрансгаз“ ЕАД, за които публично се оповестява информация за техническия, договорения и наличния капацитет съгласно Регламент (ЕО) № 715/2009. Актуализацията е във връзка с пускане в експлоатация на точката за междусистемно свързване между „Булгартрансгаз“ ЕАД и „Ай Си Джи Би“ АД, както и с изграждане на инфраструктура за свързване на газопреносните мрежи на „Булгартрансгаз“ ЕАД и SRBIJAGAS.

През 2022 г. КЕВР и Регулаторният орган за енергия на Р Гърция (RAE) приеха Окончателно съвместно решение за сертифициране на „Ай Си Джи Би“ АД като независим преносен оператор.

С Решение № К-1 от 30.09.2022 г. КЕВР прие Съвместно решение на Комисията за енергийно и водно регулиране и Регулаторния орган за енергия на Р Гърция за одобряване на изменение на Мрежови кодекс за междусистемен газопровод Гърция – България и неговите приложения.

През м. септември 2022 г. КЕВР и RAE измениха Окончателното съвместно решение от 08.08.2018 г. на Комисията за енергийно и водно регулиране и Регулаторния орган за енергия на Гърция по заявление за освобождаване от „Ай Си Джи Би“ АД, като беше променена датата на търговската експлоатация на газопровода от 1 юли 2022 г. на 1 октомври 2022 г. На 30.09.2022 г. КЕВР разреши на „Ай Си Джи Би“ АД започване осъществяването на лицензионната дейност за дейността „пренос на природен газ“.

С Решение № К-2 от 17.11.2022 г. КЕВР прие Съвместно решение на енергийните регулатори за одобрение на изменението на Споразумението за пренос на газ за неосвободени ползватели и Анекс „С“ към Мрежовия кодекс на газопровода IGB.

4.1.4. Изпълнение на мрежовите кодекси и насоки

- **Мрежови кодекс (МК) за Механизми за разпределение на капацитет (CAM NC)**

В изпълнение на разпоредбите на Регламент (ЕС) 2017/459, „Булгартрансгаз“ ЕАД въведе електронна платформа за резервиране на капацитет – Regional Booking Platform (RBP). Чрез платформата RBP се резервира капацитет на входни и изходни точки на газопреносната мрежа, като се използват стандартните механизми за разпределение на капацитет съгласно изискванията на CAM NC. Регистрираните мрежови ползватели имат право да резервират и използват капацитетни продукти по газопреносните мрежи. Процедурите по разпределение на годишните, тримесечните, месечните, дневните и в рамките на деня капацитетни продукти се извършват съобразно времевите графици, определени в аукционния календар на ENTSO-G.

„Булгартрансгаз“ ЕАД си сътрудничи със съседните оператори на преносни мрежи с цел координация на поддръжката (ремонтите) на мрежата в съответствие с чл. 4 от Регламент (ЕС) 2017/459. Операторът на газопреносната мрежа регулярно обменя информация със съседните оператори на преносни мрежи съгласно чл. 7 от Регламент (ЕС) 2017/459 на база на сключените споразумения за междусистемно свързване. Обявените от „Булгартрансгаз“ ЕАД твърди капацитетни продукти преминават през процедура по групиране по чл. 19, §1 на

Регламент (ЕС) 2017/459. При невъзможност да се осигури групирането на твърдите капацитетни продукти на RBP, както и при наличие на разлики между техническите и групираните капацитети, тези капацитети се предлагат като негрупираните капацитетни продукти (осигуряващи капацитет на съответната точка на междусистемно свързване само в газопреносната мрежа на „Булгартрансгаз“ ЕАД).

В изпълнение на разпоредбите на Регламент (ЕС) 2017/459, „Ай Си Джи Би“ АД въведе и използва електронни платформи за резервиране на капацитет. Мрежовите потребители на „Ай Си Джи Би“ АД имат възможност да заявят капацитет посредством търгове, провеждани на платформите за резервиране на капацитет PRISMA и RBP. На платформата PRISMA се провеждат търгове за точките на междусистемно свързване при Комотини с операторите на преносни системи TAP и DESFA. На платформата RBP се провеждат търгове за точката на междусистемно свързване при Стара Загора с оператора на българската газопреносната мрежа „Булгартрансгаз“ ЕАД, както и на изходната точка при гр. Кърджали. Наличният капацитет се предлага в съответствие с календара за провеждане на търгове на ENTSO-G.

- **МК за балансиране (BAL NC)**

При спазване на правилата на Регламент (ЕС) № 312/2014 операторът на газопреносна мрежа „Булгартрансгаз“ ЕАД е определил платформата за търговия на „Газов Хъб Балкан“ ЕАД за съответстваща на изискванията и критериите на регламента. КЕВР е одобрила платформата за търговия с природен газ на „Газов Хъб Балкан“ ЕАД и е определила дружеството за оператор на платформата за търговия. Търговията на платформата се осъществява на анонимен принцип според разпоредбите на Регламент (ЕС) № 312/2014. Чрез платформата търговските участници могат да обявяват и приемат, в т.ч. да изменят и оттеглят, оферти за покупка и продажба на газ за посрещане на краткосрочните колебания на търсенето и предлагането на газ, съгласно приложимите правила на платформата за търговия, и на която операторът на газопреносната система търгува с цел извършване на действия за балансиране. На платформата за търговия се търгуват краткосрочните стандартизирани продукти за доставка в рамките на деня или за ден напред. Предвид функционалностите на платформата за търговия, тя отговаря на изискванията на Регламент (ЕС) № 312/2014 относно съдържанието на уведомлението за сделка, режима на непрекъснато търгуване на краткосрочни стандартизирани продукти, както и видовете такива продукти, критериите, на които следва да отговаря платформата за търговия, за предоставяне на търговските участници на достатъчно сведения за потвърждаване на сделката след нейното сключване, както и да подава уведомления за сделка до оператора на газопреносната система и да му предоставя сведения за изменението на пределната покупна цена и пределната продажна цена след всяка сделка.

Пределни покупна и продажна цени, приложими за целите на определянето на такса дисбаланс от оператора на преносната мрежа, се изчисляват по реда и при условията на Методика за определяне на такса за дисбаланс и такса неутралност, и се публикуват от оператора на преносната мрежа. През 2022 г. малката корекция към цената на природния газ за балансиране е в размер на 8%.

За целите на балансиране на пазара на природен газ „Булгартрансгаз“ ЕАД въведе търговска диспечерска платформа (CDP), която поема функциите на виртуална търговска точка (VTP), функционираща от 1 януари 2017 г. Мрежовите ползватели и търговците имат достъп до CDP с индивидуални идентификационни данни, където могат да представят своите заявки, уведомления за сделки и да получават данни за дисбалансите си на всеки час и ежедневни и месечни отчети. Търговските уведомления за сделка се подават директно в CDP, като е въведен цикъл за подаване на коригираща заявка съгласно Регламент (ЕС) № 312/2014,

освен в точките на междусистемно свързване, така и във всички входни и изходни точки в страната.

„Булгартрансгаз“ ЕАД възлага поръчки за услуги по балансиране, които се извършват на пазарен принцип чрез прозрачна и недискриминационна публична тръжна процедура съгласно Правилата за балансиране на пазара на природен газ, одобрени от КЕВР, като сключва договори за доставка на природен газ на вход на газопреносната мрежа с максимален срок на действие една година. Договорите се сключват след провеждане на прозрачна, недискриминационна и пазарно основана процедура съобразно максималния размер на възможните дисбаланси на природен газ в газопреносната мрежа. Закупеният газ съгласно чл. 8, параграф 3, б. „а“ от Регламент (ЕС) № 312/2014 се съхранява в собствено газово хранилище - ПГХ „Чирен“ и се използва (добива и нагнетява), когато е необходимо, в зависимост от кумулативните дисбаланси на мрежовите ползватели.

При спазване на правилата на Регламент (ЕС) № 312/2014 „Ай Си Джи Би“ АД предоставя на ползвателите на мрежата достъп до Виртуална търговска точка за целите за балансиране на търговските портфолия. Виртуалната търговска точка на „Ай Си Джи Би“ АД е включена като отделен сегмент на платформата за търговия на „Газов Хъб Балкан“ ЕАД. „Ай Си Джи Би“ АД също така въведе и прилага „Методология за изчисляване на такса дневен дисбаланс за IGB“, одобрена от КЕВР и гръцкия регулаторен орган РАЕ.

- **МК за оперативната съвместимост и обmena на данни (INT NC)**

В изпълнение на изискванията на Регламент (ЕС) № 2015/703 на Комисията от 30 април 2015 година за установяване на мрежов кодекс относно правила за оперативната съвместимост и обmena на данни, операторът на газопреносната система „Булгартрансгаз“ ЕАД е подписал Споразумение за междусистемно свързване (Interconnection agreement, IA) с газопреносните оператори на Румъния – Трансгаз и на Гърция – ДЕСФА за точките за междусистемно свързване Негру Вода 1/Кардам, Негру Вода 2,3/Кардам, Русе/Гюргево и Кулата/Сидирокастро. Съществена част от IA е установяването на общи процедури по подаване на заявки и коригиращи заявки за пренос за резервираните капацитетни продукти, както и установяване на правило по подразбиране за подаване на заявки.

В изпълнение на изискванията на Регламент (ЕС) № 2015/703, операторът на газопреносната система „Ай Си Джи Би“ АД е подписало Споразумение за междусистемно свързване с газопреносните оператори ТАР за точка на междусистемно свързване Комотини „ТАР-IGB“, както и с „Булгартрансгаз“ ЕАД за точка на междусистемно свързване Стара Загора „Булгартрансгаз-IGB“.

- **МК за тарифите (TAR NC)**

В Регламент (ЕС) 2017/460 е предвидено задължение за провеждане на консултации по предложената методика за референтна цена. Съгласно член 6, параграф 1 от Регламент (ЕС) 2017/460, методиката за референтна цена се определя или одобрява от националния регулаторен орган, както е посочено в член 27 от Регламент (ЕС) 2017/460. Прилаганата методика за референтна цена зависи от констатациите от периодичните консултации, провеждани от оператора на преносна система или националния регулаторен орган (НРО), в зависимост от решението на НРО, в съответствие с член 26.

Във връзка с горното, с Решение № РТПГ-1 от 01.12.2017 г., на основание член 6, параграф 1, член 26, параграф 1 и член 30 от Регламент (ЕС) 2017/460, КЕВР определи „Булгартрансгаз“ ЕАД, в качеството му на оператор на газопреносна система, да провежда консултациите по член 26 от Регламент (ЕС) 2017/460, както и да публикува преди началото на тарифния период информацията по чл. 30 при условията и по реда на същия регламент. В изпълнение на изискванията на Регламент (ЕС) 2017/460 и решението на Комисията, „Булгартрансгаз“ ЕАД е провело консултация по предложената методика за референтна цена,

както и на свързаните с нея данни, обосновки и елементи съгласно чл. 26 от Регламент (ЕС) 2017/460.

По отношение на множителите, сезонните коефициенти и отстъпките за всеки тарифен период съгласно член 28, параграф 2 от Регламент (ЕС) 2017/460 е предвидено задължение за провеждане на последваща консултация с националните регулаторни органи на всички директно свързани държави членки и със съответните заинтересовани страни, като след тази консултация националният регулаторен орган взема мотивирано решение относно стойностите на множителите; стойностите на сезонните коефициенти и изчисленията, посочени в член 15 от Регламент (ЕС) 2017/460; размерите на отстъпките, посочени в член 9, параграф 2 и член 16 от Регламент (ЕС) 2017/460. В тази връзка е предоставен документът за консултация относно множителите, сезонните коефициенти и отстъпките, които „Булгартрансгаз“ ЕАД ще прилага при определяне на тарифите за пренос за 2023/2024 газова година за становище на Регулаторния орган за отпадъци, енергия и вода на Р Гърция, съответно на Румънския регулаторен орган за енергия. След приключването на последващата консултация с решение на КЕВР са утвърдени на „Булгартрансгаз“ ЕАД множители, сезонни коефициенти (сезонни множители) и отстъпки за определяне на цените за достъп на краткосрочни капацитетни продукти за периода 01.10.2023 – 30.09.2024 г.

4.2. Конкуренция и функциониране на пазара

През 2022 г. основните участници на пазара на природен газ в страната бяха:

- „Булгартрансгаз“ ЕАД – комбиниран оператор, осъществяващ дейностите „пренос на природен газ“ и „съхранение на природен газ в съоръжение за съхранение“;
- „Ай Си Джи Би“ АД – оператор на междусистемен газопровод Гърция – България IGB;
- „Булгаргаз“ ЕАД – обществен доставчик на природен газ, осигуряващ доставката на природен газ на крайните снабдители на природен газ и на лица, на които е издадена лицензия за производство и пренос на топлинна енергия по регулирани от КЕВР цени. Дружеството притежава и лицензия за дейността „търговия с природен газ“, издадена от КЕВР;
- **Добивни предприятия** – осъществяващи добив на природен газ на територията на страната;
- **Търговци на природен газ** – сключват сделки за доставка на природен газ с обществения доставчик, крайни снабдители, клиенти, други търговци на природен газ, добивни предприятия, предприятия за съхранение на природен газ и с оператори на газопрееносни и газоразпределителни мрежи;
- **Газоразпределителни дружества** – осъществяват дейностите „разпределение на природен газ“ и „снабдяване с природен газ от краен снабдител“ и доставят природен газ до клиенти, присъединени към газоразпределителните им мрежи на съответните лицензирани територии;
- **Небитови клиенти** на природен газ, присъединени към газопрееносната мрежа;
- **Небитови и битови клиенти** на природен газ, присъединени към газоразпределителната мрежа;
- **Участници, формиращи пазара** – лица, които имат сключено споразумение с оператора на борсовия пазар на природен газ за търсене и предлагане на количества природен газ с цел осигуряване на ликвидност на борсовия пазар на природен газ и за формиране на ценови сигнали;
- **Доставчици на ликвидност** – лица, които имат сключено споразумение с оператора на борсовия пазар на природен газ за търсене и предлагане на количества природен газ с цел осигуряване на ликвидност на борсовия пазар на природен газ.

Булгартрансгаз“ ЕАД

Съгласно ЗЕ операторът на газопреносната мрежа е длъжен да извършва разширение и реконструкция на газопреносната мрежа във връзка с присъединяването на обекти на газоразпределителните мрежи, добивните предприятия, съоръжения за съхранение на природен газ, съоръжения за втечнен природен газ и обекти за производство на газ от възобновяеми източници, както и на небитови клиенти на природен газ.

Общата дължина на газопреносната мрежа на „Булгартрансгаз“ ЕАД към края на 2022 г. е 3318 км. През 2022 г. е изградена нова газопреносна мрежа с дължина 42 км, като не са изградени нови съоръжения. Извършените инвестиции от дружеството в газопреносната мрежа са в размер на 95 351,33 хил. лв. Присъединените клиенти към газопреносните мрежи на „Булгартрансгаз“ ЕАД са 228 броя.

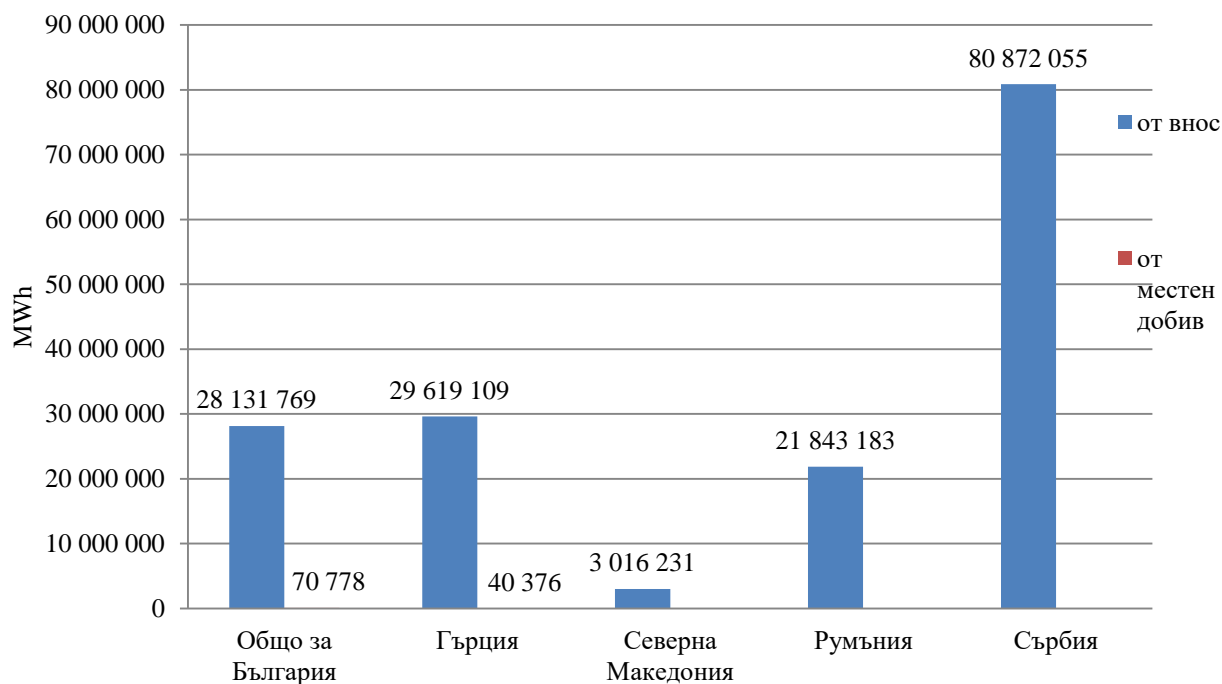
Комисията одобрява на „Булгартрансгаз“ ЕАД 10-годишния план за развитие на преносната мрежа, както и наблюдава и контролира изпълнението му. При изготвянето на десетгодишния план, операторът на газопреносна мрежа се съобразява с наличната информация относно предстоящи изменения в производството, доставките, потреблението и обмена с други държави, с инвестиционните планове за регионални мрежи и мрежи на територията на Европейския съюз, както и с инвестиционните планове за съоръжения за съхранение на природен газ. Комисията се консултира с всички настоящи или потенциални ползватели на мрежата относно 10-годишния план за развитие на преносната мрежа по открит и прозрачен начин. С Решение № ДПРМ-2 от 02.12.2022 г. КЕВР одобри Десетгодишен план за развитие на мрежите на „Булгартрансгаз“ ЕАД за периода 2022 – 2031 г.

Структурата на ползвателите на газопреносната мрежа, осъществили пренос през 2022 г., е следната:

- обществен доставчик;
- два крайни снабдителя;
- един небитов клиент;
- двадесет и шест търговеца на природен газ.

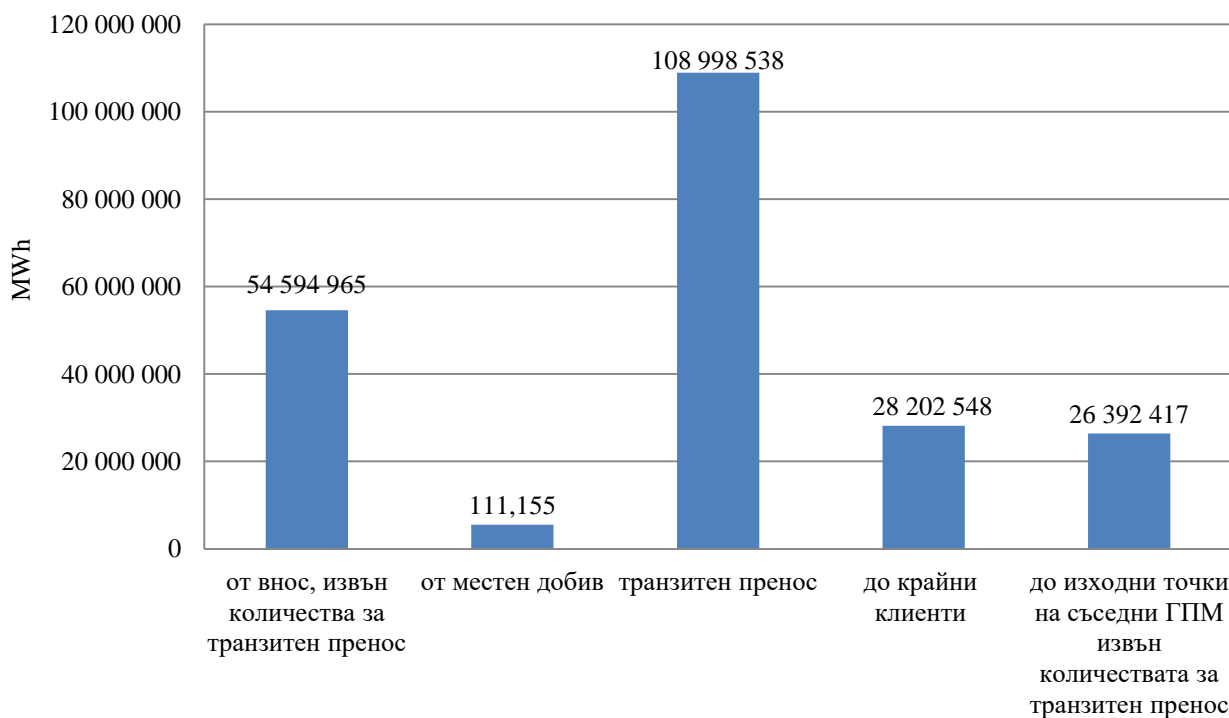
През 2022 г. пренесените от „Булгартрансгаз“ ЕАД количества природен газ по газопреносната мрежа от внос и местен добив, предназначени за вътрешния и външния пазар, са 163 593 503 MWh и са представени на графиката:

Пренесени количества от "Булгартрансгаз" ЕАД през 2022 г.

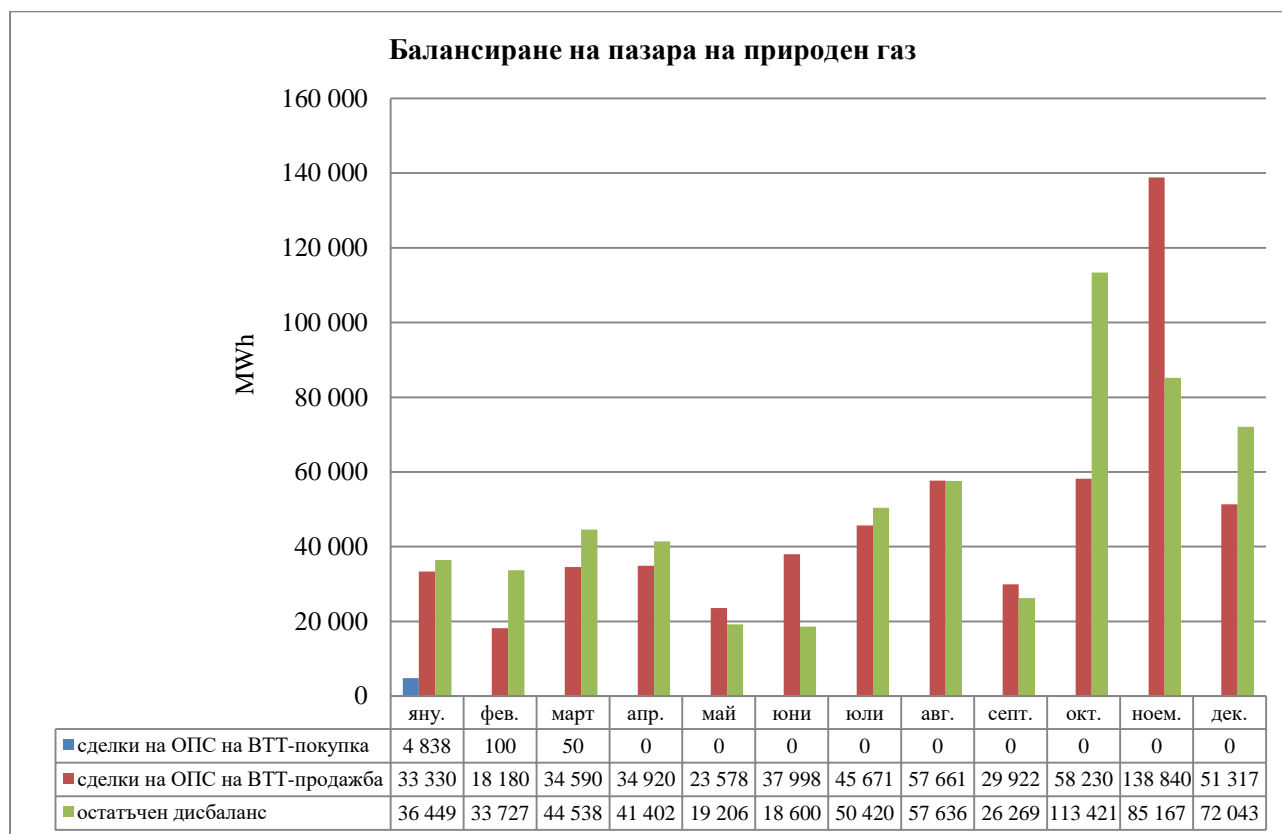

Пренесените от „Булгартрансгаз“ ЕАД през 2022 г. количества природен газ по направления са посочени в следващата графика:

Пренесени количества природен газ от "Булгартрансгаз" ЕАД по направления

За балансиране на пазара на природен газ, „Булгартрансгаз“ ЕАД е извършило сделки на Виртуална търговска точка за 2022 г., като е продало 564 237 MWh и е закупило 4988 MWh.

В Р България към момента има само едно газово хранилище – ПГХ „Чирен“, което разполага с 24 експлоатационни сондажа, компресорна станция с обща инсталирана мощност 10 MW и други технологични съоръжения, необходими за осигуряване нагнетяването, добива и качеството на съхранявания природен газ. Оператор на ПГХ „Чирен“ е „Булгартрансгаз“ ЕАД. Извършените през 2022 г. в ПГХ „Чирен“ инвестиции са в размер на 195 хил. лв. През 2022 г. в ПГХ „Чирен“ са нагнетени 6 407 381 MWh природен газ, в т.ч. по Плана за действие при извънредни ситуации 2 816 028 MWh и за търговско съхранение 3 591 352 MWh. Добитите количества природен газ през 2022 г. са 4 263 011 MWh, в т.ч. по Плана за действие при извънредни ситуации 2 832 683 MWh и от търговско съхранение 1 430 328 MWh. Съхранените количества природен газ за 2022 г. са 4 698 418 MWh, в т.ч. по Плана за действие при извънредни ситуации 2 968 343 MWh и за търговско съхранение 1 730 076 MWh. Чрез съхраняваните в ПГХ „Чирен“ количества природен газ се компенсират сезонните колебания в доставките и потреблението в страната. Съществено е предназначението на хранилището и за гарантиране на сигурността на доставките на природен газ в страната, осигуряването на количества технологичен газ за балансиране, както и на сигурността и стабилността на газопреносната система.

„Ай Си Джи Би“ АД

Междусистемният газопровод IGB беше въведен в търговска експлоатация на 1 октомври 2022 г. Собственик и оператор на IGB е „Ай Си Джи Би“ АД. IGB свързва гръцката газопреносна мрежа в близост до град Комотини с българската преносна мрежа при град Стара Загора. IGB е свързан и с Трансатлантическия газопровод (TAP). IGB е с обща дължина от 182 км (151 км в България и 31 км в Гърция) и технически капацитет от 3 млрд. куб. м

годишно, като съществува опция за увеличаване на преносния капацитет до 5 млрд. куб. м годишно чрез изграждане на компресорна станция.

Входният и изходният капацитети на газопровода IGB в права посока Гърция – България е 97 000 MWh/d и в обратна посока България – Гърция е 87 000 MWh/d.

Общо пренесените от „Ай Си Джи Би“ АД количества природен газ през газопровода IGB за месеците октомври, ноември и декември 2022 г. са: по посока Гърция/България – 4 875 908 MWh и по посока България/Гърция – 18 500 MWh. През 2022 г. дружеството не е закупувало, респективно продавало, количества природен газ за балансиране. Максималното дневно количество пренесен природен газ е 88 252 MWh/d.

Извършените през 2022 г. инвестиции в газопровода IGB и съоръженията към него са в размер на 100 538 хил. лв.

4.2.1. Пазар на едро

Основните количества природен газ, необходими за потреблението в страната, се осигуряват от внос, като незначителни количества се осигуряват и от местен добив. Снабдяването с природен газ на територията на Р България се осъществява по газопреносната мрежа, собственост на „Булгартрансгаз“ ЕАД, за пряко присъединени клиенти и по газоразпределителните мрежи (ГРМ), собственост на съответните газоразпределителни дружества, към които са присъединени небитови и битови клиенти. Чрез газопреносната мрежа се осъществява и пренос на природен газ до съседните на Р България страни, както и пренос от и до ПГХ „Чирен“. През 2022 г. доставката на природен газ за вътрешния пазар се осъществяваше от „Булгаргаз“ ЕАД, „Проучване и добив на нефт и газ“ АД, „Петроkelтик България“ ЕООД и търговци на природен газ.

„Булгаргаз“ ЕАД

През 2022 г. основните доставки на природен газ за вътрешния пазар се осъществяваха от „Булгаргаз“ ЕАД. „Булгаргаз“ ЕАД закупуваше природен газ за вътрешния пазар по договор за доставка на природен газ с ООО „Газпром экспорт“ – до м. април, договор за доставка на природен газ с азербайджанска компания и от търговци на природен газ.

„Булгаргаз“ ЕАД е закупило 30 042 342 MWh природен газ от внос за осигуряване на потреблението на неговите клиенти. Закупените количества природен газ от „Булгаргаз“ ЕАД на организирания борсов пазар са в размер на 4 772 675 MWh. Закупените от „Булгаргаз“ ЕАД количества природен газ от „Булгартрансгаз“ ЕАД за целите на балансирането са 164 061 MWh. Продадените от „Булгаргаз“ ЕАД количества природен газ на „Булгартрансгаз“ ЕАД за балансиране са 406 893 MWh.

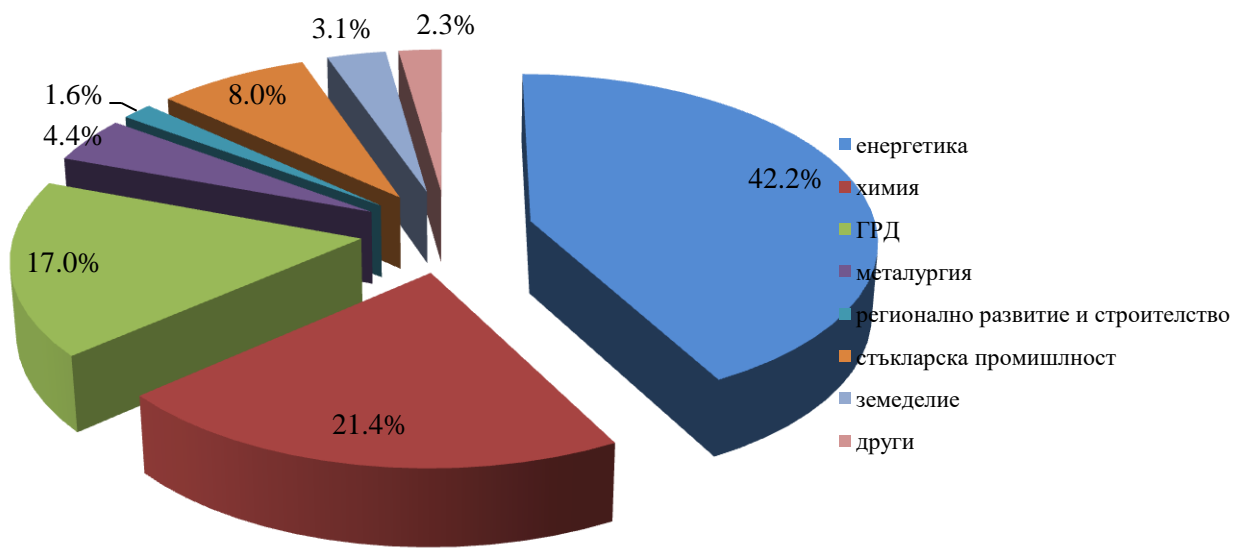
Продадените от „Булгаргаз“ ЕАД количества природен газ в България са 28 974 345,484 MWh, а извън страната са 106 422,620 MWh.

Структурата на доставените от „Булгаргаз“ ЕАД количества природен газ по отрасли през 2022 г. е, както следва:

- енергетика – 9 036 746 MWh;
- химия – 4 592 553 MWh;
- разпределителни дружества – 3 637 861 MWh;
- металургия – 949 247 MWh;
- регионално развитие и строителство – 351 274 MWh;
- стъкларска промишленост – 1 705 120 MWh;
- земеделие – 664 969 MWh;
- други – 483 108 MWh.

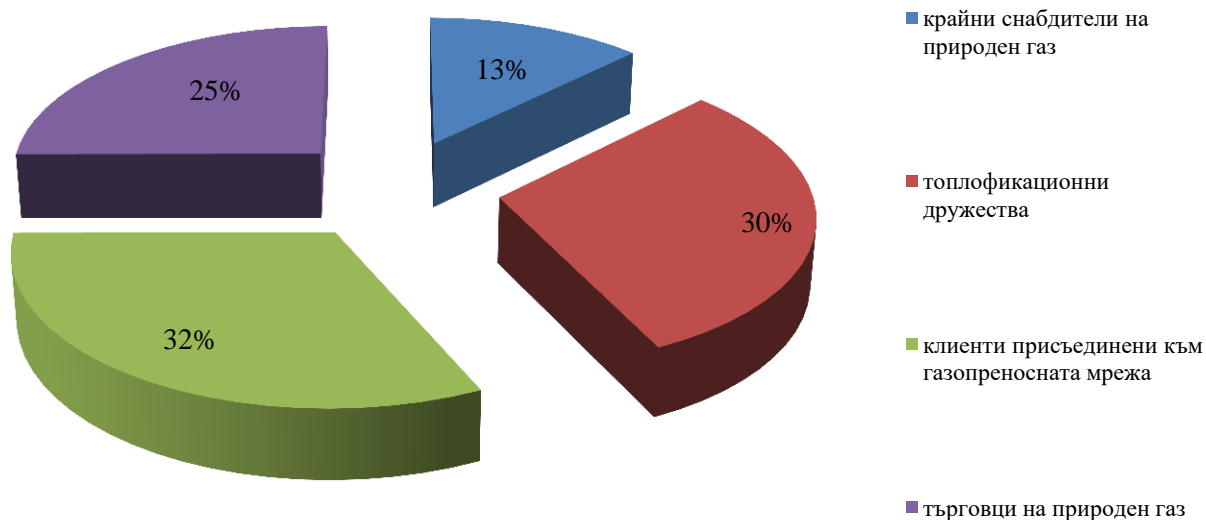
Структурата на потреблението по отрасли на продадения от „Булгаргаз“ ЕАД природен газ е представена и в диаграмата по-долу:

Структура на потреблението за 2022 г.

„Булгаргаз“ ЕАД е продавало през 2022 г. природен газ на крайни снабдители на природен газ, топлофикационни дружества, клиенти, присъединени към газопреносната мрежа и на търговци на природен газ. Делът на продажбите по клиенти е посочен в диаграмата по-долу:

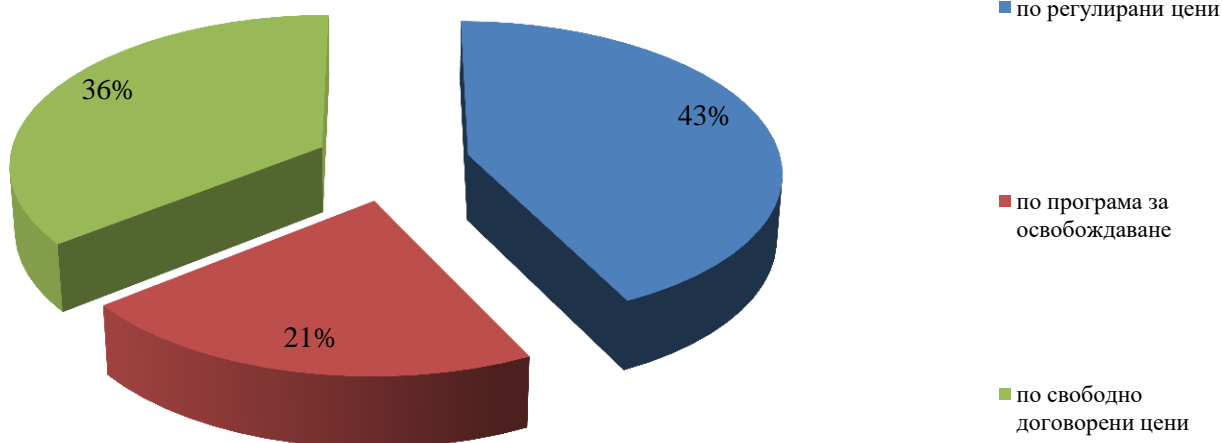
Дял на продажбите по клиенти

През 2022 г. „Булгаргаз“ ЕАД е продало на клиенти в България количества природен газ, както следва:

- по регулирани цени – 12 380 868 MWh;
- по програма за освобождаване на природен газ – 6 252 432 MWh;
- по свободно договорени цени – 10 341 046 MWh.

Дял на продадените количества природен газ от "Булгаргаз" ЕАД

Съхраняваните от „Булгаргаз“ ЕАД количества природен газ в ПГХ „Чирен“, в т.ч.: наличност, добив и нагнетяване през 2022 г., са както следва:

- наличност към 01.01.2022 г. – 2 071 621,192 MWh;
- добив – 2 507 552,629 MWh;
- нагнетяване – 3 373 899,035 MWh;
- наличност към 31.12.2022 г. – 2 937 967,598 MWh.

Броят и структурата на клиентите на „Булгаргаз“ ЕАД към 31.12.2022 г. е следната:

- по регулирана цена – 28 бр.;
- по свободно договорена цена – 151 бр.;
- по програма за освобождаване – 17 бр.;
- на ВТТ на ГПМ на „Булгартрансгаз“ ЕАД – 1 бр.;
- на анонимния сегмент – 27 бр., в т.ч.: на „Газов Хъб Балкан“ ЕАД – 24 бр. и на „БЕТП“ ЕАД – 3 бр.

Добивни предприятия

Добивните предприятия на територията на страната са „Проучване и добив на нефт и газ“ АД и „Петроkelтик България“ ЕООД. Добитите количества природен газ в страната през 2022 г. са както следва:

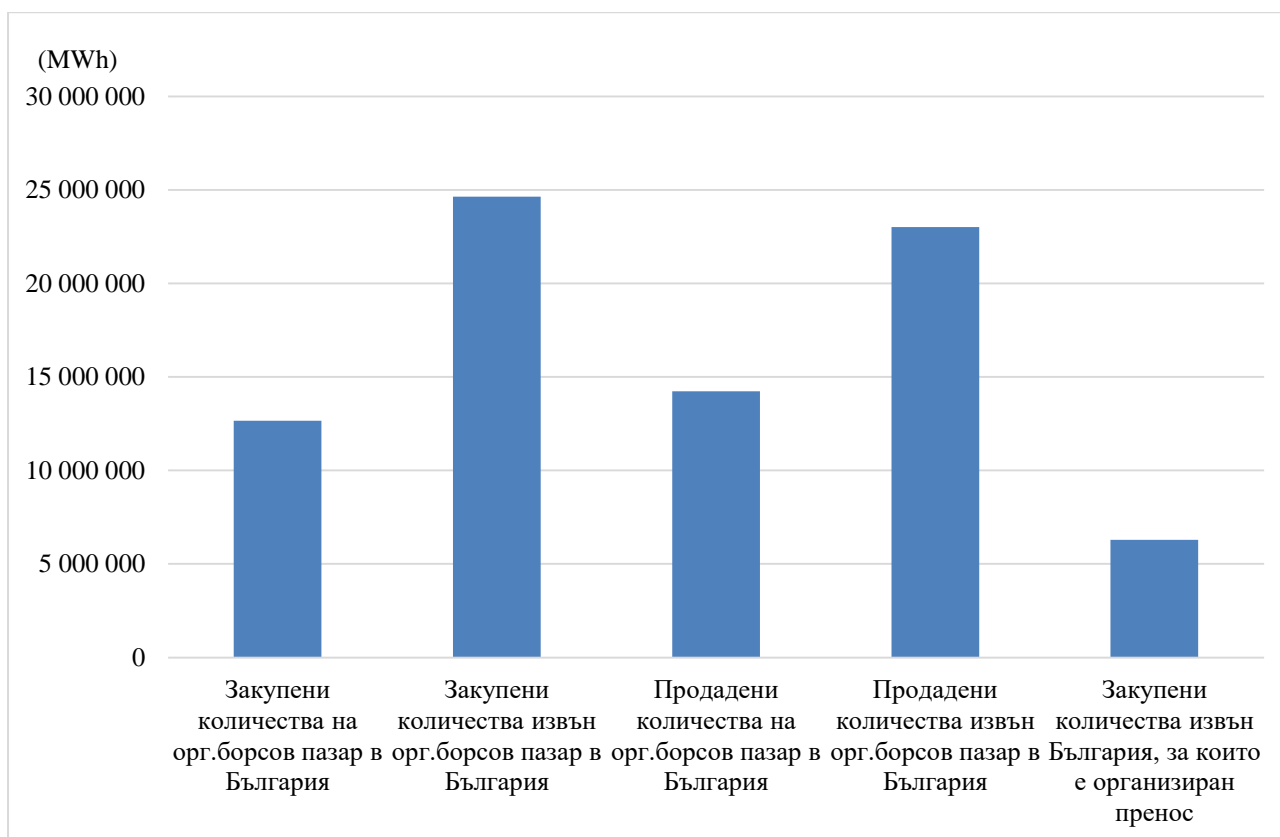
„Проучване и добив на нефт и газ“ АД е добило през 2022 г. 63 827 MWh природен газ и е продало 57 465 MWh, от които 18 253 MWh е продало на един краен клиент, 18 633 MWh на две газоразпределителни дружества и 20 582 MWh на два броя търговци на природен газ. Останалите количества са за собствени нужди на дружеството. Добивното предприятие не е продавало количества природен газ на организиран борсов пазар;

„Петроkelтик България“ ЕООД е добило през 2022 г. 111 155 MWh природен газ, които е продало на два броя търговци на природен газ. Дружеството е предложило и е продало количества природен газ на организиран борсов пазар в размер на 13 636,832 MWh.

Търговци на природен газ

През 2022 г. КЕВР издаде 31 лицензи за осъществяване на дейността „търговия с природен газ“, като към 31.12.2022 г. КЕВР лицензира 75 дружества за дейността „търговия с природен газ“. Дружествата, които са извършвали търговия с природен газ през 2022 г., са закупили 37 288 145 MWh, в т.ч.: 12 657 966 MWh на организиран борсов пазар в България и 24 630 179 MWh извън организиран борсов пазар в България. Продадените количества природен газ са 37 235 272 MWh, в т.ч.: 14 224 927 MWh на организиран борсов пазар в България и 23 010 345 MWh извън организиран борсов пазар в България. През 2022 г. лицензирани търговци на природен газ са пренесли през територията на страната от входна до изходна точка на междусистемно свързване 6 288 102 MWh природен газ, закупен извън България.

Обемът на закупените и продадени количества на организиран борсов пазар и извън него е представен на следната графика:

Организиран борсов пазар на природен газ

Платформа за търговия на „Газов Хъб Балкан“ ЕАД:

Броят на регистрираните членове на „Газов Хъб Балкан“ ЕАД към 31.12.2022 г. е 64, като от тях около 40% са международни компании с опит в търговията с природен газ на европейските пазари и управляват богато портфолио. Останалите около 60% от участниците са местни търговци на природен газ, сред които са и големи индустриални консуматори на природен газ в страната. Спрямо 2021 г. броят членове на платформата нараства с 28% (от 50 бр. на 64 бр.)

В краткосрочния сегмент на платформата за търговия се предлагат стандартизирани продукти „в рамките на деня“, „ден напред“, както и времеви и локални продукти за нуждите на балансиране на газопреносната система. На дългосрочния сегмент на платформата за

търговия се предлагат продукти на средносрочна и дългосрочна база – седмични, месечни, тримесечни и годишни. „Газов Хъб Балкан“ ЕАД осигурява възможност и за администриране на двустранни договори.

През 2022 г. на платформата за търговия с природен газ на „Газов Хъб Балкан“ ЕАД са сключени общо 7698 сделки и са изтъргувани общо 16 324 870 MWh природен газ, включително от „Булгартрансгаз“ ЕАД, на отделните сегменти, както следва:

Краткосрочен сегмент

Броят на сделките на краткосрочния сегмент е увеличен от 5188 бр. през 2021 г. на 7246 бр. през 2022 г. През месец януари 2022 г. сделките са 441 броя, като достигат най-високата си стойност през м. ноември 2022 г. – 856 бр. сделки, а средномесечният брой сделки през годината е 604 бр. Изтъргуваните количества са се увеличили от 2 476 085 MWh през 2021 г. на 4 137 162 MWh през 2022 г.

Дългосрочен сегмент (включително сделки на ВТТ и по брокерска услуга)

Броят на сделките на дългосрочния сегмент е спаднал от 1292 бр. през 2021 г. на 452 бр. през 2022 г. Спадът на броя на сделките е поради администрирането на договори на „Булгаргаз“ ЕАД за 2022 г. на друга платформа. През месец януари 2022 г. сделките са 24 бр., като през месец декември 2022 г. са 157 бр., което е най-високата стойност през отчетната година. Средномесечният брой сделки през годината е 38 бр. Изтъргуваните количества са се увеличили от 10 195 742 MWh през 2021 г. на 12 187 708 MWh през 2022 г.

На платформата за търговия с природен газ постигнатата най-ниска цена за месечен продукт е 75,00 лв./MWh през месец февруари 2022 г., а достигнатата най-висока цена за месечен продукт е 480,00 лв./MWh през месец март 2022 г. Най-голямо количество природен газ за месечен продукт е реализирано през месец декември 2022 г. в размер на 2 321 979 MWh, а най-малкото количество е реализирано през месец януари 2022 г. в размер на 127 937 MWh.

На платформата за търговия са реализирани 6 252 432 MWh природен газ по Програмата за освобождаване на природен газ (GRP). През отчетната година 21 члена от общо 64 регистрирани са имали право на участие като потенциални купувачи в търговете по програмата за освобождаване на природен газ въз основа на подписани с „Газов Хъб Балкан“ ЕАД споразумения за участие на този пазарен сегмент. Търговете по програмата за освобождаване на природен газ се провеждат в съответствие с публикуван на страницата на „Газов Хъб Балкан“ ЕАД календар на търговете, съгласуван с обществения доставчик. Реализираните от „Булгаргаз“ ЕАД 6 252 432 MWh природен газ по Програмата за 2022 г. представляват 98,59% от определените в ЗЕ минимални количества природен газ за годината – 6 342 000 MWh. Във връзка с прекратяване на доставките по един от дългосрочните договори, част от търговете съгласно календара за 2022 г. не бяха проведени.

С промени в ЗЕ Програмата за освобождаване на природен газ е прекратена в края на 2022 г.

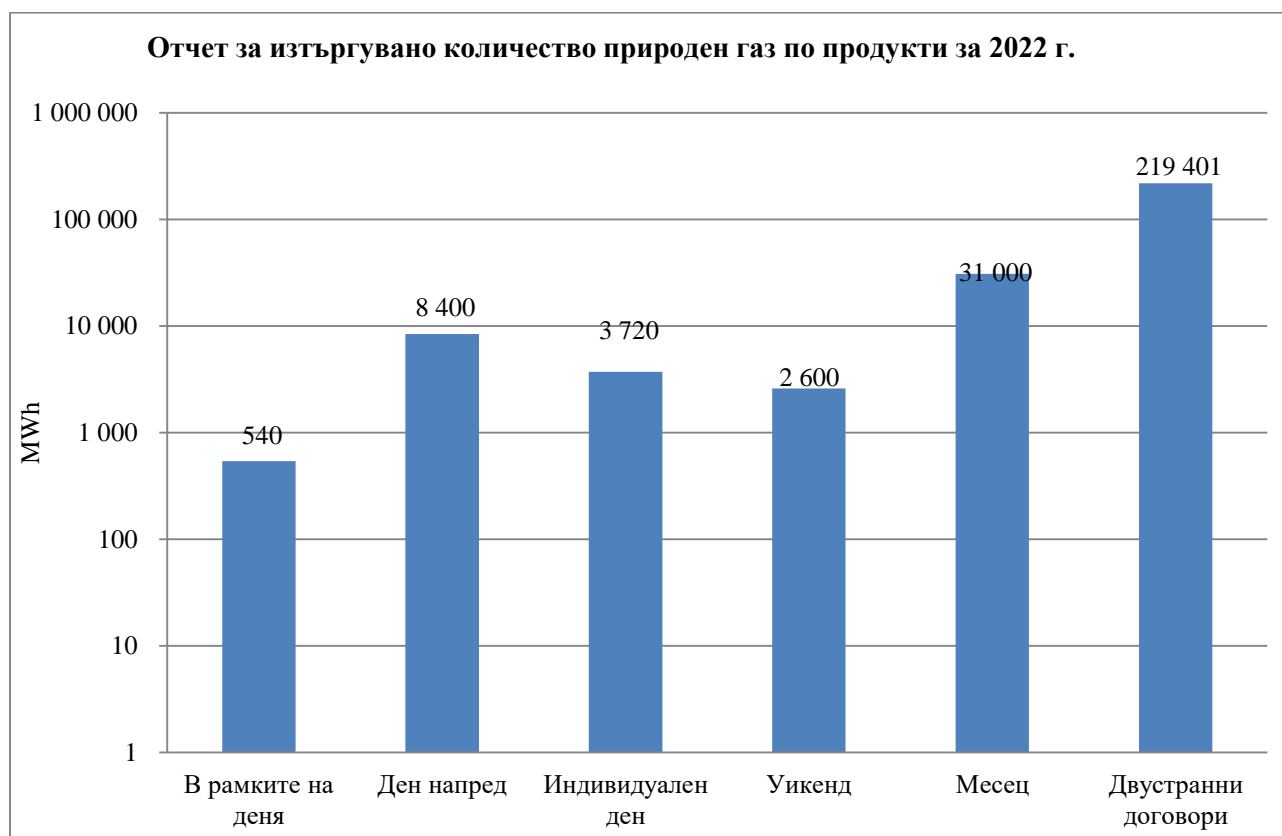
Брокерска услуга – Чрез брокерските услуги се предлагат продукти и услуги за крайни клиенти – консуматори на природен газ и крайни снабдители, пряко присъединени към газопреносната система, които не ползват услуги по достъп и пренос през газопреносните мрежи и съответно нямат достъп до ВТТ, но желаят да закупват природен газ на изходни точки от регистрирани членове на „Газов Хъб Балкан“ ЕАД за свои собствени нужди. В този случай, крайният клиент/крайният снабдител има статут на non-trading user, не заплаща такси за членство и за трансакции. Non-trading user получава право да използва брокерските услуги на „Газов Хъб Балкан“ ЕАД чрез подписване на споразумение за ползване на брокерски услуги, като получава специални права за достъп до специализирана секция на интернет страницата на „Газов Хъб Балкан“ ЕАД. Non-trading user няма достъп до търговските екрани на платформата, а закупува количества на изходната точка, на която е присъединен чрез регистрирани членове на „Газов Хъб Балкан“ ЕАД. Общият брой сделки по брокерска услуга на „Газов Хъб Балкан“ ЕАД за отчетната година е 273 бр.

Платформа за търговия на „Българска енергийна търговска платформа” АД:

Към 31.12.2022 г. на организирания борсов пазар на природен газ на „Българска енергийна търговска платформа” АД са регистрирани 13 члена, като до края на 2022 г. са сключени 29 сделки за общо 265 661 MWh. MWh.

Общото изтъргувано количество през 2022 г. по продукти е както следва:

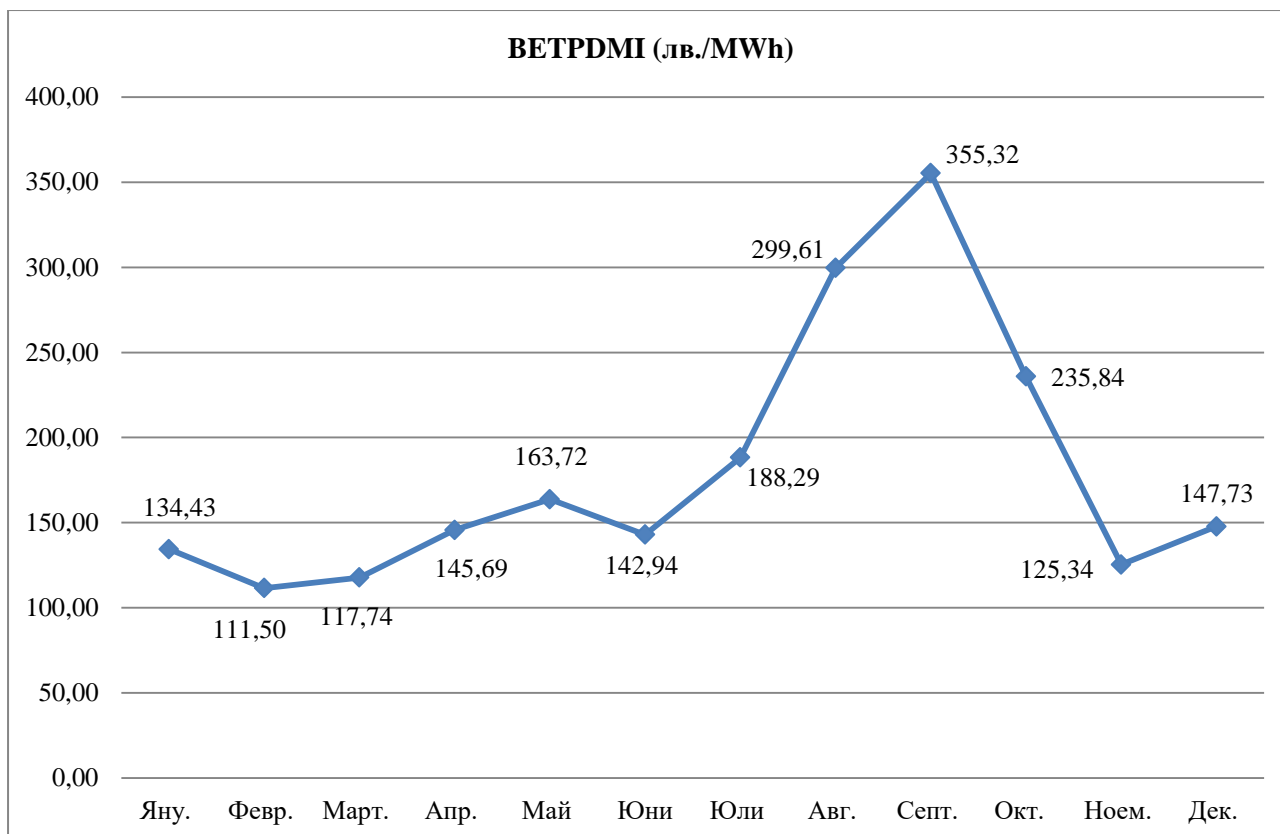
- в рамките на деня – 3 бр. сделки, 540 MWh;
- ден напред – 11 бр. сделки, 8400 MWh;
- индивидуален ден – 3 бр. сделки, 3720 MWh;
- уикенд и празник – 4 бр. сделки, 2600 MWh;
- месец – 1 бр. сделка, 31 000 MWh;
- двустранни договори – 7 бр. сделки, 219 401 MWh.

БЕТП АД формира индекси, които отразяват нивото на цените по търгуваните на пазара на БЕТП АД продукти:

- среднопретеглена цена (Volume Weighted Average Price) – VWAP;
- референтна цена (Reference price) – RP;
- среднопретеглена цена за доставка през календарен месец – ВЕТРDMI.

Стойностите на ВЕТРDMI за всеки от месеците на търговия през 2022 г. са както следва: м. януари – 134,43 лв./MWh; м. февруари – 111,50 лв./MWh; м. март – 117,74 лв./MWh; м. април – 145,69 лв./MWh; м. май – 163,72 лв./MWh; м. юни – 142,94 лв./MWh; м. юли – 188,29 лв./MWh; м. август – 299,61 лв./MWh; м. септември – 355,32 лв./MWh; м. октомври – 235,84 лв./MWh; м. ноември – 125,34 лв./MWh и м. декември – 147,73 лв./MWh.

4.2.2. Пазар на дребно

Към газопреносната мрежа на „Булгартрансгаз“ ЕАД са присъединени небитови клиенти на природен газ и газоразпределителни мрежи.

Присъединените небитови клиенти към газопреносната мрежа към края на 2022 г. са 228 бр. Голяма част от газоразпределителните мрежи в страната са също присъединени към газопреносната мрежа. Три газоразпределителни мрежи са присъединени към добивни съоръжения за природен газ в страната и получават природен газ от местен добив, като две от тези мрежи получават същевременно и алтернативни доставки. При единадесет от газоразпределителните мрежи доставките на природен газ до мрежата се осъществяват чрез камиони, доставящи природен газ с бутилки, поради липса на връзка на изградената разпределителна мрежа с газопреносната мрежа.

Основен доставчик на присъединените към газопреносната мрежа небитови клиенти е „Булгаргаз“ ЕАД (191 бр. клиенти към края на 2022 г). Доставки към съответни клиенти се извършват и от търговци на природен газ.

В края на 2022 г. на територията на Р България 24 газоразпределителни дружества (ГРД), лицензирани за дейностите „разпределение на природен газ“ и „снабдяване с природен газ от краен снабдител“, извършват дейност на 35 лицензионни територии, които обхващат 173 общини, представляващи 65% от всички общини в страната. Към газоразпределителните мрежи на тези дружества са присъединени небитови и битови клиенти на природен газ. Девет от дружествата осъществяват снабдяване с природен газ чрез доставка на сгъстен природен газ до клиенти на територията на общини, които нямат връзка с газопреносната мрежа. Важна предпоставка за увеличаване броя на небитовите и битовите клиенти на природен газ в страната е изграждането на газопроводи, свързващи ГРМ на лицензираните територии с газопреносната мрежа.

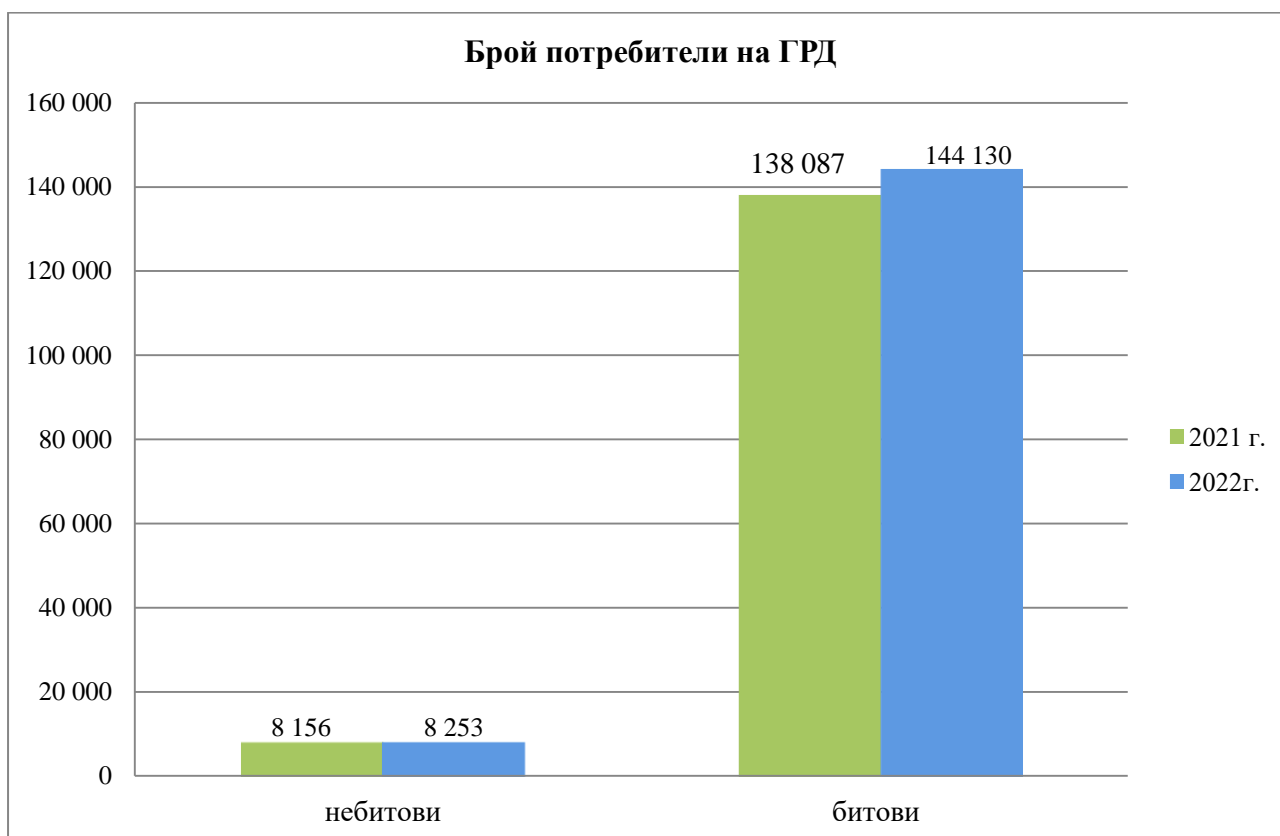
Необходимата инфраструктура за разпределение на природен газ в страната е в процес на изграждане и присъединените битови клиенти към ГРМ са малко. Прилаганият от КЕВР

регулаторен механизъм осигурява стимули за газоразпределителните дружества да продължават развитието на ГРМ и присъединяването на нови клиенти с цел постепенно увеличаване на консумацията на природен газ.

Изградената мрежа от газоразпределителните дружества през 2022 г. е 128 086 м, а общата дължина на ГРМ в страната към края на 2022 г. е 5 587 371 м. Извършените инвестиции от ГРД през 2022 г. са 32 392 хил. лв.

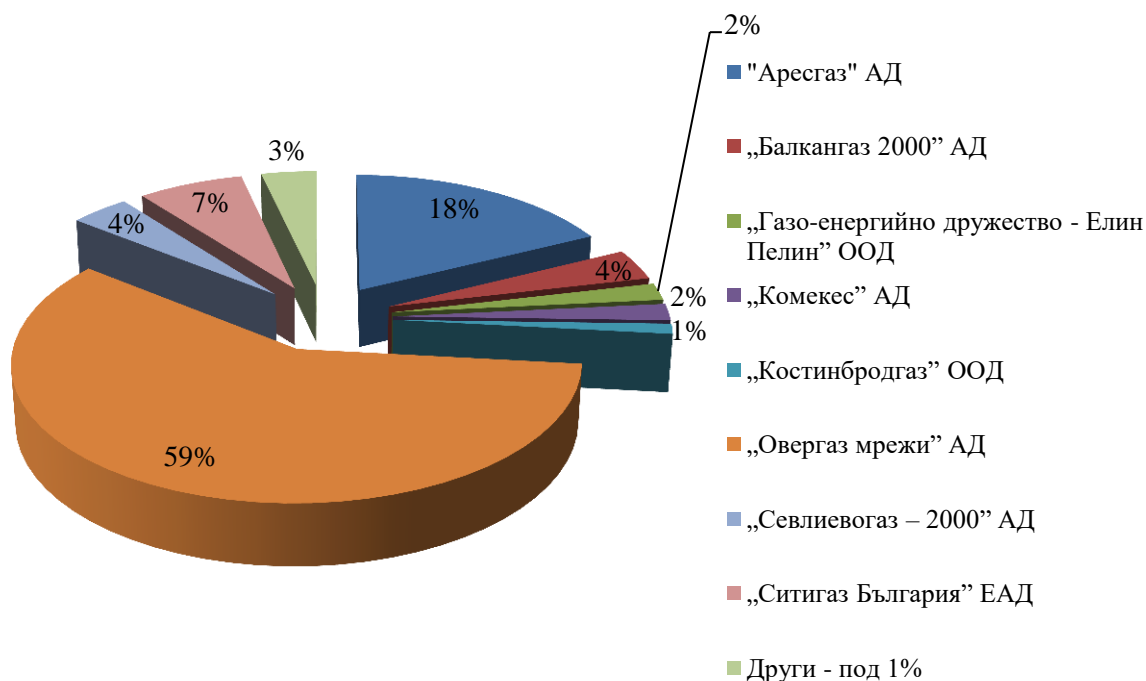
Общият брой клиенти на газоразпределителните дружества към 31.12.2022 г. е 152 383, от които 8253 небитови клиенти (5,4%) и 144 130 битови клиенти (94,6%). Броят на клиентите е нараснал от 146 243 през 2021 г. на 152 383 през 2022 г., което е увеличение с 4,2%. Нарастването на небитовите клиенти е с 1,2%, а на битовите клиенти е с 4,4%.

Сравнение на броя небитови и битови клиенти на лицензираните територии за 2021 г. и 2022 г. е представено на графиката по-долу:

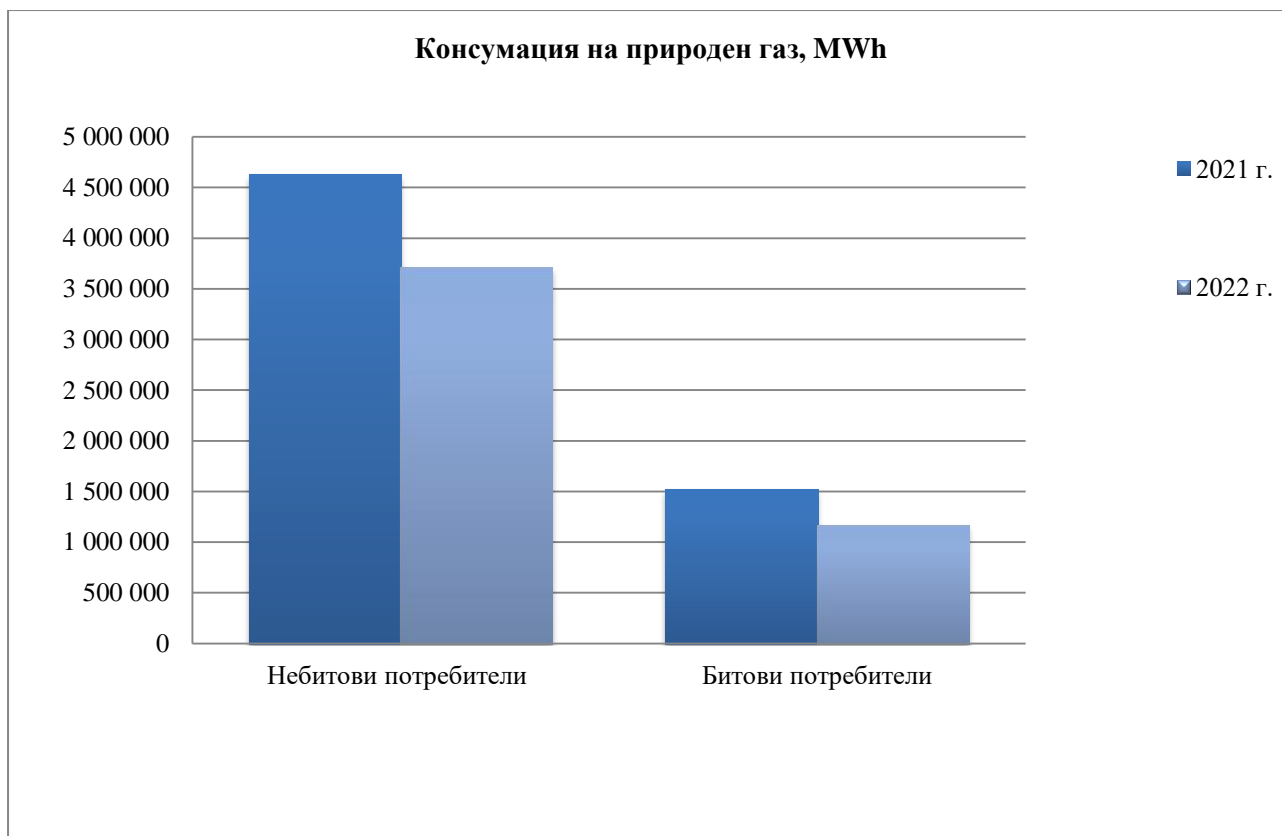
Разпределението на клиентите на природен газ по дружества е представено на графиката по-долу:

Разпределение на клиентите по дружества

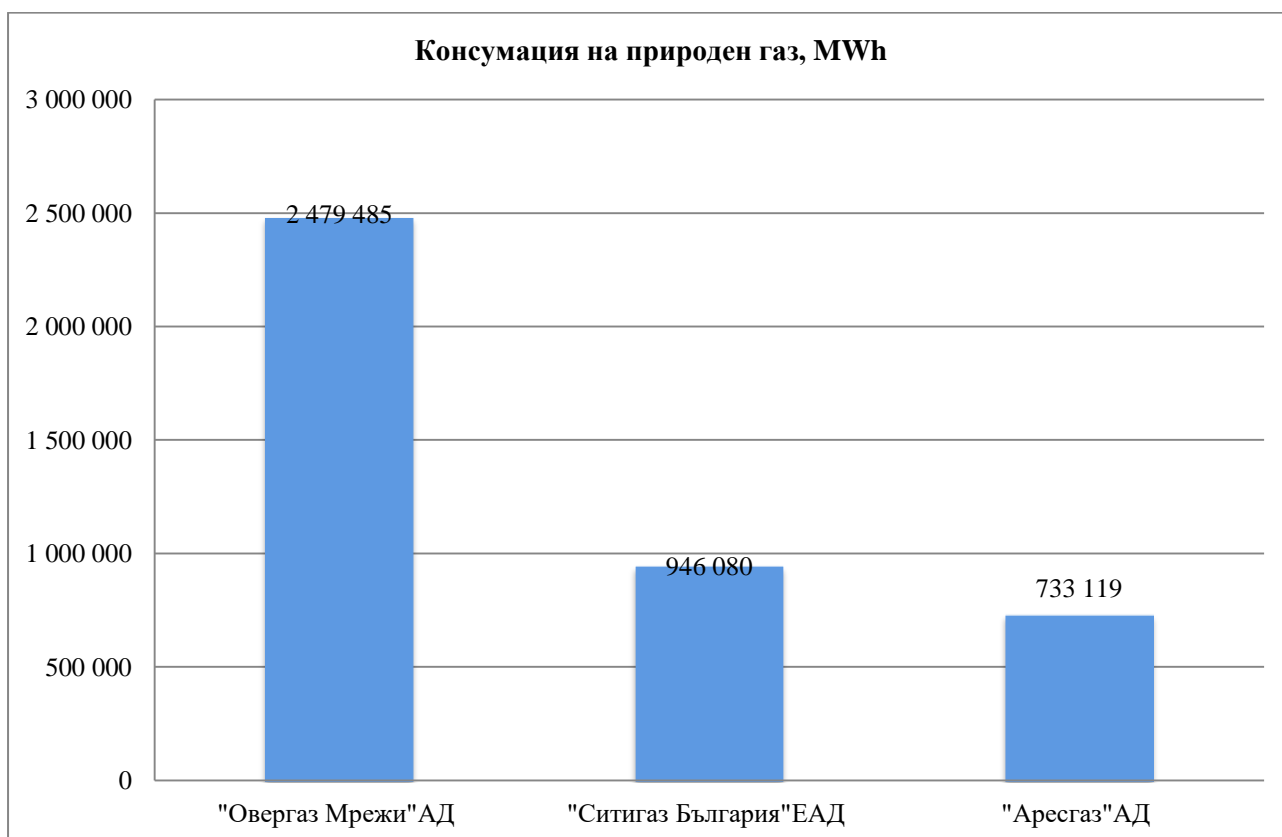

„Овергаз Мрежи“ АД обслужва най-голям брой клиенти – 89 793, което е 59% от всички клиенти на природен газ в страната, следвано от „Аресгаз“ АД с 18%, „Ситигаз България“ ЕАД със 7%, „Севлиевогаз – 2000“ АД и „Балкангаз 2000“ АД – с по 4%.

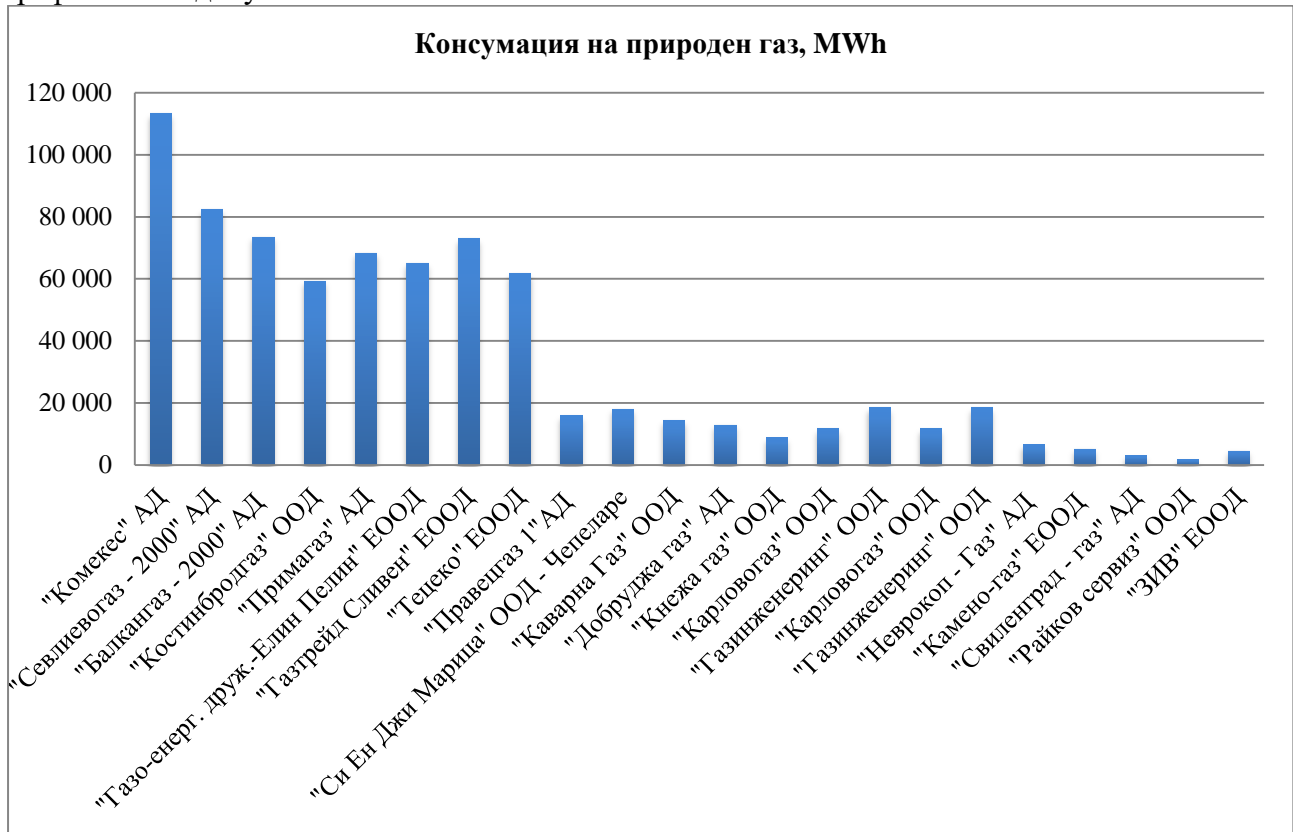
Общата консумация на природен газ от клиенти на газоразпределителните дружества през 2022 г. е 4 877 195 MWh, което е намаление с 13% в сравнение с 2021 г., когато потреблението е било 5 605 628 MWh. Делът на консумацията на небитовите клиенти от общата консумация за 2022 г. е 76% или 3 708 562 MWh., а делът на консумацията на битовите клиенти е 24% или 1 168 633 MWh.

Клиентите на „Овергаз Мрежи“ АД, „Ситигаз България“ ЕАД и „Аресгаз“ АД са с най-голяма консумация:

Консумацията на природен газ от клиентите на останалите дружества е представена на графиката по-долу:

През 2022 г. четири небитови клиента на природен газ, присъединени към газоразпределителната мрежа, са сменили своя доставчик, докато при битовите клиенти не е отчетена смяна на доставчика.

4.2.3. Мониторинг на нивата на цените, нивото на прозрачност, степента и ефективността на отваряне на пазара и конкуренцията

При изпълнение на регулаторните си правомощия по отношение нивата на цените Комисията се ръководи от общите принципи за развиване на конкурентни и добре функциониращи регионални пазари в рамките на Европейския съюз и за предотвратяване и недопускане на ограничаване или нарушаване конкуренцията на енергийния пазар.

Регулирането на цените на природния газ се извършва съгласно ЗЕ и Наредба № 2 от 19.03.2013 г. за регулиране на цените на природния газ. Съгласно ЗЕ, цените, по които крайните снабдители продават природен газ на клиенти, присъединени към съответните газоразпределителни мрежи, цените за присъединяване към мрежите и цените за достъп и пренос на природен газ през ГРМ, подлежат на регулиране от Комисията. КЕВР утвърждава цени на природния газ, по които продава общественият доставчик на крайните снабдители на природен газ и на лицата, на които е издадена лицензия за производство и пренос на топлинна енергия.

С НРЦПГ се определят методите за регулиране на цените на природния газ, правилата за тяхното образуване или определяне и изменение, редът за предоставяне на информация, внасяне на предложенията за цените и за тяхното утвърждаване; начинът за компенсиране на разходи на енергийните предприятия, произтичащи от наложени им задължения към обществото по ЗЕ; условията и редът за образуване на цените за присъединяване към мрежите; условията и редът за образуване на цените за достъп и пренос на природен газ през

преносни и/или разпределителни мрежи. Цените, които подлежат на регулиране, се образуват от енергийните предприятия в съответствие с изискванията на ЗЕ и НРЦПГ. Указанията, дадени от КЕВР относно образуването на цените, са задължителни за енергийните предприятия. Комисията утвърждава цени за пренос на природен газ през газоразпределителната мрежа, цени за продажба на природен газ от краен снабдител и цени за присъединяване на клиенти на газоразпределителни дружества въз основа на анализ на представените в заявленията данни и на база на аргументирано обосноваване от заявителите, че предложените за утвърждаване цени ще дадат възможност на дружествата да реализират заложените параметри в инвестиционна и производствена програми в одобрените им бизнес планове.

Цените за дейностите „разпределение на природен газ” и „снабдяване с природен газ от краен снабдител” се регулират от КЕВР чрез метода „горна граница на цени”. КЕВР утвърждава тарифни структури по групи клиенти, отразяващи разпределените необходими годишни приходи за предоставяне на услугата за всяка група въз основа на представено проучване за стойността на услугата. Действащите тарифни структури и цени за крайните клиенти на газоразпределителните дружества са обособени в зависимост от принадлежността на потреблението (битови и небитови), равномерност и неравномерност на потреблението и съответна консумация.

Либерализацията на пазара на природен газ заема важно място в европейската енергийна политика и е свързана със стратегическите цели за подобряване сигурността на доставките и диверсификацията на източниците на доставка на природен газ, както и изграждане на взаимосвързан и единен общоевропейски газов пазар.

Едни от основните принципи, от които се ръководи КЕВР в дейността си, са предотвратяване и недопускане на ограничаване или нарушаване на конкуренцията на енергийния пазар, както и осигуряването на баланс между интересите на енергийните предприятия и потребителите. Комисията наблюдава за наличието на ограничаващи договорни практики и разпоредби за изключителност, които може да възпрепятстват небитови клиенти да сключват договори едновременно с повече от един доставчик или да ограничат избора им на доставчици. В изпълнение на правомощията си, Комисията анализира работата и поведението на контролираните от нея енергийни предприятия, с цел недопускане на злоупотреба с монополно положение или ограничаване/нарушаване на конкуренцията на енергийния пазар в България. КЕВР може да сезира Комисията за защита на конкуренцията (КЗК), която на свой ред разглежда подадената информация и след преценка на данните по конкретния случай може да образува производство по реда на Закона за защита на конкуренцията. Когато при осъществяване на правомощията си Комисията констатира, че лицензиант нарушава или ограничава конкуренцията, тя сезира КЗК. Комисията подпомага КЗК чрез предоставяне на всяка необходима информация и документи, които могат да се ползват от КЗК във връзка с преписката. В случай че КЗК установи с решение, че с дейността си лицензиантът нарушава или ограничава конкуренцията, Комисията може да наложи принудителни мерки, предвидени в ЗЕ, а в случай на установено от КЗК системно нарушение на правилата на конкуренцията КЕВР може да отнеме лицензията.

КЕВР извършва постоянен мониторинг на пазара с оглед осигуряване на недискриминационност между всички участници на пазара, както и между участниците от една и съща категория и допринася за ефективната конкуренция и правилното функциониране на пазара. КЕВР работи в тясно сътрудничество с Комисията за защита на потребителите, както и с други неправителствени организации за защита на потребителите.

КЕВР наблюдава степента и ефективността на отваряне на пазара и конкуренцията, като при изпълнение на регулаторните си правомощия Комисията се ръководи от следните основни принципи: развиване на конкурентни и добре функциониращи регионални пазари в рамките на Европейския съюз; предотвратяване и недопускане на ограничаване или нарушаване конкуренцията на енергийния пазар; създаване на стимули за развитието на конкурентен пазар за дейности в енергетиката, където има условия за това; създаване на

стимули за ефективно развитие на сигурни, надеждни и ефикасни мрежи в съответствие с интересите на клиентите. Комисията извършва контрол за развиването на газовите мрежи в полза на всички участници, което ще гарантира достатъчен и разполагаем за всички капацитет, следи за недопускане ограничаването и нарушаването на конкуренцията на пазара и за ефективното му функциониране.

Прилагане на Регламент (ЕС) № 1227/2011

В условията на увеличаваща се конкуренция на газовия пазар и нарастване на обемите на борсовата търговия с природен газ, Комисията осъществява мониторинг на пазара с цел да предотврати възможностите за пазарни манипулации и в изпълнение на Регламент (ЕС) № 1227/2011.

През 2022 г. не са получени сигнали от „Газов хъб Балкан“ ЕАД и „Българска енергийна търговска платформа“ АД (БЕТП АД) за възможни нарушения на чл. 3 и/или чл. 5 от Регламент (ЕС) № 1227/2011. През 2022 г. КЕВР започна едно служебно производство за установяване на нарушение на чл. 3 и/или чл. 5 от Регламент (ЕС) № 1227/2011.

В изпълнение на изискванията на чл. 74о от Закона за енергетиката (ЗЕ), чл. 155х, ал. 2 от Наредба № 3 от 21.03.2013 г. дирекция REMIT осъществи превантивен, текущ и последващ контрол за прилагането на чл. 4, 8, 9 и 15 от REMIT.

Осъществен е текущ контрол по спазване на задълженията по чл. 15 от REMIT на следните лица, които извършват сделки с енергийни продукти на едро по занятие:

- „Газов хъб Балкан“ ЕАД;
- „Българска енергийна търговска платформа“ АД.

Съставени са констативни протоколи със съответните предписания, вкл. за осигуряване на оперативна независимост при изготвяне на доклади за съмнителни сделки и достъп на дирекция REMIT до данни за търговията на съответния организиран пазар. Допълнително са изпратени и въпросници до „Газов Хъб Балкан“ ЕАД и „Българска енергийна търговска платформа“ АД относно необходимите механизми и процедури за мониторинг на пазара на едро на природен газ.

Проведена е среща с „Булгартрансгаз“ ЕАД с цел изясняване дали отговаря на критериите за лице, организиращо сделки с енергийни продукти на едро по занятие (РРАТ).

През 2022 г. дирекция REMIT е извършила общо 13 регистрации и 2 актуализации на данните на вече регистрирани участници на пазара на газ в Централизирания европейски регистър на пазарните участници – CEREMP.

4.2.4. Защита на потребителите и уреждане на спорове

В ЗЕ са транспонирани изискванията на Директива 2009/73/ЕО, които целят гарантиране на ефективна и адекватна защита на правата и интересите на потребителите, укрепване и гарантиране на техните права и осигуряване на по-голяма прозрачност на пазарните отношения. Транспонирани са изискванията на Приложение 1 към Директива 2009/73/ЕО по отношение на съдържанието на договорите с потребители на енергийни услуги, които следва да са оповестени преди сключването или потвърждаването на договора.

КЕВР осъществява регулирането на дейностите в енергетиката, като се ръководи от общи принципи, определени в ЗЕ, включително осигуряване на баланс между интересите на енергийните предприятия и клиентите, осигуряване на равнопоставеност между отделните категории енергийни предприятия и между видовете клиенти и създаване на гаранции за защита на крайните клиенти. С оглед защита правата на клиентите на енергийните предприятия КЕВР осъществява тясно сътрудничество с Комисията за защита на потребителите, Омбудсмана на Република България, както и с неправителствени организации за защита на потребителите.

Като специализиран държавен орган КЕВР осъществява регулирането на дейностите в енергетиката и осигурява правата на потребителите, като одобрява общите условия на договорите, предвидени в ЗЕ и правилата за работа с потребителите на енергийни услуги, които се изготвят от енергийните предприятия, предоставящи услуги от обществен интерес. Този вид договори имат регламентирано в ЗЕ задължително съдържание, с което се гарантират правата на клиентите. Договорите задължително съдържат срок на договора; условията за временно преустановяване, за прекратяване на тяхното предоставяне и на договора; правата на потребители на енергийни услуги, включително информацията относно процедурата по разглеждането и произнасянето по жалби; условията за едностранно прекратяване на договора от ползвателя на енергийни услуги, включително при промяна на договорните условия и цени, вкл. и възможността за такова прекратяване без допълнително плащане. В тях са предвидени ред и условия за прихващане и възстановяване на суми при неспазване на изискванията за качество на договорените услуги. Лицензиантите, предоставящи услуги от обществен интерес, са длъжни да осигурят в общите условия на договорите и правилата за работа с потребителите защита на правата на клиентите и равнопоставеност между групите клиенти. КЕВР следи в одобрените от нея общи условия да е включено съдържанието на издаваните от енергийните предприятия фактури или сметки, които отразяват действителната консумация и съдържат конкретни данни за номера на измервателния уред, консумацията на природен газ за отчетния период, дължимия данък върху добавената стойност (ДДС) и разбивка на цената по компоненти, ако такива са утвърдени.

Енергийните предприятия предоставят информацията на своите клиенти, в т.ч.: начините на плащане; цени за спиране или възстановяване на снабдяването, цени за услуги по извършване на поддръжка и други цени на услуги, свързани с лицензионната дейност; процедурата за смяна на доставчик и информацията, че потребители на енергийни услуги не дължат допълнителни плащания при смяна на доставчика си, включително изготвяне на окончателна изравнителна сметка при всяка смяна на доставчика; процедурата по разглеждането и произнасянето по жалби и информацията за реално потребените количества и стойността на предоставената услуга в съответствие с договорената периодичност на отчитане без задължение за допълнително плащане за тази услуга. Информацията се представя във фактурите или заедно с тях в информационни материали и на интернет страниците на енергийните предприятия. По този ред доставчиците на природен газ предоставят на потребителите на енергийни услуги и контролен списък, приет от Европейската комисия, съдържащ практическа информация за техните права.

Енергийните предприятия предоставят на клиентите подробни данни за потреблението, за който и да е ден, седмица, месец и година при използване на интелигентни системи за измерване чрез предоставяне на крайния клиент чрез интернет или чрез интерфейса на измервателния уред на данни за период, не по-кратък от 24 предходни месеца, или за периода от влизането в сила на договора за доставка, ако той е по-кратък. Доставчиците на природен газ осигуряват на клиентите широк избор на методи на плащане, включително системи за авансови плащания, които са справедливи и отразяват адекватно вероятното потребление. Енергийните предприятия уведомяват своите потребители на енергийни услуги – битови клиенти, за всяка предложена промяна на договорните условия и цените на предоставяните услуги, както и за правото на потребителите едностранно да прекратят договора в срок от 30 дни от датата на уведомяването, ако не приемат новите условия и/или цени. Крайният снабдител информира клиента, заедно с фактурата за последния месец на всяко шестмесечие, когато отчетената консумация на природен газ на крайните клиенти за това шестмесечие е по-висока с над 50 на сто от отчетената консумация за съответното шестмесечие на предходната календарна година.

Енергийните предприятия, извършващи доставка на природен газ, осигуряват центрове за предоставяне на информацията на потребителите на енергийни услуги, както и за работа с

тях.

Енергийните предприятия, предоставящи услуги от обществен интерес, в общите условия за снабдяване и ползване на мрежите и в правилата за работа с потребителите на енергийни услуги, определят специални процедури за уязвими клиенти за предоставяне на информация, свързана с потреблението, както и за преустановяване снабдяването им.

Условията и редът за подаване и разглеждане на жалби са регламентирани в ЗЕ и НЛДЕ. Комисията разглежда жалби на: ползватели на мрежи и съоръжения срещу оператори на преносни и разпределителни мрежи, добивни предприятия, оператори на съоръжения за съхранение на природен газ и оператори на съоръжения за втечен природен газ, свързани с изпълнението на задълженията им по този закон; клиенти срещу доставчици на енергия и природен газ, включително крайни снабдители, свързани с изпълнението на задълженията им по този закон; както и лицензианти срещу лицензианти, свързани с изпълнението на лицензионната дейност по ЗЕ.

КЕВР може да съдейства за доброволно уреждане на спора по подадена жалба. Процедурата е доброволна и поверителна. При доброволното уреждане на спорове регулаторът не се произнася с решение, а процедурата завършва със споразумение. Когато не е постигнато доброволно уреждане на спора или при отказ на страна от доброволно уреждане, Комисията взема решение по жалбата в срок от два месеца след получаването ѝ.

КЕВР проверява периодично изпълнението от страна на лицензиантите на задълженията им, свързани със създаване на специализирано звено за работа с потребителите в структурата на дружеството, в което трябва да е назначен достатъчен на брой и квалифициран персонал; поддържане на достатъчен брой центрове за работа с клиентите за покриване нуждите на лицензионната територия; предоставяне на услуги на клиентите в съответствие с показателите за качеството на снабдяването с природен газ, приети от Комисията; поддържане на система за управление на качеството на лицензионната дейност, сертифицирана от независима компетентна организация; поддържане на система за приемане и обработка на жалби.

Жалби, получени в Комисията за енергийно и водно регулиране

За сектор „Природен газ“ през 2022 г. в КЕВР са подадени общо 33 (тридесет и три) жалби, които са от компетентността на Комисията. От тях 32 (тридесет и две) от клиенти срещу лицензианти и 1 (една) от лицензиант срещу лицензиант. Освен това са постъпили и 7 (седем) жалби, които не са от компетентността на КЕВР, като същите са препратени по компетентност до други институции.

В графиката по-долу е представена информация за подадените жалби по години.

От 152 383 клиента на природен газ жалби са подадени от 0,03% от тези клиенти.

Като основна причина за незначителния брой жалби може да се посочи малкият процент газифицирани обекти в страната, съответно малкият брой битови и стопански клиенти на природен газ, което обуславя ниския брой жалби, подавани както в Комисията, така и в дружествата.

От друга страна, тенденцията на запазване на ниско ниво на жалбите в сектора се дължи и на обстоятелството, че дружествата информират клиентите си за регламентирани в Общите условия на договорите и в Правилата за работа с потребители техни права и задължения, включително реда за подаване и разглеждане на жалби, като енергийните предприятия своевременно разглеждат подадените жалби и удовлетворяват основателните.

Освен това от съществено значение е и, че Комисията проверява изпълнението от страна на лицензиантите на задълженията им, свързани със създаване на специализирано звено за работа с клиенти в структурата на дружеството, в което трябва да е назначен достатъчен на брой и квалифициран персонал; поддържане на достатъчен брой центрове за работа с клиентите за покриване нуждите на лицензионната територия; предоставяне на услуги на клиентите в съответствие с показателите за качеството на снабдяването с природен газ, приети от Комисията; поддържане на система за управление на качеството на лицензионната дейност, сертифицирана от независима компетентна организация; поддържане на система за приемане и обработка на жалби.

Жалбите, получени в Комисията, са разпределени по предмета на оплакването, както следва:

- 8 бр. жалби, свързани с присъединяване към ГРМ;
- 7 бр. жалби, свързани с несъгласие с начислени суми за потребен природен газ;
- 2 бр. жалби, свързани с неточно измерване на потребено количество природен газ;
- 2 бр. жалби относно несъгласие с конкретни клаузи от договори за доставка на природен газ;
- 2 бр. жалби относно цена (несъгласие с високата цена на природния газ и искане за

промяна на цените за разпределение и снабдяване с природен газ);

- 1 жалба, свързана с нелоялни търговски практики (неполучаване на фактура);
- 1 жалба, свързана с прекъсване на газоснабдяването поради липса или забавяне на плащането;
- 1 жалба относно несъгласие с процедурата по подмяна на средство за търговско измерване;
- 9 жалби, в които е посочено повече от едно искане.

По всяка от жалбите е образувана преписка и същите са разгледани по реда на Глава девета: „Разглеждане на жалби и уреждане на спорове“ от НЛДЕ. В рамките на 2022 г. Комисията се произнесе с решения по тридесет и четири жалби, от които пет жалби са получени през 2021 г.

Комисията прие две от жалбите за основателни, като даде задължителни указания на лицензиантите и определи срокове за изпълнението им. По първата основателна жалба задължителните указания не са изпълнени от дружеството поради обжалване на решението на Комисията, а по втората основателна жалба КЕВР се произнесе през 2023 г., като дружеството е изпълнило в срок дадените задължителни указания.

Комисията се произнесе с решения, с които прекрати преписките по тридесет и две жалби, както следва:

- по осем от жалбите Комисията прие, че са неоснователни;
- по осем от жалбите производството бе прекратено поради отпаднал правен интерес;
- шестнадесет от жалбите са недопустими и не са разгледани по същество, като са прекратени на основание чл. 4, ал. 3 от НЛДЕ поради неотстраняване на нередовности в законоустановения срок.

Комисията не се произнесе с решения в рамките на календарната 2022 г. по четири от жалбите поради фактическата и правна сложност на случаите, като предстои КЕВР да се произнесе с решения по тези жалби през настоящата 2023 година.

Жалби, получени в газоразпределителните дружества

Броят на подадените през 2022 г. в газоразпределителните дружества жалби от клиенти е 69 бр. Клиентите, които са подали тези жалби, са 0,05% от всички 152 383 клиента на ГРД за 2022 г. Най-много жалби, 29 бр., са подадени в „Овергаз Мрежи“ АД за лицензираната територия на Столична община и община Божурище, на която се намират 27% от всички клиенти на газоразпределителните дружества. Това представлява 42% от всички жалби в сектора.

Жалбите в газоразпределителните дружества са разпределени, както следва:

- 28 бр. жалби, свързани с неточно измерване на потребеното количество природен газ, от които 19 бр. са удовлетворени, а 9 бр. – неоснователни;
- 11 бр. жалби, свързани с присъединяване към ГРМ, от които 5 бр. жалби са основателни и удовлетворени, а 6 бр. са приети за неоснователни;
- 5 бр. жалби, свързани с цена, от които една е основателна. Жалбата е относно платена два пъти цена за присъединяване въпреки че са налице аргументи за това, че клиентът е променил желанието си за точка за присъединяване - жалбата е уважена по решение на КЕВР;
- 3 бр. жалби, свързани със съдържанието на издадени фактури – неоснователни;
- 2 бр. жалби, свързани с нелоялни търговски практики/неполучаване на фактура, неуведомяване за сметка/, от които 1 бр. основателна и удовлетворена и 1 бр. - неоснователна;
- 1 бр. жалба, свързана с възстановяване на газоподаването, която е неоснователна;
- 2 бр. жалби, свързани с прекъсване на газоподаването поради неплащане, от които 1 бр. основателна и удовлетворена и 1 бр. неоснователна;
- 1 жалба, свързана с обезщетение, която е неоснователна. Жалбата е относно искане на неустойка за забава поради неприсъединяване на заявителя, тъй като забавата е поради

мораториум от общината за разкопаване;

- 1 бр. жалба, свързана с обслужване на клиенти – неоснователна;

- 15 бр. други жалби, от които 7 бр. са основателни и съответно удовлетворени, а 8 бр. са приети за неоснователни.

Дружествата използват различни източници за повишаване на информираността на клиентите по отношение на предлаганите услуги и възможностите за получаване на информация за уреждане на спорове, разясняване на правата им във връзка с подаване на жалби, възможността да се обърнат към КЕВР при неудовлетвореност от получения отговор. Дружествата информират клиентите си посредством интернет страница на компанията, телефон, електронна поща.

Показатели по отношение на битовите клиенти	2019 г.	2020 г.	2021 г.	2022 г.
Брой битови клиенти на природен газ	112 210	124 652	138 087	144 130
Брой на битови клиенти на природен газ, присъединени към ГРМ на дружеството, които са сменили доставчика си	0	0	0	0
Брой битови клиенти, на които е спряно газоподаването поради неплащане	2 104	1 741	2493	2981
Брой работни дни между известие за плащане на сметка и прекъсване в случай на неплащане	18	18	18	18
Брой битови клиенти, които са със статут на уязвими клиенти, съгласно §1, т. 66в от Допълнителните разпоредби на Закона за енергетиката	6	8	12	12
Брой на битовите клиенти, които се отчитат с интелигентни разходомери	3281	5589	14 316	45 409

Наблюдава се съществено увеличаване на броя на монтираните интелигентни разходомери на битови клиенти, който нараства от 3 281 бр. през 2019 г. на 45 409 бр. през 2022 г.

Средният процент на битови клиенти, на които в периода 2019 г. - 2022 г. е спряно газоподаването поради неплащане, е относително постоянен - около 2%.

Въпреки че всички газоразпределителни дружества предоставят на клиентите си информация за процедурата за смяна на доставчик, както и че потребители на енергийни услуги не дължат допълнителни плащания при смяна на доставчика си, не се наблюдава смяна на доставчика от битови клиенти. Те остават клиенти на крайните снабдители.

4.3. Сигурност на доставките (ако и доколкото НРО има правомощия)

Министерството на енергетиката е държавната институция, която провежда енергийната политика на Р България. Министърът на енергетиката е компетентният орган по въпросите за сигурността на доставките на природен газ по смисъла чл. 3 ал. 2 от Регламент (ЕС) 2017/1938 на Европейския парламент и на Съвета от 25 октомври 2017 г. относно мерките за гарантиране на сигурността на доставките на газ и за отмяна на Регламент (ЕС) № 994/2010 (Регламент (ЕС) 2017/1938). Съгласно чл. 8, пар. 2, букви „а“ и „б“ от Регламент (ЕС) 2017/1938 компетентният орган на всяка държава членка, след като се консултира с предприятията за природен газ, съответните организации, представляващи интересите на битовите и промишлените клиенти, снабдявани с газ, включително производителите на електроенергия, операторите на електропреносни системи и националния регулаторен орган,

когато той е различен от компетентния орган, изготвя: Превантивен план за действие, съгласно чл. 9 от Регламента, в който се съдържат мерките, необходими за отстраняване или намаляване на рисковете, установени в общите и националните оценки на риска, включително въздействието на мерките за енергийна ефективност и мерките от страна на търсенето; План за действие при извънредни ситуации, съдържащ мерките, които трябва да бъдат предприети за отстраняване или смекчаване на въздействието от прекъсването на доставките на газ, в съответствие с чл. 10 от Регламента. В изпълнение на изискването на Регламента е създадена междуведомствена работна група, назначена със заповед на министъра на енергетиката, която изготвя цитираните документи. В състава на тази група са включени представители на КЕВР, които са участвали в процеса на изготвяне на документите.